

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**AVRUPA VE TÜRKİYE BORSALARINDA İŞLEM GÖREN SPOR
KULÜPLERİNİN SPORTİF BAŞARILARININ HİSSE SENETLERİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Oğuzhan FİDAN

İktisat Anabilim Dalı

İZMİR

2020

T.C.
E G E Ü N İ V E R S İ T E S İ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**AVRUPA VE TÜRKİYE BORSALARINDA İŞLEM GÖREN
SPOR KULÜPLERİNİN SPORTİF BAŞARILARININ HİSSE
SENETLERİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Oğuzhan FİDAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. R. Funda BARBAROS ÖZAY

İktisat Anabilim Dalı

Bölgesel Kalkınma İktisadı Yüksek Lisans Programı

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum AVRUPA VE TÜRKİYE BORSALARINDA İŞLEM GÖREN SPOR KULÜPLERİNİN SPORTİF BAŞARILARININ HİSSE SENETLERİNE ETKİSİ adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Oğuzhan FİDAN

İmza

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Oğuzhan FİDAN

Numarası : 92170000312

Anabilim Dalı : İKTİSAT

Tez Başlığı (Türkçe) : Avrupa ve Türkiye Borsalarında İşlem Gören Spor Kulüplerinin Sportif Başarılarının Hisse Senetlerine Etkisi

Tez Başlığı (İngilizce) : The Effect of Sporting Success to The Sports Clubs Traded on Stock Market in Turkey and Europe

Tez Savunma Tarihi : 28/01/2020

Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. R. Funda BARBAROS ÖZAY

Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Haluk SOYUER

Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Yaşar UYSAL

Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme

İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle ☒

Oy çokluğuyla ☐

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir. Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖZET

Kökeni tarihi uygarlıklara dayanan futbol, globalleşmenin ilk örneklerinden biridir. Zaman içinde bir endüstri haline gelen futbol, mühim düzeylerde iktisadi gelir sağlayan bir faaliyet haline gelmiştir. Kulüplerin temel gelir kaynakları zamanla artmış ve gelişim göstermiştir. Günümüzdeki futbol kulüpleri, artık yalnızca saha içinde göstermiş olduğu performanslarla değil, finansal dinamikleriyle de birbirleriyle yarışır hale gelmişlerdir. Kendilerine yeni bir finansman kaynağı yaratmayı amaçlayan kulüpler, halka açılarak hisse senetlerinin menkul kıymet borsalarında işlem görmesini sağlamışlardır. Halka açılan kulüpler, kurumsallaşma süreçlerini hızlandırarak modern yönetim tekniklerini uygulamak durumunda kalmaktadırlar. Yönetimin profesyonelliği ise sportif başarıyı etkilemektedir.

Tezin ilk bölümünde futbolun tarihsel gelişimi, doğuşundan profesyonelleşme sürecine kadar incelenmiştir. İkinci bölümde; futbolun kurumsallaşma ve endüstriyelleşme sürecinin yanı sıra analize dahil edilen spor kulüplerinin üç büyük gelir kalemleri, yıllara göre değerlendirilmiş ve son kısımda Çin'deki gelişen futbol ekonomisinin incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise borsada işlem gören spor kulüplerinin 2017/18 sezonundaki sportif başarılarının hisse senetlerine etkisi sayısal karşılaştırma analizi kullanılarak incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda; spor kulüplerinin maç sonuçlarının, hisse senetlerinin değerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol Ekonomisi, Futbol Tarihi, Hisse Senedi

ABSTRACT

Football, which its origin is based on historical civilizations, is one of the first examples of globalization. Football, which has become an industry over time, has become an activity that provides significant levels of economic income. The main sources of income of the clubs have increased and developed over time. Today's football clubs are now competing with each other not only with their performances on the field but also with their financial dynamics. The clubs, which aim to create a new source of financing for themselves, went public and enabled the stocks to be traded on the stock exchanges. Clubs that are open to the public have to implement modern management techniques by accelerating their institutionalization processes. Professionalism of management affects the sportive success.

In the first section of the thesis, the historical development of football was examined from its birth to the process of professionalization. In the second section; the institutionalization and industrialization process of football, the three major income items of the sports clubs included in the analysis and the developing football economy in China were examined. In the third section, the effect of sporting success in 2017/18 season to the sports clubs traded on stock market were examined by using numerical comparison analysis. As a result of the analysis; it is concluded that the results of the matches affect the value of the stocks.

Key Words: *Football Economy, History of Football, Stocks*

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.FUTBOLUN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	4
1.1. Futbolun Doğuşu.....	4
1.2. Modern Futbolun Ayak Sesleri.....	6
1.3. Literatür Özeti.....	9
İKİNCİ BÖLÜM	
2.DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ FUTBOL EKONOMİSİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ	19
2.1. Dünyada ve Türkiye’de Genel Görünüm.....	19
2.1.1. Futbolun Kurumsallaşma ve Endüstriyelleşme Süreci.....	19
2.1.2. Türk Futbolunun Kurumsallaşma ve Endüstriyelleşme Süreci.....	31
2.2. Dünya ve Türkiye’deki Futbol Kulüplerinin Gelir Kalemlerinin Değerlendirmesi....	38
2.2.1. Futbolun Gelir Kalemleri.....	38
2.2.2. Seçilmiş Kulüplerin Gelir Kalemlerinin Değerlendirilmesi.....	40
2.3. Avrupa Futbolunu Bekleyen Büyük Tehlike: Çin.....	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.BORSA’DA İŞLEM GÖREN SEÇİLMİŞ KULÜPLERİN SPORTİF BAŞARILARININ HİSSE SENETLERİNE ETKİSİNİN ANALİZİ	65
3.1. Halka Açılma.....	65
3.2. Metodoloji.....	65
3.3. Analiz ve Bulgular.....	67
SONUÇ	115
KAYNAKÇA	117

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Futbolun Kronolojik Süreci	7
Tablo 2: Çin Süper Ligi Transfer Rekorları	60
Tablo 3: Çin Süper Ligi'nin 2011-2017 Yılları Arasındaki Seyirci Ortalamaları	62
Tablo 4: Çin Menşecili Yatırımlardan Bazıları ve Yatırım Maliyetleri	63
Tablo 5: Galatasaray Spor Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	67
Tablo 6: Fenerbahçe Spor Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	74
Tablo 7: Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	79
Tablo 8: Trabzonspor Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	85
Tablo 9: Juventus'un Serie A'daki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	89
Tablo 10: Borussia Dortmund'un Bundesliga'daki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	95
Tablo 11: Manchester United'ın Premier Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	100
Tablo 12: Ajax'ın Eredivise'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı	105
Tablo 13: Sportif Müsabakaların Hisse Senedini Etkileme Oranı (%Yüzde)	110
Tablo 14: Analiz Edilen Kulüplerin Sportif Başarılarının Hisse Senetlerine Etkisi	111
Tablo 15: Galatasaray Spor Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı (2018/19)	114

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Avrupa Futbolunun Pazar Büyüklüğü – 2015/16 (milyar €)	24
Grafik 2: Avrupa Futbolunun Pazar Büyüklüğü – 2016/17 (milyar €)	25
Grafik 3: Avrupa Futbolunun Pazar Büyüklüğü – 2017/18 (milyar €)	26
Grafik 4: Deloitte Para Ligi'ne Girmeyi Başaran İlk 20 Takımın Gelirleri (Milyon Euro)	26
Grafik 5: Avrupa'nın Beş Büyük Ligi ve Analize Dahil Edilen Kulüplerin Bulundukları Ülkelerdeki Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 2017 Verileri (Milyar Dolar)	29
Grafik 6: 2016/17 Sezonunda Avrupa'nın Beş Büyük Liginin ve Analize Dahil Edilen Kulüplerin Lig Gelirleri (Milyon Euro)	30
Grafik 7: Avrupa'nın Beş Büyük Ligi ve Analize Dahil Edilen Kulüplerin Lig Gelirlerinin Bulundukları Ülkelerdeki Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) Verilerine Oranları (2017)	31
Grafik 8: Spor Toto Süper Lig'in Son 4 Sezonadaki Seyirci Ortalamaları	37
Grafik 9: Spor Toto Süper Lig'in Son 4 Sezonadaki Maç Günü Gelirleri Toplamı	38
Grafik 10: Galatasaray'ın Gelir Kalemleri (Milyon TL)	40
Grafik 11: Fenerbahçe'nin Gelir Kalemleri (Milyon TL)	43
Grafik 12: Beşiktaş'ın Gelir Kalemleri (Milyon TL)	45
Grafik 13: Trabzonspor'un Gelir Kalemleri (Milyon TL)	47
Grafik 14: Juventus'un Gelir Kalemleri (Milyon Euro)	49
Grafik 15: Borussia Dortmund'un Gelir Kalemleri (Milyon Euro)	52
Grafik 16: Manchester United'in Gelir Kalemleri (Milyon Euro)	54
Grafik 17: Real Madrid'in Son 5 Sezonadaki Gelirleri	56
Grafik 18: Ajax'ın Gelir Kalemleri (Milyon Euro)	57

GİRİŞ

Kökeni milattan önceki uygarlıklara dayanan futbol, günümüzde milyarlarca insan tarafından takip edilen bir spor dalı olmuştur. Ortaya çıktığı yıllarda eğlence amacıyla oynanan futbol, yıllar geçtikçe profesyonelleşmiş ve günümüzde küresel bir endüstriye dönüşmüştür.

Globalleşmenin ilk örneği futboldur. Globalleşme açısından bakıldığında futbolun; demokrasiye, piyasa ekonomisine ve hatta internete kıyasla daha fazla global bir olay olduğu görülmektedir (Boniface 2007, s. 11).

Futbolun mühim düzeylerde iktisadi gelir sağlayan bir faaliyet olduğu, küresel ekonomi açısından incelendiğinde görülmektedir. Çeşitli seviyelerdeki ülke ekonomileri incelendiğinde de futbolun gelir yaratıcı etkisi görülmektedir. Spordan bahsedildiği zaman, dünyanın birçok yerinde insanların aklına öncelikli olarak futbol gelmektedir. Bu durum, 3,5 milyar insanın futbolun peşinden koşmasından kaynaklanmaktadır. 1990'lı senelerin ardından futbolun yapısal niteliğinde bazı değişimler meydana gelmiştir. Futbol, bundan sonra yalnızca bir spor dalı olmakla kalmayıp, gösteri işine (Show Business) dönüşerek, hakikaten endüstriyel bir iş kolu haline gelmiştir. (Akşar, 2011). Özellikle medyada ve televizyonlarda spor organizasyonlarının, olimpiyatların, turnuvaların, lig maçlarının vb. canlı yayınları büyük ilgi toplamakta hatta 60'lı yıllarda sporu yayınlayan TV kanalları günümüzde yerini TV kanalları için spor faaliyetlerine bırakmıştır denilebilir. Bu tür canlı yayın gelirleri içinde en fazla gelir sağlayan spor faaliyeti çoğu ülkede futboldur.

Kulüpler, futbolun endüstriyellemesiyle birlikte gelir kaynaklarını da çeşitlendirmeye başlamıştır. Kulüplerin temel gelir kaynağı olan ve tribünlerden elde edilen maç günü gelirlerine, sponsorluk yoluyla elde edilen ticari gelirler ile maçların televizyonlarda yayınlanmasının ardından elde edilen naklen yayın gelirlerinin eklenmesiyle birlikte günümüzdeki spor kulüpleri; maç günü, naklen yayın ve ticari gelirler olmak üzere üç büyük gelir kalemine sahip olmuştur. Bu temel gelir kaynakları da zamanla kendi içerisinde gelişim göstermiştir. Örneğin; günümüzdeki maç günü gelirleri, sadece tribünlerin bilet alarak kulübe yaptığı katkı değil, aynı zamanda stadyum içerisinde yapmış olduğu harcamaları da kapsamaktadır.

Yayın gelirleri, günümüzde var olan dijital platformlar sayesinde ayrı bir paket olarak ihaleye çıkabilmektedir. Ticari gelirler ise gün geçtikçe çeşitlilik göstermektedir. Kulüplere sponsor

olan firmalar, günümüzde forma içine bile reklam verebilmektedir. Gelirlerini çeşitlendiren kulüpler, teknolojinin gelişimiyle birlikte video oyunlarından da gelir elde etmektedir.

Futbolun finansal ve yönetsel olarak yeniden yapılanması, oyunun hedefsel ve işlevsel olarak uğradığı bütün bu niteliksel değişimlerden kaynaklanmaktadır. Futbol dünyasının en büyük kulüpleri, holdingleşerek küresel ölçeğe yayılmıştır. Bu kulüpler, artık yalnızca saha içinde göstermiş olduğu performanslarla değil, finansal dinamikleriyle de birbirleriyle yarışır hale gelmişlerdir. (Sümer, 2017).

Bu sürecin en önemli gelişmelerinden birisi; futbolun endüstrielleşmesi ve teknolojik gelişmeler sayesinde gelir kaynaklarını arttıran kulüplerin bir kısmının, halka açılarak hisse senetlerinin menkul kıymet borsalarında işlem görmesini sağlamaları olmuştur. Bu sayede kurumsallaşma süreçlerini hızlandıran kulüpler, kendilerine yeni bir finansman kaynağı da yaratmışlardır. Hatta bazı başarılı kulüplerin en önemli kaynağıdır da denilebilir.

Spor kulüplerine ait şirketler, hem Dünya’da hem de Türkiye’de alternatif finansman metotlarına kıyasla daha düşük maliyetle uzun vadeli bir kaynağı kullanma amacıyla hisse senetlerini halka arz etmektedirler. Halka açılan söz konusu kulüpler, ilave finansman sağlama amacıyla borsada işlem gören hisselerini teminat olarak gösterip kredi kullanma ve borç senedi ihraç edebilme imkanlarından faydalanabilmektedirler (Devecioğlu, 2004).

Gerek Dünya’da gerekse Türkiye’de halka açılan ve hisse senetlerinin menkul kıymet borsasında işlem görmesini sağlayan kulüpler; sermaye piyasasının denetim mekanizmalarının etkisiyle sürecin getirdiği bir zorunluluk olarak kurumsallaşma süreçlerini hızlandırarak, modern yönetim tekniklerini uygulamak durumunda kalmaktadırlar. Bu kulüp yönetimlerinin etkinliğini arttırmakta ve dolayısıyla spor başarısını da etkilemektedir. Aynı şekilde kulüplerin spor başarısı arttıkça finansal dayanaklar da artmakta ve yönetsel zorluklarla başa çıkmak için kurumsal yönetim zorunlu hale gelmektedir.

Bu nedenlerle bu tezin temel araştırma sorusu: “Spor Kulüplerinin sportif başarıları ile kulübün hisse senetleri değeri arasında bir ilişki var mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu soru çerçevesinde bu çalışmanın amacı; *Avrupa ve Türkiye Borsalarında işlem gören spor kulüplerinin sportif başarılarının hisse senetlerine olan etkisini araştırmak* olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda, Türkiye’den Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor; Avrupa’dan ise Juventus, Manchester United, Borussia Dortmund ve Ajax kulüpleri seçilmiş ve karşılaştırma amacıyla toplanan verilerle, bu kulüplerin sportif başarıları ile hisse senetleri artışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Sayısal karşılaştırma analizinde kullanılan başlıca veriler; maç skorları, maç öncesi ve maç sonrası hisse senedi değerleridir. Analiz için gerekli veriler, söz konusu kulüplerin federasyonlarının resmi internet sitelerinden, kulüplerin kendilerine ait resmi internet sitelerinden, Sky Sports’tan ve tradingview.com’dan temin edilmiştir. Karşılaştırma 2017-18 futbol sezonu esas alınarak gerçekleştirilmiştir. 2017-18 futbol sezonu UEFA’nın pazarlama havuz gelirlerinin payını azaltarak takım katsayısı reytingine göre yeni bir dağıtım kriteri uygulamadan önceki son sezondur.

Bu araştırma konusunun beklenen yararı; başta futbol kulüpleri olmak üzere spor kulüplerine, kendi yatırımcılarının/taftarlarının kulübe olan bağlılıklarını ölçebilme fırsatı verecek olmasıdır. Bu sayede; halka arz edilen hisse senetlerinden gelir elde eden kulüplerin, gelecekte verecekleri sermaye artırımını gibi kararların etkisini de öngörebilme fırsatı yakalayabilecekleri tahmin edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FUTBOLUN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

1.1. FUTBOLUN DOĞUŞU

Futbol, kökeni milattan önceki tarihi uygarlıklara kadar dayanan ve her yaştan insanın zevk aldığı bir oyundur. Homeros'un Odyseia'sında bahsettiği top oyunları, Mısır'da bulunan mezarlardaki duvar resimlerinde ayakla top oynayan insan figürleri, MÖ 300-200 yıllarında Çin 'de askerî eğitim amacıyla oynanan "Cuju", Japonya'da ortaya çıkan "Kemari", Antik Yunan'da oynanan "Episkiros", Roma İmparatorluğu döneminde oynanan "Harpastum" ve Orta Asya Türklerinin kız ve erkeklerden kurulu takımlarla, topa elle dokunmadan sadece ayak ve kafa ile vurup rakip kalede içeri atmaya çalışarak oynadıkları "Tepük" gibi örnekler, futbolun ne kadar köklü ve yaygın bir spor olduğunu göstermektedir.

Futbolun bu kadar köklü bir spor dalı olmasının ve milyarlarca insan tarafından takip edilmesinin en önemli nedenlerinden biri; insanoğlunun topa dokunma, topla bütünleşme ve oynama içgüdüsüdür. Sadece insanoğlunda değil, birçok canlıda zıplayan ve yuvarlanan cisimlerle oynama içgüdüğü bulunmaktadır. Sirklerde burunlarıyla top sektiren eğitilmiş foklar, yumakla oynayan kediler, zıplayıp giden topun arkasından çılgınca koşan köpekler bunun en güzel örneklerindendir. İnsanoğlunun top ile oynama isteğinin insanlıkla yaşıt olduğu dahi anlatılmaktadır. Afrika'da yaşayan en ilkel kabilelerin bile kurukafaları ayaklarıyla tekmeleyerek oyun oynadığına rastlanmıştır. Ancak futbolun nerede ve ne zaman doğduğuna ilişkin kesin bilginin yer aldığı herhangi bir belge bugüne kadar bulunamamıştır.

Yale Üniversitesi sanat tarihi profesörü Mary Miller, takım sporu kavramının Mezoamerika'da icat edildiğini iddia etmektedir. Aztek kültüründe "ullamaliztli", Maya kültüründe "pok-ta-pok" veya "pitz" adıyla bilinen, Mezoamerikan kültürlerde popüler olan ve topla oynanan bu oyunların kuralları da kültürlere göre değişiklik göstermiştir. Ellerin ve ayakların kural dışı olduğu bu oyunlarda sopa ve raket kullanmak kültürlere göre değişkenlik göstermektedir.¹ 7,5 kilo ağırlığındaki toplarla oynanan bu oyunda, hayatı tehdit eden sakatlıklar söz konusuydu ve Mezoamerikan kültürler için top oyunları, gündelik bir spor olmanın yanı sıra dini ve savaşa ilişkin ritüellerde kutsal bir öneme sahipti. Rivayetlere göre

¹ <https://news.nationalgeographic.com> (Erişim Tarihi: 01.11.2018)

Aztek kralları, bu oyunları savaşın ikamesi olarak görerek oynamış ve bu oyun sayesinde yönetim hakkı elde etmişlerdi. Maya kültüründe ise bazı ritüel oyunlarını kaybedenler, kurban edilebiliyorlardı.²

Ayakla oynanan top oyunlarının atası olarak kabul edilen Cuju ise, M.Ö. 300-200 yıllarında Çin’de ortaya çıkmıştır. Çin’i birleştirip, Çin’deki ilk merkezi bürokratik devlet düzenini kurmasıyla ve Hun saldırılarına karşı Çin Seddi’ni inşa ettirmesiyle bilinen imparator Huang-ti’nin askerlerine, bir topu ayakla tekmeleme yoluyla yere dikilmiş iki mızrak arasından geçirmeye çalışarak çeviklik talimleri yaptırdığı eski Çin kaynaklarında yer almaktadır (Arıpınar vd., 1992: 8).

“La Tartarie” adlı eserde, Hiuan isimli bir Çinli; Orta Asya Türklerinin kız ve erkeklerden oluşan takımlarla, Tsang kentindeki önemli mabetlerde sıkça ayak topu oynadıklarını, bu oyunda topa elle dokunmadan ayakla veya kafayla vurarak topu rakip kaleden içeri geçirme amacıyla uğraştıklarını anlatmıştır (Arıpınar vd., 1992: 8).

Divan-ı Lügat-it Türk adlı ünlü eseriyle bilinen ünlü Türk düşünürü Kaşgarlı Mahmut; bu eserinde, Orta Asya’da yaşamış eski Türk boylarının “Tepük” adıyla anarak oynadıkları ayak topu oyunundan bahsetmiştir. Türkler, tepük oynarken kullandıkları topları ilk olarak oval kalıplara döktükleri iğ arşağı şeklindeki kurşun kitlesinin üzerine keçi kılı veya keçe sararak yapmıştır. Zamanla bu topların yerini, içi hava ile doldurulmuş ve yuvarlanmış kuzu tulumlarının kullanıldığı daha yumuşak toplar almıştır. Ayasofya Kütüphanesi’nde yer alan “Baybars Tarihi” ve “Hıtay-ı Name” adlı eserlerde; tepük oyununun, Orta Asya’da yaşamış Türk boyları tarafından yüzlerce yıl oynandığından bahsedilmiştir (Arıpınar vd., 1992: 8).

Seyyid Ali Ekber’in “Hıtay-ı Name” adlı eserinde bahsedilmiş olan “ayak topu”, günümüzdeki futbola büyük ölçüde benzemektedir.

“... Ve top oyunu Hıtay’da güzeller işidir. Ve dahi harabeti (düzensiz kalabalık) çok olan ve sığır kursağından top yüzmüşler (yapmışlar) ve mahbub (erkek) ve mahbubeleri (kadınları) durdurmuşlar. Ve topa ayaklar ile ururlar (vururlar). Şöyle ki; elin ol topa değdirmeye ve ol topu yere düşürmeye ve nazik ayak ile dürde (ite), saklara (baldırlara) ve usulsüz vurmak ve yere düşürmek ve daireden taşra (dışarı) çıkmak vaki olmaz...” (Arıpınar vd., 1992: 8).

² <https://news.nationalgeographic.com>, (Erişim Tarihi: 01.11.2018)

Timur dönemindeki Türklerin, kuzu postlarından yapılan içi havayla doldurulmuş toplara elle dokunmadan oynadıkları “Tarih-i Timur” adlı eserde yazılmıştır. Timur, topun çizgiden dışarı çıkarılmaması gereken bu oyunun, askerlerini daha çevik bir hale getireceğini düşünerek talim yaptırma amacıyla askerlerine oynatmıştır. Bütün belgeler, Tepük ile günümüzün modern futbolu arasındaki yakınlığı ortaya koymaktadır. Futbolun (Football), manası ayak topu iken, “Tepük” sözcüğünün manası ise tepmek, tekmelemektir (Arıpınar vd., 1992: 8).

Romalıların, Antik Yunanlıların oynadıkları “Episkiros” adlı oyundan esinlenerek ortaya çıkardığı el ve ayakla oynanabilen Harpastum; futbol, rugby ve Amerikan futbolunun atalarındandır. Romalı askerler, sert hareketlerden kaçınmayarak oynadıkları Harpastum’u savaşa hazırlık yapmak için de oynamışlardır.³

1.2. MODERN FUTBOLUN AYAK SESLERİ

Orta Çağ’da Fransızlar ve Romalı askerlerin topla oynadığı “Le Soule” adlı oyun futbol ile benzerlikler göstermektedir. İki komşu köyün karşı karşıya geldiği bu oyunda amaç topu rakip takımın köyünde belirlenen bir alana gönderebilmektir. Oyunda her türlü sertliğe müsaade olduğu için zaman zaman Fransa’da yasaklandığı bilinmektedir. Romalı askerlerin bu oyunu Galya’ya götürmesiyle yaygınlaşmıştır. Fransızlar, “Le Soule” oyununun Normanlar tarafından İngiltere’ye götürüldüğünü ve İngilizlerin bu oyunu türeterek “Futbol” oyununu ortaya çıkardığını iddia etmektedir (Arıpınar vd., 1992: 8).

İtalyanlar ise modern futbolun ortaya çıkmasında Calcio’nun etkili olduğunu savunmaktadırlar. Harpastum’u andıran Calcio, 16.yüzyılda Floransa’da ortaya çıkmıştır. Calcionun modern futbolu etkileyen en önemli özelliği ise forvet, orta saha, defans ve kaleci mevkilerinin bulunmasıdır. Günümüzde İtalyan futbolunun öne çıkan en önemli özelliği sıkı ve sert savunmadır. İtalyanlar bu oyun anlayışını Calcio’dan almışlardır.⁴

Modern futbolun kaynağı nereden olursa olsun, İngiltere’de 12.yüzyıldan beri futbol oynandığı bilinmektedir. Hem halk hem de soyluların bu oyunu sevmesiyle oyun hızlı bir şekilde yayılmıştır. Fakat oyun esnasında köyler ve kasabalar arasında çatışmalar çıkması ve bu çatışmaların neredeyse iç savaş haline ulaşacak boyutlara gelmesi nedeniyle Kral II.

³ www.fifa.com ve fourfourtwo.com.tr, (Erişim Tarihi: 01.11.2018)

⁴ https://fourfourtwo.com.tr, (Erişim Tarihi: 01.11.2018)

Edward tarafından oynanması yasaklanmıştır. Kralın fermanı yüzünden bir dönem boyunca İngiltere’de futbol oynayanlara kötü gözle bakılmaya başlanmıştır, fakat İngilizlerin futbola duyduğu büyük ilgi sayesinde futbolu yasaklayan ferman kaldırılmış ve futbol büyük bir hızla yayılmaya devam etmiştir. 17.yüzyılda İngiltere’de popüler olan futbol, kralların bile oynanması için teşvik ettiği bir oyun haline gelmiştir. Bu devrimi başlatan kral ise II. Charles olmuştur. İtalya’ya sığındığı dönemde “Calcio” oyunundan çok etkilenen kral, daha sonrasında bu oyunu kendi ülkesinde yaymak için özel çaba sarf etmiştir (Arıpınar vd., 1992: 8).

Futbol, günümüze en yakın halini 17.yüzyılda İngiltere’de almıştır. Sınıf ayrımı olmaksızın hem halk tabakaları hem de soylular arasında aynı büyük ilgiyi gören futbol, İngiltere’de hızla yayılırken büyük bir gelişme göstererek evrim geçirmiştir.

Tablo 1: Futbolun Kronolojik Süreci

1841	Futbol topunun tam bir küre biçiminde olmasının kabulü
1848	Tüm futbol kurallarının “Cambridge Kuralları” adı altında birleştirilerek, tüm İngiltere’de aynı standartta futbol oynanmasının sağlanması ve bu kurallara göre Cambridge’de öğrenciler arasında ilk futbol maçının oynanması
1855	Bir İngiliz futbol takımının (üniversite karması) futbol maçı oynamak üzere ilk kez İngiltere adalarının dışına çıkması ve Almanya’ya giderek orada yaptığı maçlarla Almanya’da futbolun ilk tohumlarını atması
1857	İngiltere’de ilk futbol kulübü Sheffield Club’ün kuruluşu
1863	Futbolun İngiltere’de uyandırdığı büyük ilgi karşısında 11 kulüp temsilcisinin Londra’da, Great Queen Street’teki Lincoln Hanı altındaki bir birahane de toplanıp futbol dünyasının ilk federasyonu olan İngiltere Futbol Federasyonu “Football Association”u kurmaları (26 Ekim 1863). (Bu tarih, modern futbolun doğuş tarihi olarak kabul edilmektedir.)
1870	Lizbon’da oturan İngilizlerin futbolu Portekiz’de oynamaya ve yaymaya başlamaları
1871	Dünya futbolunun ilk büyük organizasyonu olan ve “Kral Kupası” adıyla da anılan “İngiltere Federasyon Kupası” maçlarının başlaması ve Kennington Park’ta yapılan final maçında Royal Engineers’i 1-0 yenen Wandrers takımının ilk kupayı kazanması

1872	Glasgow’da, İngiltere ile İskoçya arasında, futbol tarihinin ilk milli maçının oynanması ve bu maçın 0-0 berabere sonuçlanması (30 Kasım 1872).
1875	Kalelere üst direk konulması ve topa kafayla vurulmasına izin verilmesi
1876	Kornerin futbol kuralları içine konulması
1879	Glasgow’dan Darwen’e, para ve parlak iş teklifleriyle futbolcu getirtilerek futbolda profesyonellik yolunda ilk adımın atılması
1882	İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda futbol federasyonları temsilcilerinin, futbol kurallarında değişiklikler yapmaya ve yetkili “International Board”u kurmaları (6 Aralık 1882).
1885	Futbolda profesyonelliğin, İngiltere Futbol Federasyonu tarafından resmen kabulü
1886	Ofsayt’ın futbol kuralları içine alınması
1889	Futbolun İngiltere adalarından taşıp Avrupa’ya yayılmaya başlaması karşısında Danimarka ve Hollanda’da ilk futbol federasyonlarının kuruluşu
1890	Futbol maçlarında tam yetkin hakemlere verilmesi
1891	Penaltının futbol kuralları içine alınması
1893	Amerika kıtasında ilk futbol federasyonunun Arjantin’de kurulması
1895	İngiltere’de, bayanlardan kurulu takımlar arasında ilk futbol maçının oynanması
1899	Maç süresinin 90 dakika, futbol alanı ölçülerinin 118.4x91.4 metre olarak belirlenmesi
1901	Bir futbol maçının, tarihte ilk kez 100 bin kişi üzerinde seyirci toplamayı ve Sheffield United ile Tottenham takımları arasındaki “Federasyon Kupası” final maçını 110.802 kişinin izlemesi
1902	Avrupa Kıtasında oynanan ilk milli futbol maçında Avusturya’nın Macaristan’ı 5-0 yenisi (Viyana. 12 Ekim 1902).
1903	Futbolda “averaj”ın kabulü
1904	Paris’te toplanan Fransa, Belçika, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre futbol federasyonları temsilcilerinin yaptıkları uzun görüşmeler sonunda “Uluslararası Futbol Federasyonu olan FIFA’yı resmen kurmaları (21 Mayıs 1904)
1906	Kıt’alar arasında yapılan ilk milli futbol maçında Güney Afrika’nın Brezilya’yı Sao Paulo’da 5-0 yenisi
1907	Kendi sahasında bulunan bir futbolcunun ofsayt sayılmamasının kabulü
1908	Londra Olimpiyat Oyunları ile futbolun ilk kez Olimpiyat Oyunları’nda yer alması ve İngiltere’nin şampiyon oluşu
1930	FIFA tarafından düzenlenen ilk Dünya Kupası’nın (Jules Rimet Kupası) Uruguay’da yapılması
1937	Futbolseverlerin ilk defa 16 Eylül 1937’de Arsenal A takımının, yedeklerine karşı oynadığı gösteri maçını televizyondan izleme fırsatı bulması
1954	UEFA’nın (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) kurulması

1956	Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nın oynanmaya başlanması
1963	Avrupa Kupa Galipleri Kupası'nın oynanmaya başlanması

Kaynak: Türk Futbol Tarihi (Cilt 1) ve Futbolun Tarihçesi, (www.turkfutbolu.net/tarihce.htm ve news.bbc.co.uk/sport2/hi/funny_old_game/2260280.stm Erişim Tarihi: 10.10.2018)

Dünyada toplam 265 milyon futbolcuya 5 milyon hakem eklendiğinde aktif olarak futbol oyununun bir parçası olan insan sayısı 270 milyona ulaşmaktadır ki bu dünya nüfusunun %4'üne denk gelmektedir. 2006 yılında yapılan büyük sayıma göre dünyadaki futbolcuların 239 milyonu erkek, 26 milyonu kadındır. Günümüzde kadın sporcu sayısı giderek artmakla birlikte ağırlıklı olarak erkek sporcular bu oyunu oynamaktadır. Bu durumun futbol izleyicileri açısından da aynı şekilde olduğu söylenebilir, yani futbol seyircisinin de çoğunluğu erkeklerdir.

265 milyon futbolcunun 38 milyonu lisanslı futbolcuyken kalan kısmı, lisanssız bir şekilde şirket, ordu, okul ve sokak takımlarında oynayan futbolcular ve kulüp bulamamış oyunculardan oluşmaktadır.

Türkiye'de ise 2.748.657 futbolcu bulunmaktadır. Buna göre Türkiye'deki futbolcu sayısı, nüfusun %3,9'una denk gelmektedir.

Dünya üzerinde 301 binin üzerinde futbol kulübü bulunurken 1,7 milyondan fazla takım bulunmaktadır. Türkiye'de de 4298 futbol kulübü ve 9823 takım faaliyettedir (FIFA, 2007).

1.3. LİTERATÜR ÖZETİ

Futbol artık ekonomik sektörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu alanda yapılan akademik araştırmalar çok geniş bir kapsamda halen yürütülmektedir. Bu çalışmanın genel amacı bağlamında, sportif başarı ve hisse senedi ilişkisi açısından ilişkili görülen literatür araştırması aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Ashton vd. (2003), Ulusal sportif başarı ile borsa arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, İngiltere milli futbol takımı tarafından yapılan uluslararası maçların ardından Londra borsalarındaki endeks hareketlerini paylaşmak için etkinlik-çalışma analizi uygulanmıştır. Bu değerlendirmeyi gerçekleştirmek için, 6 Ocak 1984 tarihinden 3 Temmuz

2002 tarihine kadar Financial Times Stock Exchange (FTSE) 100 endeksinde günlük veriler toplanmıştır. Sonuç olarak; İngiliz milli futbol takımının performansı ile Londra borsalarında işlem gören hisselerin fiyatındaki değişim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ampirik olarak belirlemiştir. En geniş anlamda, milli takımın iyi (kötü) performanslarını, iyi (kötü) piyasa getirileri izlemektedir.

Devecioğlu (2004), Türkiye’de halka arz edilen spor kulüplerinin sportif başarıları ile piyasa değerleri arasındaki ilişkinin olup olmadığını incelemiştir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye Süper Ligi’nde yer alan iki kulübün 2002/03 sezonundaki sportif başarıları, Türkiye Futbol Federasyonu’nun resmi sonuçları ile bu kulüplere bağlı şirketlerin piyasa değerleri, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın verileri ışığında Finnet 2000 Borsa analiz programında değerlendirilerek anlamlı bulunan sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir. Çalışmada; Türkiye’de halka açılmış ilk kulüp olan Beşiktaş Jimnastik Kulübü (BJK) ile Galatasaray Spor Kulübü’ne (GS) bağlı şirketlerin, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda işlem gören Beşiktaş Futbol Yatırım A.Ş (BJKASE) ile Galatasaray Sportif A.Ş (GSARAYE) hisselerinin piyasa değerleri, Dünya’daki ve Türkiye’deki siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeler ile şirketlerin teknik özelliklerine paralel değişim göstermesinin yanı sıra, bu kulüplerin futbol müsabakalarında almış oldukları sportif başarıları ile hisse senetlerinin değerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

A.Korukoğlu ve S.Korukoğlu (2005), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda (İMKB) halka açık olarak faaliyet gösteren dört kulübe ait Sportif A.Ş.’den üçü çalışmada ele alınmıştır. Bunlar; Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş., Fenerbahçe Sportif Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile Galatasaray Sportif Sanayi ve Ticari Yatırımlar A.Ş.dir. Bu şirketlerin 2005 yılına ait dokuz aylık finansal göstergeleri; piyasa değeri, net kar, amortisman, nakit net temettü, öz sermaye ile piyasa temelli oranları dikkate alınarak boyut indirgeme tekniklerinden birisi olan kanonik diskriminant analizi uygulanmış ve sonuçlar yorumlanmıştır. Çalışmada 2005 yılının ilk dokuz aylık şirket finansal verileri ve oranları itibariyle spor şirketleri istatistiksel olarak farklı bulunmuşlardır. Bu doğrultuda incelenen beş mali gösterge içerisinde Net Nakit Temettü (NNT) açısından, FENER ve GSRAY hisselerinin BJKAS hisselerinden farklılaştığı, diğer taraftan şirket oranları kapsamında incelenen dört gösterge içerisinde ise, büyük ölçüde Temettü Verimi (TV) ve Net Kar / Öz sermaye (NK/ÖS) göstergelerinin BJKAS ile GSRAY hisselerini farklılaştırdığı, FENER hisselerinin ise ara konumda yer aldığı sonucu bulunmuştur. Bu kapsamda Piyasa Değeri /Defter Değeri

(PD/DD) oranı açısından FENER hisselerinin diğer iki kuruluştan farklı konumda bulunması dikkat çekicidir.

Barajas vd. (2005) bu çalışmada, sportif performans ile futbol kulüplerinin gelirleri arasındaki ilişkinin yanı sıra İspanya profesyonel futbolundaki sportif performansların finansal sonuçlara etkisi incelenmiştir. Futbol kulüplerinin katıldığı her turnuvadan elde edilen sportif performans değişkeni ile regresyon analizi yapılmıştır. 1998-2002 dönemindeki sportif performans ve ekonomik sonuçlar arasındaki regresyon analizinin sonuçları; sportif performansın, gelirler üzerinde neredeyse hiçbir açıklayıcı güce sahip olmadığını göstermiştir.

Aydın vd. (2007) bu çalışmada, kulüplerin profesyonel yönetim anlayışı, kurumsal bir yapıya kavuşmaları ve yeni finans kaynakları elde edebilmeleri amacıyla şirketleşmeleri ve alternatif bir yöntem olarak halka açılmaları ile Türkiye’de halka açılan spor kulüplerinin halka açılmada uyguladıkları modeller incelenerek mukayese edilmiştir. Sonuç olarak; Kulüplerin halka açılarak elde ettikleri gelirlerle borç yüklerini önemli oranda azalttıkları, düzenli gelir kaynakları oluşturdıkları, kurumsallaşma yolunda önemli adımlar atarak profesyonel yönetim yapıları oluşturmaya başladıkları tespit edilmiştir.

Alver (2008) bu çalışmada, kapitalizm içerisinde ırkçılığın futbola olan yansımalarının araştırılması, medyanın rolünün belirlenmesi, stadyumdaki yabancı düşmanlığı ve ırkçı eylemlere karşı stratejilerin geliştirilmesi adına çözüm yolları üretilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, “Eleştirel Kuram” temelli “İktidar Çatışması ve Emperyalizm Eleştirisi” perspektifinden yapılmıştır. Sonuç olarak; futbol kulüpleri ve televizyon üzerindeki baskıları arttıran etmenlerin sponsorlar ve reklam ekonomisi olduğu tespit edilmiştir.

Arık (2008), bu çalışma, televizyon ile futbol arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkinin doğasını sorgulamak amacıyla yapılmıştır. Ampirik ve teorik verilerden faydalanılmıştır. Televizyonun futbolu kendi rasyonallitesi bağlamında yeniden yapılandırarak futbolun daha iyi bir televizyon ürünü haline evrilebilmesi adına oyunun tüm aktörlerini kendi realitesine uyumlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aygören vd. (2008) bu çalışmada, futbol kulüplerinin saha içindeki performanslarının hisse senedi getirilerini etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Elde edilen bulgular; yatırımcıların hem derbi hem de Avrupa’da oynanan futbol maçları sebebiyle, (-1,+1) pencere aralığında

normalüstü getiriler elde ettiklerini göstermektedir. Avrupa’da oynanan futbol maçlarının hepsinde, (-1,+1) olay penceresinde normalüstü getiriler tespit edilmiştir. Bu normalüstü getiriler hem galibiyet, hem mağlubiyet hem de beraberlik için söz konusudur. Derbi futbol maçlarındaysa yalnızca mağlubiyet durumunda futbol maçlarının oynandığı günden bir gün sonra normalüstü getiriler ortaya çıkmıştır. Bu durum; yatırımcıların, Avrupa’da oynanan futbol maçlarını derbi futbol maçlarından; derbi futbol maçlarında ise mağlubiyeti, galibiyet ve beraberlikten daha fazla önemsediklerini göstermektedir.

Çoban (2008) bu çalışmada, futbolun bir oyun olarak kapitalizm içerisinde geçirdiği dönüşüm ve endüstrielleşme süreci gösterilmiş, futbolun iktidarın tüketim kültürünün bir ürünü olarak toplumsal anlamda egemen ideolojinin üretimindeki rolü eleştirel bir biçimde ele alınarak muhaliflerin futbolla olan ilişkisi ve farklı ülkelerde yaşanan deneyimler incelenmiştir. Futbol başta olmak üzere sporun her alanının “endüstriyel” hale getirilmesine karşı yerellerden başlayarak kapitalizm karşıtı bir karşı koyuşun yeniden yaratılmasının, muhaliflere kitleselleşme olanakları sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Erdoğan (2008), bu makale futbolu irdelemek ve futbolun incelenmesinde üzerinde durulması gereken olası konuları sunmak ve alışlagelen algılar, tutumlar, davranışlar, şiddet, holiganizm görevler ve işlevler çerçevesi dışında futbolun ele alınması gerektiğini vurgulamak için hazırlanmıştır. Bu amaçla futbolun tarihinin neler üzerinde durması ve nasıl bir yaklaşımla incelenmesi ile ilgili açıklama sunulmuştur. Futbolun anlamlı incelenmesi, öncelikle tarihsel yapı, örgütlü zaman ve yer bağlamında ele almayı gerektirdiği, bunu yaparken de temel ilgi, futbolun maddi ve maddi olmayanları üretim biçimi, ilişkileri ve sonuçları üzerine kurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kılınç (2008) bu çalışmada, izleyiciye sahip bir etkinlik olan futbol ile kapitalizm ve medya arasındaki ilişki, analitik açılımlar yapılarak, eleştirel bir bakış açısıyla betimlenerek incelenmiştir. Sonuç olarak; günümüzde futbolun, kapitalist bir aktivite haline getirilmiş bir serbest zaman etkinliği olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca; futbol izleyicilerinin, futbol oynayanlardan daha fazla olduğu bir düzen, akılcılaştırma örneği olarak tanımlanmıştır.

Şeker ve Gölcü (2008) bu çalışmada, futbolun bir televizyon ürününe dönüşme süreci incelenmiştir. Televizyondaki futbol programlarının sınıflanması ve anlatısal özelliklerinin ortaya konması için karasal yayın yapan kamusal ve özel televizyon kanallarının yanı sıra,

uydu ve kablo üzerinden yayın yapan kanallar ve dijital ortamda şifreli yayın yapan televizyon kanallarının da yayın akışları izlenmiş, elde edilen bulgular araştırmanın amacı doğrultusunda tartışılmıştır. Televizyondaki futbolun, sahadakinden daha farklı bir hale geldiği, gerçekliğinden koptuğu ve mekanik bir hale geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bişirici (2013) bu çalışmada, Galatasaray ve Fenerbahçe futbol takımlarının çıktıkları müsabakalarda elde ettiği sonuçların hisse senetlerinin değerlerine olan etkisi incelenmiştir. Takımın kendi sonuçlarıyla birlikte rakibin aldığı sonuçların da şirketin hisse senedi getirisinin üzerinde bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Üç günlük olay etüdü penceresi kullanılmıştır. Buna göre; maç sonuçları ile ilgili beklentilerin maçtan bir gün önce, maç sonuçlarının ise maçtan bir gün sonra kümülatif anormal getiri yarattığı bulunmuştur. Kümülatif anormal getirinin rakibin elde ettiği sonuçlara göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Ekmekçi vd. (2013) bu çalışmada, spor endüstrisinde globalleşmenin etkileri ideolojik, teknolojik ve iktisadi etmenler başlıklarıyla incelenmiştir. Sportif ürünlere olan bağlılığın tüketim çılgınlığı yarattığı ve maliyeti fazla olan spor dallarının sınıf farklılıkları yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ersungur ve Akıncı (2013) bu çalışmada, 2011 yılında Erzurum’da düzenlenen Universiade Kış Oyunları’nın şehrin ekonomisi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Veriler, anket yapılarak elde edilmiş, frekans ve yüzde tablolarının oluşturulmasında kullanılmıştır. Oyunların şehir ekonomisine olan etkisi regresyon analizleriyle tespit edilmiştir. Sonuç olarak oyunlar; üretim, kapasite kullanımı, bölgesel istihdam, kâr ve gelir üzerinde pozitif yönlü etkiler yaratmıştır. Universiade Kış Oyunları’nın, kalkınmayı etkileyen önemli faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Kaya ve Gülhan (2013) bu çalışmada, hisseleri borsada işlem gören Türk futbol kulüplerinin saha içindeki performanslarının hisse senedi getirilerini etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Borsaya kote olmuş Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor kulüplerinin 2008/09 ve 2009/10 sezonlarında yer aldığı Avrupa Kupaları, Süper Lig ve Türkiye Kupası’ndan almış oldukları maç sonuçlarının anormal getiriler elde edilmesine yol açıp açmadığı incelenmiştir. Anormal getirilerin saptanması adına Piyasa Verimi Yöntemi (PVY) kullanılmıştır. Genellikle galibiyet ve deplasmandan elde edilen beraberliklerin olumlu anormal getiriye neden olduğu,

mağlubiyet ve iç sahada alınan beraberliklerin ise olumsuz anormal getiriye neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zeren ve Gümüş (2013) bu çalışmada, borsaya kote olmuş kulüplerin yerel liglerinde elde ettiği maç skorlarının borsa performansı ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bu kapsamda; dördü yerli (Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor), dördü yabancı (Roma, Borussia Dortmund, Olympique Lyon ve Juventus) olmak üzere toplamda sekiz futbol kulübünün 2007 ve 2011 sezonları arasında oynadıkları müsabakalar incelenmiştir. Sonuç olarak; hisse senedi, aldığı galibiyetten genel olarak etkilenen tek takım Galatasaray olmuştur. Hisse senedi, aldığı mağlubiyetten genel olarak etkilenen takımlarsa Fenerbahçe, Juventus, Roma ve Borussia Dortmund olarak tespit edilmiştir.

Floros (2014) bu çalışmada, Porto, Benfica, Juventus ve Ajax kulüplerinin Avrupa maçlarındaki sportif performanslarının hisse senetlerine olan etkisi incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, zaman serisi analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak; berabere kalınan maçlar Benfica ve Ajax hisse senetlerini pozitif yönde etkilerken, Juventus hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Porto hisse senetleri ise nötr kalmış ve etkilenmemiştir. Kaybedilen maçlarda ise sadece Juventus hisse senetleri negatif yönde etkilenmiştir. Diğer kulüplerin yatırımcıları mağlubiyetin ardından hisse senetlerini ellerinde tutmuşlardır.

Güngör (2014) bu çalışmada, borsaya kote olarak halka açılmış Avrupa'nın en büyük kulüplerinin (Borussia Dortmund, Juventus, Olympique Lyonnais ve Manchester United), geleneksel finansal performans kriterlerine göre finansal analizi gerçekleştirilmiştir. Futbol kulüplerinin en önemli finansal problemleri belirlenerek çözüm bulunmaya çalışılmıştır.

Analizde karlılık ve finansal yapı göstergelerinden olan Esas Faaliyet Karlılığı (EBIT), Faiz, Vergi ve Amortisman Öncesi Kar (EBITDA), Dönem Net Karı, Öz sermaye Karlılığı (ROE), Aktif Karlılığı (ROA), Borçlanma Oranı ve Kaldıraç Oranı kullanılmıştır. Kaynak yönetiminde değişik finansal enstrümanlar kullanan kulüplerde yabancı kaynak öz kaynak dengesinin optimal düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karadeniz vd. (2014) bu çalışmada, Türkiye'de halka açılan futbol kulüplerinin 2011-2013 seneleri arasındaki finansal performansı, oran analizi yöntemiyle ölçülmüştür. Altman Z değerleri hesaplanarak iflas riskleri tespit edilmiştir. Sonuç olarak; kulüplerin, varlıklarını etkili bir şekilde değerlendiremedikleri ve finansal mecburiyetlerini yerine getirmekte

problem yaşayabilecekleri tespit edilmiştir. Ayrıca, futbol kulüplerinin kar yaratma konusunda da başarılı olamadıkları görülmüştür. İki futbol kulübünün şirketlerinin iflas riski ile karşı karşıya olduğu belirlenmiştir.

Fındıkçı (2015) bu çalışmada, Türkiye’de halka açılmış olan spor kulüplerinin 2010 ve 2015 seneleri arasında, Süper Lig’de göstermiş oldukları sportif performansların borsa performansları ile olan ilişkisi incelenmiştir. Hisse senetlerinin, beş sezondaki averajdan hangi doğrultuda etkilendiğini belirlemek amacıyla panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. BIST Spor Endeksi ve BIST 100 Endeksi getiri değerlerinden, piyasanın tesirini analiz etme hedefi doğrultusunda faydalanılmıştır. Takımların averajları arttıkça hisselerinin değerinin arttığı gözlemlenmiştir. Alınan farklı galibiyet ve mağlubiyetlerin hisselerine etkisinin olduğu ve yatırımcılar tarafından önem verildiği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca, BIST 100 Endeksi getiri değeri ve BIST Spor Endeksi getiri değerlerinin, kulübün hisse senetlerini pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Buna göre; bir kulübün hisse senedinin değeri, piyasaya paralel yönde hareketlenmektedir ve rakiplerinin getirilerinden etkilenmektedir.

Uyar ve Uzuner (2016) bu çalışmada, Türkiye’de halka açılmış olan ve BIST spor sektörü endeksinde yer alan dört büyük spor kulübünün bilançolarının Benford Yasası’na olan uyumu araştırılmış ve Ağustos 2013 tarihindeki bilanço verilerine göre uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ararştırma, Benford Analizi ile yapılmıştır. Kulüplerin bilançolarında birtakım muhasebe hataları olmasına rağmen, yatırımcılar için değerli bilgiler bulunmaktadır.

Ashton vd. (2003) yapmış olduğu çalışma, sportif başarı ile borsa arasındaki ilişkiyi incelemesi ve bulmuş olduğu sonuç açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma sadece milli takımı incelemesi ve incelerken kullandığı yöntemin farklı olması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışmadan ayrılmaktadır.

Devecioğlu (2004) ve Kaya ve Gülhan’ın (2013) yapmış olduğu çalışmalar, Türkiye’de halka açılmış olan futbol kulüplerinin sportif başarılarıyla hisse senetlerinin değerleri arasındaki ilişkiyi incelemeleri ve bulmuş olduğu sonuçlar açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalar analiz yaparken kullandıkları yöntemin farklı olması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışmadan ayrılmaktadır. Ayrıca, bu çalışmada Avrupa kulüplerinin incelenmemesi yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermesine neden olmuştur.

A.Korukoğlu ve S.Korukoğlu'nun (2005) yaptığı çalışma, Türkiye'deki üç büyük takımı finansal açıdan incelemesi yönüyle yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada incelenen mali göstergeler ve analiz yapılırken kullanılan yöntem, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Barajas'ın (2005) yapmış olduğu çalışma, sportif performansın finansal etkisini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada incelenen mali göstergeler ve analiz yapılırken kullanılan yöntem yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Aydın vd. (2007), yapmış olduğu çalışma, halka açılan spor kulüplerini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Alver'in (2008) yapmış olduğu çalışma, endüstriyelleyen futbolun etkilerini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Arık'ın (2008) yapmış olduğu çalışma, endüstriyelleyen futbolun getirdiği futbol ve televizyon ilişkisini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Aygören vd. (2008) ve Fındıkçı'nın (2015) yapmış olduğu çalışmalar, kulüplerin performanslarının hisse senedi getirilerine etkisini incelemeleri açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma, analiz yapılırken kullanılan yöntemin farklı olması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışmadan ayrılmaktadır.

Çoban'ın (2008) yaptığı çalışma, futbolun endüstriyellemesini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Erdoğan'ın (2008) yapmış olduğu çalışma, futbolun tarihini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Kılınç'ın (2008) yapmış olduğu çalışma, endüstriyelleyen futbola değinmesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Şeker ve Gölcü'nün (2008) yapmış olduğu çalışma, futbol ile televizyon arasındaki ilişkiyi incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konu ve kullanılan yöntem, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Bişirici'nin (2013) yapmış olduğu çalışma, Galatasaray ve Fenerbahçe'nin oynadığı müsabakaların maç skorlarının borsada işlem gören hisselerinin değerine olan etkisini incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma analiz yaparken kullandığı yöntemin farklı olması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışmadan ayrılmaktadır. Ayrıca, bu çalışmada Beşiktaş, Trabzonspor ve Avrupa kulüplerinin incelenmemesi yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermesine neden olmuştur.

Ekmekçi vd. (2013), Ersungur ve Akıncı'nın (2013), yapmış olduğu çalışmalar, spor ekonomisini incelemeleri açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Analiz edilen konular ve kullanılan yöntemler, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Zeren ve Gümüş'ün (2013) yapmış olduğu çalışma, borsaya kote olmuş kulüplerin yerel liglerinde elde ettiği maç skorlarının borsa performansı ile olan ilişkisini dördü yerel, dördü yabancı olmak üzere toplamda sekiz kulüp üzerinden incelemesi açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma, analiz yapılırken kullanılan yöntemin farklı olması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışmadan ayrılmaktadır. Ayrıca bulunan sonuç da yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Floros'un (2014) yapmış olduğu çalışma, kulüplerin sportif performanslarının hisse senetlerine olan etkisi incelemesi ve sonucu açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma, analiz yapılırken kullanılan yöntemin farklı olması ve

sadece Avrupa maçlarının incelenmesi nedeniyle yapmış olduğumuz çalışmadan ayrışmaktadır.

Güngör'ün (2014), Karadeniz vd. (2014), Uyar ve Uzuner'in (2016), yapmış olduğu çalışma, halka açık futbol kulüplerini incelemeleri açısından yapmış olduğumuz çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalarda incelenen mali göstergeler ve analiz yapılırken kullanılan yöntemler, yapmış olduğumuz çalışmadan farklılık göstermektedir.

Yapmış olduğumuz çalışma; analiz bölümünde kullanmış olduğumuz yöntem ve incelemiş olduğumuz sezon sebebiyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Ayrıca, futbolun doğuşundan günümüze kadar olan gelişimini geniş bir bakış açısıyla incelememiz, çalışmamıza diğer çalışmalarda olmayan bir derinlik katmıştır. Bu sayede futbolu bilmeyen bir kişi dahi, futbolun doğuşunu, gelişim sürecini, endüstriyelleşme aşamalarını öğrenerek, analiz etmiş olduğumuz kulüpler hakkında ayrıntılı bir şekilde bilgi sahibi olacaklardır.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA VE TÜRKİYE’DEKİ FUTBOL EKONOMİSİNİN

GENEL DEĞERLENDİRMESİ

2.1. DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE GENEL GÖRÜNÜM

2.1.1 Futbolun Dünyadaki Kurumsallaşma ve Endüstriyelleşme Süreci

Modern futbol, futbolun İngiltere’de popülerleşmesinin ardından 11 kulüp temsilcisinin Londra’da, futbol dünyasının ilk federasyonu olan İngiltere Futbol Federasyonu’nu (Football Association-FA) 26 Ekim 1863 tarihinde kurmasıyla doğmuştur.

Maç biletleri, 1870’li yılların ardından satılmaya başlanmıştır. Bu yeniliğin, daha önceden hayal edilmesi bile oldukça güçtü. Kupa maçlarından elde edilen gelirlerin önemli bir bölümü, federasyonun o dönemde bomboş olan kasasına aktarılmaktaydı. Kuruluş yılı olan 1863’te federasyonun kasasında sadece beş sterlin varken, 1904 senesine gelindiğinde bu meblağ 17.000 sterline yükselmiştir. Henüz 1880’li yıllarda futbolcuların çoğu, ücretleri gizlice ödenen profesyonellerdi. Ancak 1885 yılına gelindiğinde oyunculara açık bir şekilde ödeme yapılmasına resmi olarak izin verilmiştir. Kulüplerden bazıları, daha o zamanlarda ticari bir kuruluş haline gelmiştir (Stemmler, 2000).

İngiltere Futbol Federasyonu, parasal ilişkilerin futbolun sportif niteliğini bozabileceği endişesi taşıdığından dolayı ilk yıllarda futbolun tamamen amatör bir anlayışla oynamasında ısrarcı olmuştur. Kulüpler ise taraftarların en iyi futbolcuları takımlarında görmek istemesinden dolayı baskı altında kalmış ve rakiplerinden daha başarılı olma arzusu ile 1880’li yıllarda bilhassa İngiltere’nin kuzey bölgesinde futbolculara gizli gizli düzenli ödemeler yapmaya başlamışlardı. 1884 yılına gelindiğinde ise kulüpler, profesyonelleşmenin yasal hale getirilmesi talebinde bulundular. Aksi halde FA düzeni içinde yer almayacaklarını ve özgür bir şekilde davranacaklarını bildirdiler. FA, gönülsüz bir şekilde de olsa yasaklarda ısrar etmesi durumunda futbolculara yapılan ödemelerin yersiz ve devam edeceği ve kontrol edilmesinin imkansız olacağını bildiğinden dolayı bir yıl sonra profesyonelliği yasal hale getirmek zorunda kaldı. FA, ticarileşmeyi kontrol altında tutarak futbolun özünde var olan değerleri korumaya çalışıyordu. Futbol kulüpleri, artık futbolculara açık bir şekilde düzenli bir şekilde ödeme yapabiliyordu fakat bunun için düzenli bir sistemin oluşturulması

gerekmekteydi. Dönemin Aston Villa Başkanı olan William McGregor belirli bir oyun düzenine sahip bir lig oluşturulmasını önerdi. Bunun ardından, 1888’de 12 kulüpten oluşan dünyadaki ilk profesyonel lig olan Futbol ligi kurulmuştur. İngiltere Futbol Federasyonu’nun, Futbol Ligi’ni lisanslamasıyla düzenli bir sistem kurulmuş oldu (Merih, 2005).

Futbolun 1980’li yıllardan daha önce endüstrileşmeye başladığını söylemek mümkündür ancak futbolun günümüzdeki anlamıyla endüstriyelleşebilmesi için televizyonun yaygınlaşması gerekmekteydi. I. Dünya Savaşı’nın ardından Avrupa’da devasa stadyumlar inşa edilmesine rağmen, bu stadyumların televizyonun gücüne sahip olması imkansızdı. Stadyumlar on binlere ulaşırken; televizyon, milyonlarca insana ulaşarak çok ciddi bir gelir kapısı yaratma gücüne sahipti. Gösteri işi olan futbol, televizyonun gelişmiş ülkelerde 1960’lı yıllardan itibaren yaygınlaşmasıyla birlikte radyodan farklı olarak görselliğiyle geniş kitlelere ulaşarak stadyumların dışına taşmaya başladı (Koray, 2018).

1938 yılında BBC, ilk kez İngiliz Federasyon Kupası’nı (FA CUP) yayınladığında her şey masum görünüyordu. Diğer ülkeler de aşama katederek futbolu televizyon dünyasına taşıyorlardı. Futbolun, televizyon dünyasına yayılması ise 1950 ve 1960’ları buldu. 1956 yılında Serie A maçları düzenli olarak bir İtalyan şirketi olan RAI tarafından yayınlanmaya başlandı ve 1958 yılına gelindiğinde ilk Dünya Kupası yayını dünya çapında yapıldı (McGill, 2006).

Tarımsal ürünlerin, giderek sanayi ürünlerinin ihtiyacı için üretilmekten, pazar için üretilmeye evrileceği belliydi. Bunlar, hızlı bir şekilde ticarileşti. Ardından hizmetler ve gayri maddi şeyler metalaştı. Müzik, basın, sinema, kitap gibi kültürel ürünlerin pazar için üretilmesini ve giderek endüstriyel çapta üretimlerinin genişlemesini, kısa sürede seyirlik sporların, bir sahne sanatı gibi metalaşması, ticarileşmesi izledi. En çok seyirci çeken ve en fazla satılabilir spor olan futbol da kısa sürede arsalardan, toprak sahalardan, biletle girilebilen stadyumlara taşındı. Gazetelerin sayfalarında beslenerek, elektronik medyanın, radyo ve TV’nin sayesinde serpilip büyük bir gelişme kaydetti. Artık o "Gösteri işi"nin parasını sadece maç günü gelirlerinden olan stadyum biletinden değil, yayın gelirleri sayesinde medya üstünden kazanmak da mümkün oluyordu. Futbol mecrası, gün geçtikçe aldığı reklam sayısını arttırdı. Futbol, bir aile bütçesinde eğlence harcamaları için ayrılan kalemin önemli bir bölümünü oluşturmaya başlayınca artık onu tutmak oldukça güçtü. Tıpkı aile bütçesinin harcandığı, gıda, giyim, eğitim sağlık gibi, eğlence harcamasının bir parçası olmayı başarınca onun da

endüstriyel olarak, küresel bir sanayi olmaması için hiçbir sebep kalmıyordu. Küreselleşmeyle birlikte mütevazı stadyumlar, devasa stadyumlara dönüşürken tribünler, zenginler için localar, fakirler için basit basamaklar halinde her gelir grubuna hitap eden, yaşamın hiyerarşisini yansıtan, taşıyan mekanlara evrildi. Futbol da her sektörde olduğu gibi teknolojik her gelişmeyi özümsemeyi bildi. Ekonomik büyümenin hızlanmasıyla reklam harcamalarında meydana gelen artış, futbol mecrasının daha çok pay almasına yol açtı. Elektronikteki gelişmeler de futbolun, televizyon programlarının en önemli unsuru olmasında yardımcı oldu. İnternet'teki gelişmeyi de paraya çevirmeyi başaran futbol, kendi iç pazarı ile yetinmeyip, küresel organizasyonlarla "Gösteri İşini"ni dünya pazarına taşımayı bilen bir endüstri oldu (Sönmez, 2005).

Futbol, halkın oyunu olarak ortaya çıksa da zaman içinde kabuk değiştirerek günümüzde endüstriyel futbol adı altında bir iş organizasyonuna evrilmiştir (Talimciler, 2008).

Seneler boyunca atılan bazı stratejik ve sistemli adımlar, futbol endüstrisinin meydana gelmesine yol açmıştır. Bu kapsamda, futbolculara ödeme yapılmasına izin verilerek profesyonelleşmeye gidilmesi, devasa stadyumların inşa edilmesi, hükümetlerin futbola olan sempatisi, futbolun ulus devletler adına bir simge olması, futbol sayesinde sportif ürünlerin kullanımının yaygınlaşması, medyanın rağbet görmesiyle yeni endüstrilerin gelişmesi gibi birçok etmen, futbolun iktisadi değerinin artmasının sebepleri arasındadır. Futbolun endüstriyelleşme hızı arttıkça futbol ekonomisi de büyüme kaydetmiştir. Her kulübün başarılı olup şampiyonluklar kazanma arzusu, futbol dünyasında acımasız bir rekabet ortamının oluşmasına neden olmuştur. Artık, futbolcular için de yalnızca oyundan keyif almak değil başarıya ulaşmak temel amaç olmaya başlamıştır. Endüstriyelleşen futbolun etkisiyle başarılı kulüpler, ciddi yatırımlar almaya başlamıştır. Kulüpler de sahada başarılı olup bu rantı elde etmek için oynamaya başlamışlardır. Sonuç odaklı bir oyuna dönüşen futbolda hata yapmamak adına yeni uygulamalar devreye sokulmuştur (Demir,2019).

Futbol dünyasındaki her bir unsur, futbolun endüstriyelleşmesinden etkilenmiştir. Futbolun en önemli üretim kaynağı olan kulüpler de bu dönüşüme kayıtsız kalamayarak amatör yönetim anlayışlarını terk edip daha modern yönetim anlayışlarına yönelmişlerdir (Katırcı, 2007).

Evrensel bir spora dönüşen futbolda uluslararası müsabakaların artması üzerine uluslararası bir federasyonun varlığına ihtiyaç duyulmuştur. 21 Mayıs 1904 tarihinde Fransız, Belçikalı,

Danimarkalı, Hollandalı, İspanyol, İsveçli ve İsviçreli temsilciler, yaptıkları toplantıların ardından Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'ni (FIFA) Paris'te kurmuş, organizasyonun merkezi olarak İsviçre'nin Zürih kentini belirlemişlerdir.

FIFA'nın üç temel misyonu bulunmaktadır. Bunlar; oyunu her yerde, herkes için geliştirmek geniş yarışma yelpazesıyla dünyaya dokunmak ve futbol yoluyla daha iyi bir gelecek inşa etmektir. (www.fifa.com Erişim Tarihi: 01.07.2019)

FIFA'nın temel amaçları şu şekildedir:

- Futbolun olabilecek maksimum şekilde ilerlemesine katkıda bulunmak,
- FIFA'ya üye ülkeler arasındaki dostluk ilişkilerini ve uluslararası ilişkileri spor organizasyonlarıyla geliştirmek,
- Futbolun tüm birimlerini kontrol altında tutarak zararlı politik oluşumların (milliyetçi, dinsel ve politik) oyunun misyonuna ve ruhuna zarar vermesini engellemek,
- Üye ülkelerin arasındaki işbirliğini geliştirirken, tüm ülkelere aynı mesafede durarak ortak kararların alınmasını sağlamaktır. (Arık B, 2004).

Futbol, başlangıçta sadece bir eğlence ve bir spor aktivitesi olarak görülürken 1900'lü senelerin başlarında ticarileşmeye başlamıştır. Bazı futbol takımlarının sanayi kuruluşları tarafından satın alınmasıyla kulüplere sahiplik modeli gelmiştir. Fiat'ın Juventus'u, Bayer'in Leverkusen'i, Phillips'in PSV Eindhoven'ı, Peugeot'un Sochaux'u satın alması bu durumun ilk örneklerindendir. Futbol sektörünün gelir kaynakları, 1980'li yılların ortasına kadar, satılan futbolculardan elde edilen bonservis gelirleri, maç biletlerinin satışı, sponsorluk gelirleri ve kulüp sahibinin maddi desteklerinden oluşuyordu. Futbolun televizyonlarda yayınlanması, bu güzel oyunun öneminin ve izlenilirliğinin artmasını sağladı ve böylece sektörün değeri ciddi manada yükseldi. Bir zamanlar yalnızca eğlence ve spor aktivitesi olarak görülen futbol, yayıncılığın ve pazarlama tekniklerinin etkisiyle taraftar sayısını arttırmış, yüksek reklam ve yayın gelirlerinin de etkisiyle başlı başına büyük bir sektör haline gelmiştir. (Zeren, 2013).

Günümüzde önemli bir hizmet sektörü olarak kabul edilen spor, kişisel ve toplumsal sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikleriyle ön plana çıkmaktadır. Sporun, karlı bir reklam ve tanıtım aracı haline gelmesinde kitle iletişim araçları ve özellikle medyanın etkisi büyüktür.

Sporun geniş kitlelerin ilgisini çeken bir “Gösteri İşi”ne dönüşerek tüketim sektörüne dönüşmesi, girişimcilerin ve yatırımcıların ilgisini çeken cazip bir alan haline gelmesini sağlamıştır. İşletmecilik ve spor işletmeciliği bilimlerinin araştırma konusu olan spor, hizmet üretimi, mal üretimi ve tüketim sektörleri boyutuyla incelenmektedir. (Can, 2000).

Futbolun yeni bir görünümüne kavuşmasında, özellikle 1980 sonrası yaşanan ekonomik değişim ve dönüşümle birlikte kitle iletişim araçlarının etkisi büyüktür (Talismenler, 2003).

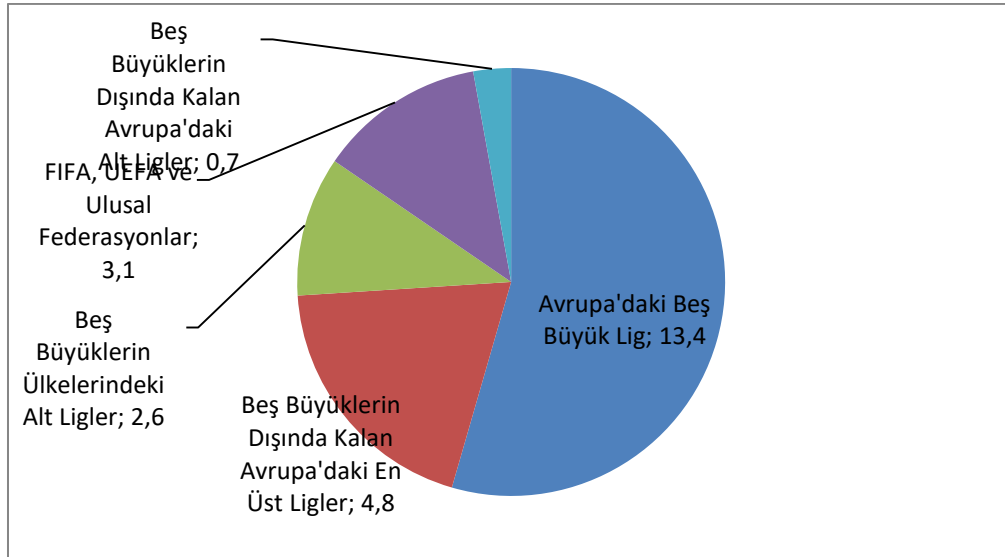
Henüz 12 yaşındayken evine bir elektrik sistemi döşeyerek arkadaşlarıyla konuşmasını mümkün kılan ilk elektrik santralini geliştiren dahi John Logie Baird, bir çay kutusu üzerine yerleştirdiği ve “Televisor” diye adlandırdığı, dikiş iğnesi, kesilmiş karton ve bisküvi kutusundan oluşan düzeneği çalıştırmayı başarıp televizyonun dedesi kabul edilen cihazı icat edemeseydi, spor küreselleşemeyecek ve futbol da 21.yüzyılın en hızlı büyüyen endüstrilerinden birine dönüşemeyecekti. Sihirli kutu sayesinde, ulaşım ve maddi sıkıntılardan dolayı spor müsabakalarına gidemeyen birçok taraftar da destekledikleri takımları ekrandan izleyebilme fırsatı bulmuş oldu. Maçların televizyondan yayınlandığı ilk yıllarda, maçın en heyecanlı anlarında bile reklamlara gidilmesi, şu anda kulağa oldukça şaşırtıcı gelmektedir. Böyle bir olayın günümüzde yaşanması, reklam veren firmaların ürünlerinin boykot edilmesine neden olabilir. Belki de bu durumu önemsemeyen tek taraftar grubu 18 yıl boyunca galibiyet yüzü göremeyen San Marino taraftarlarıdır. Neyse ki, günümüzde reklamlar 90’lı yıllara göre daha fazla olsa da maçın en heyecanlı yerinde reklamlara gidilmemesi sevindirici bir gelişme oldu.

1980’li yılların ikinci yarısında spor yayınlarının, sporseverlerin izleyebildiği açık kanallar yerine şifreli özel kanallardan yayınlanmaya başlanması ile birlikte gelirlerini arttıran kulüpler, günümüzde naklen yayın gelirlerini inanılması güç seviyelere taşıdılar. 1995 yılında Avrupa Adalet Mahkemesinin aldığı Bosman kararları, futbol ekonomisinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu kararlar sayesinde, kulübü ile sözleşmesi sona ermiş AB vatandaşı olan futbolcular, serbest dolaşım hakkına sahip olmuştur (Koning, 2000). Böylece emek ve sermayenin küreselleşmesi hız kazanmış fakat Avrupa oyuncu pazarının serbestleşmesi futbol takımlarının bütçelerinde olduğu kadar performansları arasındaki uçurumu giderek artmıştır (Kessen, 2007).

Futbol, endüstriyelleşerek başlı başına bir sektör haline geldi ve ülke ekonomileri içerisinde önemli bir yer tutmaya başladı. Futbol, üzerine ciddi yatırımlar yapılan en popüler spor dalı olmasına rağmen finans piyasalarında diğer sektörler kadar etkili bir konuma sahip değildir. Örneğin; Manchester United, 2004 yılının en çok kar elde eden futbol kulübü olup aynı senede 169 milyon Sterlin gelir elde ederken, Vodafone 33 milyar Sterlin, Tesco 37,1 milyar Sterlin, Daimler-Chrysler ise 142 milyar Sterlin gelir elde etmiştir. Bu durum, futbolun medya ve spor dünyasında önemli bir yere sahip olmasına rağmen aynı başarıyı finans ve iş piyasalarında sürdüremediğini göstermektedir (Buhler, 2006).

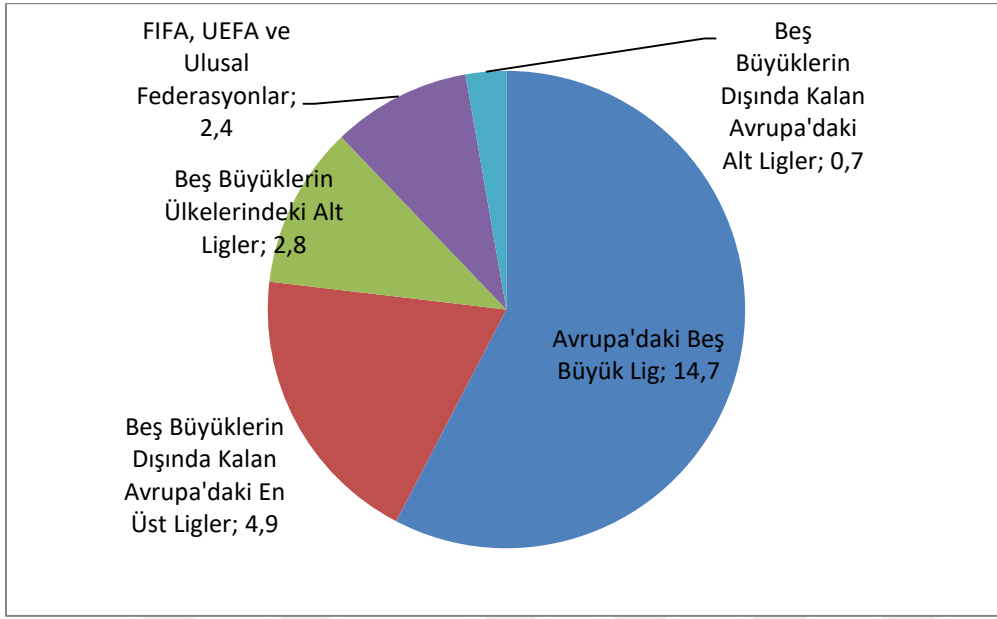
Başta İngiltere olmak üzere Avrupa’da 1980’lerin başından, ülkemizde ise 1990’lı yılların sonlarından itibaren, kulüplerin yeni statlar inşa ederek gelirlerini artırma isteğiyle başlayan ve sonrasında ortaya çıkan reklam, sponsorluk gelirleri ile bunların etkisiyle artış gösteren logolu ürün (merchandising) gelirleri ve özellikle özel televizyon kanalları arasında yaşanan yoğun rekabetin bir sonucu olarak önemli artışlar yaşanan yüksek yayın hakları gelirlerinin de katkısıyla baş döndürücü bir hızla futbol büyük bir endüstri olarak yeniden yapılanmıştır (İkiz, 2010).

Grafik 1: Avrupa Futbolunun Pazar Büyüklüğü – 2015/16 (milyar €)

Kaynak: Deloitte, Football Finance Report 2018

Grafik 2: Avrupa Futbolunun Pazar Büyüklüğü – 2016/17 (milyar €)

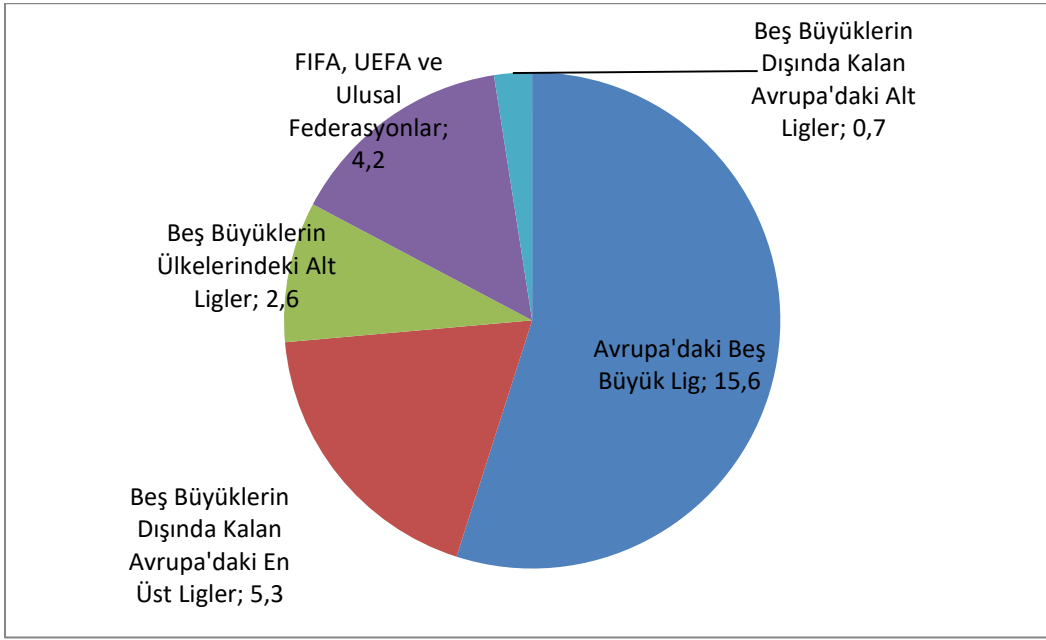
Kaynak: Deloitte, Football Finance Report 2018

Avrupa futbolunun Pazar büyüklüğü, 2016/17 sezonunda %3,66 artış göstererek 900 milyon € değer kazanmış ve böylece pazar büyüklüğünü 25,5 milyar €'ya çıkartmıştır. Avrupa'nın en büyük beş liginin [Premier Lig (İngiltere), La Liga (İspanya), Bundesliga (Almanya), Serie A (İtalya) ve Ligue 1 (Fransa)] gelirlerini 1,3 milyar € artırması pazarın büyümesini sağlamıştır.

Şampiyonlar Ligi'nden elde edilen gelirlerin artış göstermesi, beş büyük ligdeki takımlarla beş büyük ligden olmayan takımlar arasındaki makasın açılmasına neden olmuştur. Beş büyük ligden olmayan takımlar Şampiyonlar Ligi'ne katılım gösteremediklerinde finansal problemler yaşamaktadırlar.

Beş büyük ligin dışında kalmasına rağmen en fazla gelire sahip olan lig 734 milyon € ile Türkiye Süper Ligi olmuştur. Buna rağmen, Türk takımları da Şampiyonlar Ligi'ne katılamadıkları zaman borç yönetiminde çok ciddi sıkıntı yaşamaktadırlar.

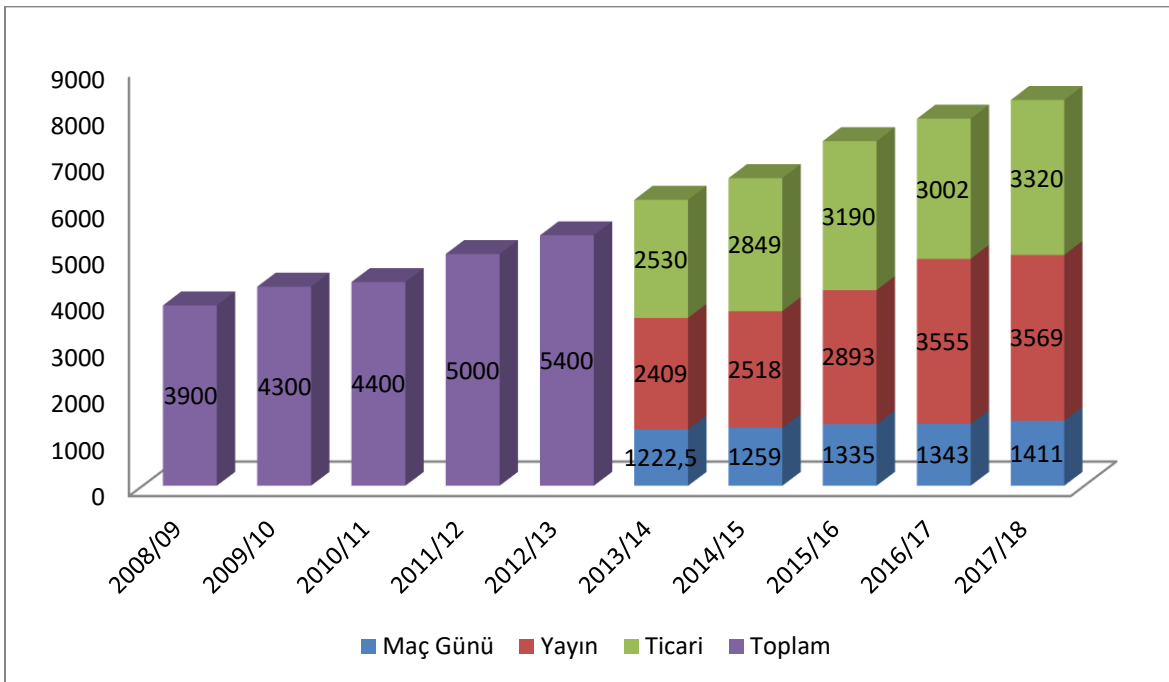
Grafik 3: Avrupa Futbolunun Pazar Büyüklüğü – 2017/18 (milyar €)

Kaynak: Deloitte, Football Finance Report 2019

Avrupa futbolunun Pazar büyüklüğü, 2017/18 sezonunda 2,9 milyar € değer kazanmış ve böylece pazar büyüklüğünü 28,4 milyar €'ya çıkartmıştır. Avrupa Futbolunun Pazar büyüklüğünün artmasındaki en büyük pay, 2018'de düzenlenen FIFA Dünya Kupası'na aittir.

Grafik 4: Deloitte Para Ligi'ne Girmeyi Başaran İlk 20 Takımın Gelirleri (Milyon Euro)

Kaynak: Deloitte, Football Money League Report 2019

Deloitte Para Ligi'ne girmeyi başaran ilk 20 takımın gelirleri sürekli olarak artış göstermiştir. Para Ligi'ne baktığımızda İngiliz ekiplerin bu ligi domine ettiğini görmekteyiz. Premier Lig'in 2016-19 yıllarını kapsayan 3 sezonluk anlaşmaya göre yayın haklarını 5,13 milyar Pound'a, La Liga'nın ise 2,7 milyar Euro'ya satması, Para Ligi'ndeki naklen yayın gelirlerinin artmasında etkili olmuştur.

Sponsor sayılarında yaşanan artışlar, kulüplerin ticari gelirlerinin artmasını sağlamıştır. Sportif ve mali açıdan dünyanın en başarılı kulüplerinden biri olan Katalan kulübü Barcelona kulübünün formasını bayrağı olarak görmüş ve forma üreticilerinin markası haricinde formasına reklam almamıştır. 2006 yılında ise kulüp, UNICEF ile forma reklamı konusunda beş yıllık anlaşma yaptığını duyurmuştu. Bu anlaşma sonucunda Barcelona, hiçbir ücret almayıp bu süre boyunca yılda 1,5 milyon € UNICEF'e bağışta bulunmuş fakat gelişen süreçte Barcelona da "Qatar Airways" ile göğüs sponsorluğu anlaşması yapmak zorunda kalmıştır. Barcelona, forma içine bile reklam almaya başlamıştır.

Günümüzde forma sponsorluğunun çok ilginç bir boyuta ulaşmasına bir başka örnek olarak da İspanya'da La Liga'da mücadele eden Celta Vigo kulübünün, futbolcu şortlarının arkasına bile reklam almaya başlamasını verebiliriz.

Barcelona'nın forma içine reklam almasından daha çılgın bir sponsorluk anlaşmasının yapılamayacağı düşünülürken, Brezilya 4. Ligi takımlarından Fluminense de Feira takımının yerel bir süpermarket ile yaptığı anlaşma, spor pazarlamasını başka bir boyuta ulaştırmıştır. Brezilyalı ekip, futbolcu isimlerini ve numaralarını yerel süpermarkette satışı yapılan ürünler ve fiyatlarla değiştirerek forma sponsorluğunu yeni bir seviyeye çıkarmıştır. Her ne kadar futbolcuların formalarının arkasında pizza, şampuan, tıraş köpüğü ve gazlı içeceklerin yazması sosyal medyada alay konusu olsa da zor günler yaşayan Brezilyalı ekip reklam girişimciliğinde bir devrim gerçekleştirerek adını dünyaya duyurmuş oldu fakat yapılan bu sponsorluk anlaşması Fluminense de Feira'nın mali sorunlarını çözmemiştir.

Forma sponsorluğuna karşı direnen bir başka kulüp de Bask Bölgesi'nin temsilcisi Athletic Bilbao'ydu. Bask bölgesi dışından hiçbir futbolcuyu takımında oynatmaması geleneğiyle bilinen, 2014 yılında Altınordu ile aynı mantaliteye sahip olduğu için kardeş kulüp olan Bilbao, 110 yıl boyunca formasına reklam almamış fakat 2008 yılında, Bask kökenli bir petrol

firmasıyla forma sponsorluğu anlaşması yapmıştır. Bir sonraki forma sponsorluk anlaşmasını ise yine Bask kökenli bir banka ile yapmıştır.

20 yılı aşkın bir süre boyunca Deloitte Money League'i domine eden İngiliz kulüpler Avrupa'da forma sponsorluk gelirlerinde de zirveyi kimseye kaptırmamaktadır. İngiltere Premier Lig'inde mücadele eden kulüpler; 2013-2014 sezonunda 157 milyon euro forma sponsorluğu gelirin'e sahipken, 2014-2015 sezonunda gelirlerini %36 oranında arttırıp 213 milyon euroluk bir forma sponsorluğu geliri elde etmişlerdir.

Para Ligi'nde ilk 20'ye giren kulüplerin son 5 sezondaki gelirleri toplandığında; en büyük pay yayın gelirlerine ait olsa da son 5 sezonda Para Ligi'nde ilk dörde girmeyi başaran kulüpler en büyük gelirlerini yayın gelirlerinden değil ticari gelirlerden elde etmektedir. Deloitte Money League'de 11 yıl üst üste zirvede yer alan Real Madrid'in, 2015/16 sezonunda zirveyi Manchester United'a kaptırmasının en önemli nedenlerinden biri de şüphesiz Manchester United'ın 2015-2016 sezonunda dünya genelinde 1,7 milyondan fazla forma satmasıdır. Bu sayede Manchester United, forma gelirlerini bir önceki sezona kıyasla %40 arttırmıştır. Bu da 2014-2015 sezonunda 263,9 milyon euro olan ticari gelirlerini, 2015-2016 sezonunda %38 oranında arttırarak 363,8 milyon euroya ulaşmasında etkili olmuştur. 2015/16 sezonunda 363,8 milyon euro olan ticari gelirler, Manchester United'ın 689 milyon euro olan toplam gelirinin %53'ünü oluşturmaktaydı. Kırmızı Şeytanların forma satışlarında meydana gelen bu artış, kadrosuna katmış olduğu Paul Pogba, Zlatan Ibrahimovic ve Henrikh Mkhitaryan gibi süperstarlar sayesinde gerçekleşmiştir.⁵

Günümüzde futbol kulüplerinin sponsorluk gelirleri sadece forma sponsorluklarıyla da sınırlı kalmamaktadır. Stadyum isim hakkı ve tribün isim sponsorluğu da kulüpler için vazgeçilmez bir gelir kaynağıdır. Yine bir İngiliz kulüp olan Bolton Wanderers 1997'de yaptığı sponsorluk anlaşmasıyla stadının adını değiştirerek stadyum isim sponsorluğunda dünyaya öncü olmuştur.

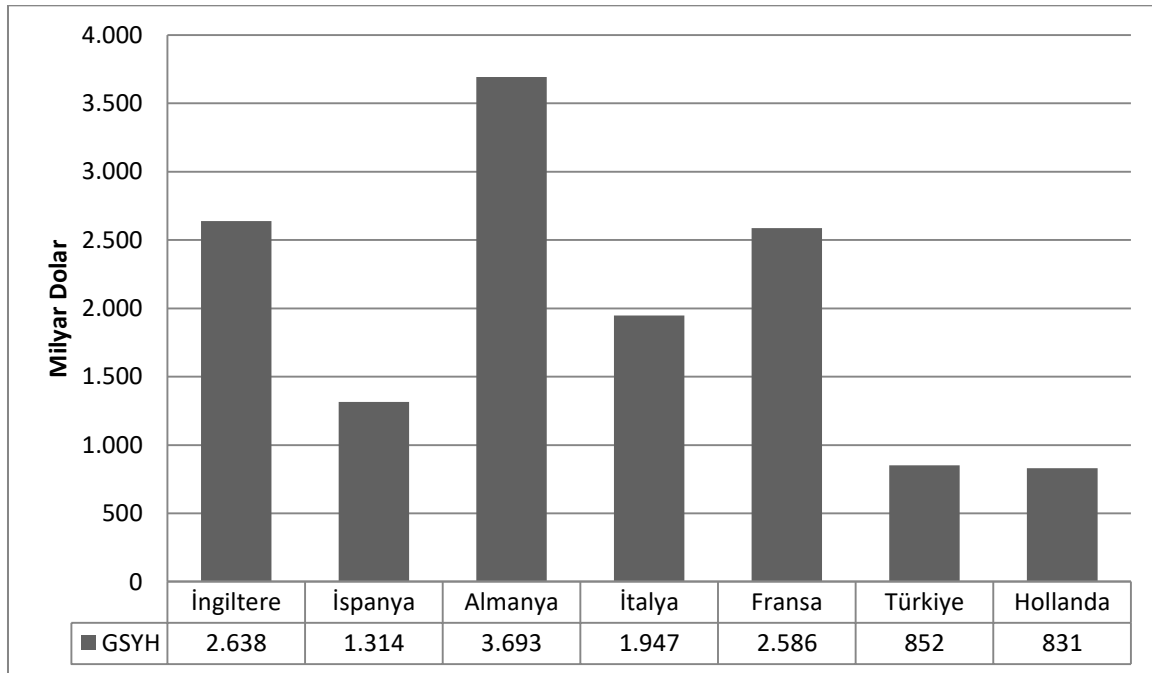
⁵ Dünyanın gelmiş geçmiş en yetenekli futbolcularından biri olan Maradona, 1984'te sadece 13 milyon euro karşılığında Napoli'ye transfer olmuşken Paul Pogba'nın 2016'da 105 milyon euroluk bir bonservis bedeli karşılığında rekor kırarak Manchester United'a transfer olması ve bu rekorun da Neymar'ın 2018'de Paris Saint Germain'e transfer olmasıyla 222 milyon euroya yükselmesi, futbol endüstrisinin bambaşka bir boyuta ulaştığını gösteren bir örnektir.

2008/09 sezonunda ilk 20 kulübün toplam gelirleri 3,9 milyar Euro iken; 2017/18 sezonuna gelindiğinde ilk 20 kulübün naklen yayın gelirlerinin toplamı 3,569 milyar Euro, ticari gelirlerinin toplamı ise 3,320 milyar Euro'dur. Yani sadece naklen yayın gelirleri bile 2008/09 sezonundaki toplam gelir seviyesine oldukça yaklaşmıştır.

Maç günü gelirleri ise naklen yayın gelirleri ve ticari gelirler kadar büyüme gösterememiştir. Bunun sebebi ise stadyum kapasitelerinin belirli ölçülerde arttırılabilecek olmasıdır. Her ne kadar kulüpler, maç öncesinde eğlence alanları oluşturup, catering hizmetleri ve kurumsal ağırlama paketleri gibi hizmetler verse de gelirlerini ticari gelirler ve naklen yayın gelirleriyle aynı oranlarda arttırabilmeleri mümkün değildir.

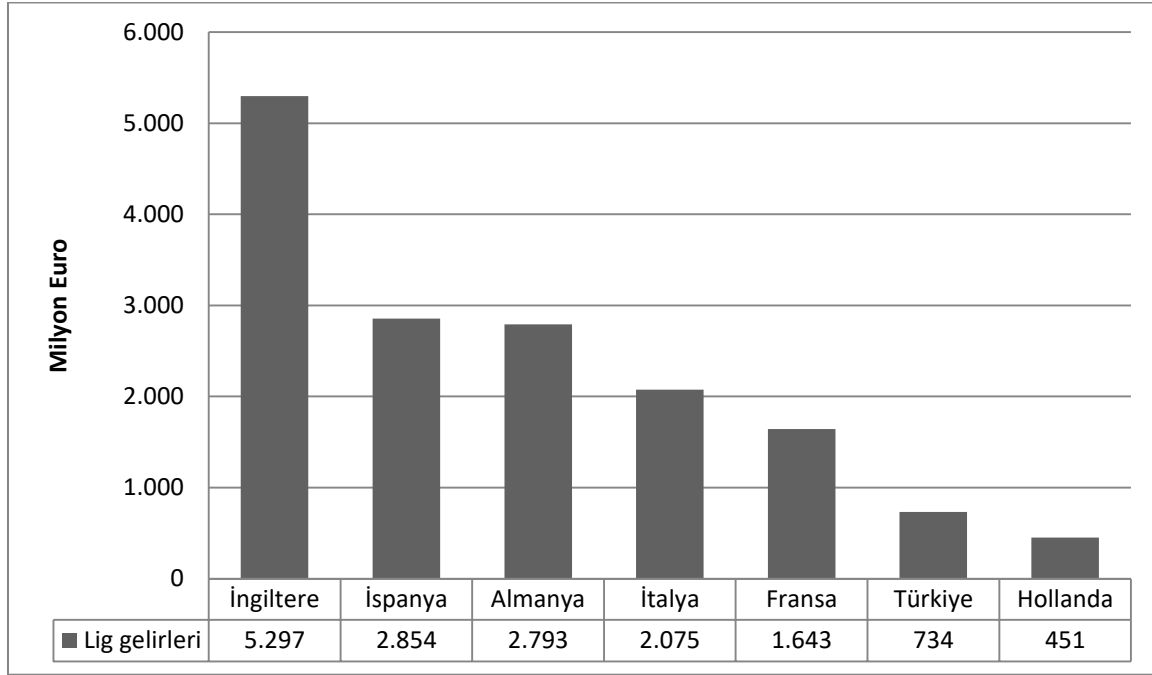
Kökene milattan önceki tarihi uygarlıklara dayanan futbol, günümüzde yılda 50 milyar Dolar'ı aşan pazar büyüklüğü ile küresel spor endüstrisinin en büyük aktörüdür. Büyük bir endüstri olarak yeniden yapılanması 1980'lere dayanan futbol; gelir artışlarıyla, büyük bir istihdam alanının oluşmasıyla, kulüplerin birer şirket gibi faaliyet göstermeleri ve hisselerinin borsada işlem görmesiyle birlikte sadece bir oyun olmaktan çıkmış, ülke ekonomilerine etki eden başlı başına bir sektör haline gelmiştir.

Grafik 5: Avrupa'nın Beş Büyük Ligi ve Analize Dahil Edilen Kulüplerin Bulundukları Ülkelerdeki Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 2017 Verileri (Milyar Dolar)

Kaynak: World Bank (Erişim Tarihi: 29.06.2019)

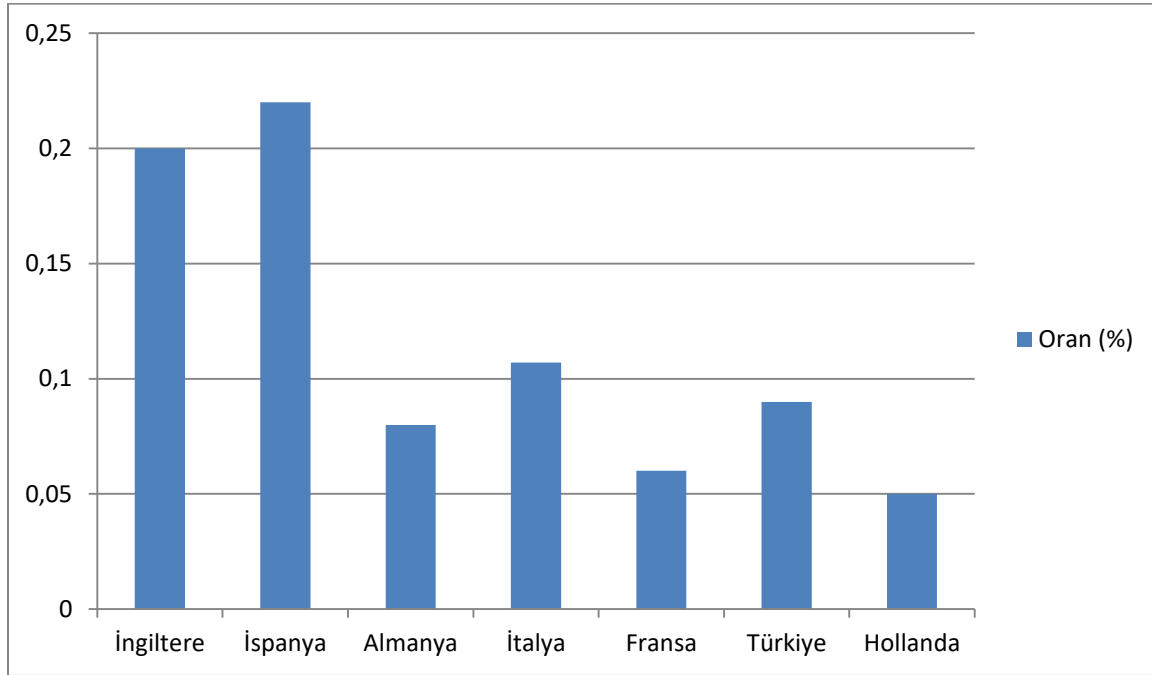
Grafik 6: 2016/17 Sezonunda Avrupa'nın Beş Büyük Liginin ve Analize Dahil Edilen Kulüplerin Lig Gelirleri (Milyon Euro)

Kaynak: Deloitte Football Finance Report 2018

5,297 milyar euro gelire sahip olan Premier Lig, rakiplerini geride bırakmayı başarmıştır. En yakın rakibi İspanya ile 4.sırada yer alan İtalya'nın gelirleri toplandığında dahi İngiltere'nin gelirlerinin altında kaldığı görülmektedir. GSYH sıralamasında zirvede yer alan Almanya, lig gelirleri kıyaslandığında 3.sırada yer almaktadır. GSYH bazında İtalya'nın önünde olan Fransa ise lig gelirleri kıyaslandığında Serie A'nın gerisinde kalmaktadır. Türkiye Süper Ligi Avrupa'da en çok gelir elde eden 6. lig olmayı başarmıştır. Hollanda Ligi Eredivisie ise Rusya'nın arkasında kalarak 451 milyon euro ile en çok gelir üreten 8.lig olmuştur.

Grafik 7: Avrupa'nın Beş Büyük Ligi ve Analize Dahil Edilen Kulüplerin Lig Gelirlerinin Bulundukları Ülkelerdeki Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) Verilerine Oranları (2017)

Kaynak: World Bank, Deloitte Football Finance Report 2018

Kulüplerin lig gelirleri, bulundukları ülkelerdeki GSYH verilerine oranlandığında, İspanya'nın İngiltere'yi geride bırakarak zirveye çıktığı görülmektedir. Futbolun İspanya ve İngiltere için oldukça önemli olduğu gözlenmektedir. Bundesliga ekipleri, Serie A ve Süper Lig ekiplerinden daha fazla gelir elde etmesine rağmen gelirler, GSYH'ya oranlandığında İtalya ve Türkiye, Almanya'yı geçmiştir. Fransa da Almanya gibi GSYH bazında Türkiye'nin gerisinde kalmıştır.

2.1.2 Türk Futbolunun Kurumsallaşma ve Endüstriyelleşme Süreci

Türk futbolundaki bazı önemli dönemler, kronolojik sırayla aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır:

1.DÖNEM (1895-1908): Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde bulunan İzmir ve Selanik'te yerleşmiş ve ticaretle meşgul olan İngiliz ailelerin kendi aralarında ilk futbol maçlarını oynamaya başladıkları dönemdir. İzmir'deki ilk futbol kulübünün 1894 yılında İngilizler tarafından "Football Club Smyrna (İzmir Futbol Kulübü)" adı altında kurulduğu

bilinmektedir. Daha sonra İzmir’den İstanbul’a göç eden aileler, futbolu Kadıköy ve Moda çayırılarına yaymıştır. İngilizlerin kurdukları takımları hemen arkasından Rum, Ermeni ve Musevi gençlerin kurdukları takımlar izlemiş, böylece Türk topraklarında futbol başlamıştır. İlk Türk futbol kulübü ise Fuad Hüsnü Kayacan’ın 1901 yılında kurmuş olduğu siyah çoraplılar manasına gelen Black Stockings FC’dir. O dönemde Müslüman gençlerin futbol oynaması yasaktı. Tecrübesiz oyunculardan oluşan kulüp, kuruluşundan birkaç hafta sonra çıktığı ilk maçında Rumlara 5-1 kaybetmiş, şeref sayısını Fuad Hüsnü Kayacan atmıştı. Maçın ardından II. Abdülhamit’in baş jurnalcisi Hafiye Şamil, adamlarıyla birlikte baskın vererek birçok futbolcuyu yakalamıştı. Daha sonrasında ise mahkeme tarafından kulübün faaliyetlerine son verildi. Bu baskının bir diğer sebebi de kulüp başkanı Reşat Danyal Bey’in Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid’in veliahttı konumundaki Şehzade Reşad Efendi olduğuna ve kulübün esas amacının padişaha karşı bir darbe örgütlemeye olduğuna dair bir iddianın ortaya atılmasıdır (Arıpınar vd., 1992: 8).

Futbol, kısa zamanda Türk gençleri arasında popülerleşmiş ve bir tutku haline gelmişti. Bu yolda ilk cesur adımlar Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) öğrencileri tarafından atılmıştı. 20 Ekim 1905 günü Ali Sami Yen önderliğinde Türk olmayan takımları yenme amacıyla kurulan Galatasaray, 1905-1906 sezonunda üçüncüsü yapılan “İstanbul Futbol Ligi”ne katılan ilk Türk takımı olmak gibi ölümsüz bir şerefe erişmişti. 1907-1908 sezonunda şampiyon olarak Türk futbolunda bir devrim gerçekleştiren Galatasaray, böylece Türk futbolcuların ve Türk takımlarının dönemini başlatmış oldu.

2.DÖNEM (1908-1923): Galatasaray’ın İstanbul Futbol Ligi Şampiyonluğu’nu yabancı takımların elinden almasıyla başlayan bu dönem, aynı zamanda II. Meşrutiyetin ülkeye birtakım özgürlükler getirdiği bir dönemdir. Ülkeye gelen hürriyet havasıyla elde edilen cemiyet kurma serbestliğinin sonucu Türk kulüplerinin büyük bir hızla çoğalmasını sağlayan da bir dönemdir. Galatasaray’ın ardından Fenerbahçe ve Altınordu gibi Türk takımları da İngilizlerin kurdukları ve önceleri sadece İngiliz ve Rum takımlarının katıldıkları İstanbul Futbol Ligi’ndeki varlıklarını kanıtlamışlardır. İzmir, Ankara, Eskişehir, Bursa, Adana ve Trabzon gibi şehirlerimizde de futbol bu dönemde hızlı bir gelişme ve yayılma göstermiş; Pazar Ligi, Cuma Ligi, İstanbul Türk İdman Birliği Ligi ve İstanbul Şampiyonluğu Ligi de bu dönemin önemli futbol organizasyonları arasına girmiştir. Jimnastik kulübü olarak 1903 yılında kurulan Beşiktaş da yine bu dönemde (1911) futbola el atmış ve adını futbol alanında duyurmaya başlamıştır (Arıpınar vd., 1992: 8).

Birçok önemli savaşa tanıklık ettiğimiz bu dönemde Türk futbolu önemli sekteye uğramış, birçok yetenekli Türk futbolcu vatan uğruna şehit düşmüştü. Bu dönemde işgal güçlerine karşı yapılan müsabakalarda Türk takımlarının aldığı galibiyetler, futbolu bir “milli dava” haline getirmiştir.

3. DÖNEM (1923-1951): Başta Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş olmak üzere İstanbul kulüpleri temsilcilerinin yaptıkları uzun görüşmeler sonunda Türk sporunun ilk örgütü olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ile buna bağlı olarak “Türkiye Futbol Heyet-i Müttehidesi” adı altında ilk futbol federasyonumuzun kurulmasıyla başlayan bir dönemdir (Arıpınar vd. 1992: 17).

Günümüzdeki adıyla Türkiye Futbol Federasyonu’nun (TFF), kuruluş amaçları:

- a) Türkiye’deki her türlü futbol faaliyetini teşkilatlandırmak, düzenlemek ve denetlemek;
- b) Yurt içi ve yurt dışı futbol faaliyetleri ile ilgili plan, program, düzenleme ve anlaşmalar yapmak ve başarılı sonuçlar alınması için gereken tedbirleri almak;
- c) Yurt içinde her düzeydeki ligleri teşkilatlandırmak ve düzenlemek ve kendi milli takımlarının ve kulüp takımlarının uluslararası turnuvalara kabulünü ve katılımını sağlamak amacıyla gerekli her türlü tedbiri almak;
- d) Futbol faaliyetlerini yürütmek, futbolun gelişmesini ve yurt sathına yayılmasını sağlamak, bu konularda birleştirici, eğitici, kültürel ve insani değerler ışığında ve özellikle de gençlik ve geliştirme programları aracılığıyla her türlü düzenlemeyi yapmak, kararlar almak ve uygulamak;
- e) Milli ve milletlerarası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak ve Türkiye’yi futbolla ilgili konularda yurt dışında temsil etmek;
- f) Futbol alanında faaliyet gösteren kişilerin menfaatlerini korumak;
- g) Müsabaka ve organizasyonların bütünlüğünü tehlikeye düşürebilecek veya futbolun istismarına yol açabilecek hukuka aykırı tüm yöntem veya uygulamaların önlenmesini sağlamaktır (Türkiye Futbol Federasyonu, 2015).

Bu dönemde, Yusuf Ziya Öniş'in başkanlığında FIFA'ya üyelik için başvuru yapılmıştır. 21 Mayıs 1923 tarihinde FIFA'ya kabul edilen Türkiye, ilk milli maçını Cumhuriyetin ilanından 3 gün önce 26 Ekim 1923 tarihinde Romanya'ya karşı oynamış ve sahadan 2-2'lik skorla beraberlik alarak ayrılmıştır. Atatürk'ün emir ve direktifleriyle birkaç ay sonra Paris'te yapılacak olan Olimpiyat Oyunları'na en iyi şekilde hazırlanabilmek için İskoçyalı antrenör Billy Hunter getirtilmiştir. Türk futboluna çağdaş futbolu getirip Türk futbolcularını ilk kez bilinçli bir çalışmaya tabii tutan Billy Hunter, Türk futbolunun unutulmaz isimlerinden biri olmayı başarmıştır. 1924 Paris Olimpiyatları'nda yurt dışındaki ilk maçına çıkan Türk Milli Futbol Takımı, Çekoslovakya'ya karşı 5-2'lik mağlubiyet yaşamıştır (Arıpınar vd., 1992: 8).

Bu dönemin diğer önemli futbol olaylarını şöyle sıralayabiliriz:

- Ankara'da ilk Türkiye Futbol Şampiyonası yapılmış ve Harbiye, şampiyonluğa ulaşan taraf olmuştur.
- FIFA'nın isteği üzerine Türk Hakemi Hamdi Emin Çap, 1924'te Moskova'da oynanan Sovyetler Birliği-Türkiye milli futbol maçını yönetmiştir. Böylece; bir Türk futbol hakemi, ilk kez bir milli maçta görev yapmıştır.
- Futbol Federasyonu Başkanı olan Hamdi Emin Çap, Türk futbolunda ilk kez bir hakem kursu açarak Türk futbol hakemlerinin yetiştirilmesini sağlamıştır.
- Türkiye Futbol Federasyonu tarafından İngiltere'den getirilen ünlü antrenör Mr. Soots, 1936 yılında Türk futbolunun ilk antrenör kursunu açmıştır.
- Ünlü İtalyan mimarı Vietti Violi'nin planı üzerine Türkiye'nin ilk modern stadyumu 1936'da başkent Ankara'da yapılmış ve 19 Mayıs Stadı adı altında açılmıştır.
- Türk sporu bu dönemde yeni bir hüviyete bürünmüştür. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın yerine gelen Türk Spor Kurumunu kaldırılarak 3530 sayılı kanunla kurulan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Türk sporuna hâkim olmuş ve Türkiye'de sporla birlikte futbol da devlet eline geçmiştir (1938).
- 1939 yılında İstanbul Taksim Stadı'nda yapılan ilk gece maçı, sahanın çevresine asılan donanma ampullerinin ışığı altında kirece batırılmış beyaz topolarla oynanmıştır.
- Bu dönemde Türk futbolu adına dönüm noktalarından biri de "Maron Profesyonellik" adıyla anılan gizli profesyonelliğin Türk futbolunda ortaya çıkması ve hızlı bir yayılış göstermesidir. Böylece; Türk futbolundaki amatör futbolcular, yerlerini maddi çıkar karşılığı futbol oynayan oyunculara bırakmıştır.

4. DÖNEM (1952-1960): 1952 yılında profesyonelliğin resmen kabulü ile Türk futbolunda yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde Türk futbolcular profesyonel olarak yurt dışındaki kulüplerde oynamaya başlamışlardır. İstanbul, Ankara, İzmir’de profesyonel futbol ligleri kurulmuş, profesyonellik yurt genelinde büyük bir yayılım göstermiştir. İl ve ilçe adlarını taşıyan spor kulüplerine bağlı profesyonel futbol takımları ortaya çıkmış ve bunun sonucu olarak Türkiye Ligi adında üç ayrı lig kurulmuştur (Arıpınar vd., 1992: 8).

Türk takımları Avrupa kupalarına bu dönemde katılmaya başlamışlardır. Birçok yabancı asıllı profesyonel futbolcunun Türk takımlarında yer almaya başlaması ve bu isimler arasında dünyaca ünlü yıldızların da bulunması, bu dönemin önemli gelişmelerinden biridir. Türkiye, 100 bine yakın seyirci alabilecek kapasitedeki İzmir Atatürk Stadı’na da yine bu dönemde kavuşmuştur.

5. DÖNEM (1961-2019): Türkiye, 1954’te kurulan UEFA’ya 1962 tarihinde resmi olarak girebilmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu’nun UEFA’ya katılımının en yakın tanığı olan Dr. Tarık Özerengin, Türkiye’nin UEFA’ya katılım sürecinin gecikmesinin sebebinin, FIFA’nın Genel Sekreteri Gassman’ın kişisel bir kırgınlığından kaynaklanan direnişi olduğunu anlatmıştır. Hasan Polat başkanlığındaki 1954’teki yeni federasyonun UEFA’ya katılmak istemesine rağmen, FIFA’nın bahane olarak eski TFF Başkanı Ulvi Yenel’in Asya Grubu’na ait bir icra komitesi için adaylığını koyduğunu ileri sürerek Türkiye’nin Asya Konfederasyonu içinde olduğu görüşüyle itirazda bulunmuştur. Ancak Türkiye’nin bu haklı isteğini kongrede iyi niyetle karşılayan UEFA İcra Kurulu, bu kuruluşun Avrupa’da yapacağı bütün resmi maçlarına katılmamıza ve FIFA’nın onayı sağlanıncaya kadar, Muvakkat Üye olarak kabul edilişimize karar vermiştir. FIFA İcra Komitesi, uzun direnişinin ardından Türkiye Futbol Federasyonu’nun Avrupa Konfederasyonu UEFA’nın tam üyesi olduğunu 1962 yılının Şubat ayında yaptığı toplantıda kabul etmiştir. UEFA ise 16 Nisan 1962 tarihinde Türkiye Futbol Federasyonu’nun “UEFA’nın tüm hak ve vecibelerine sahip tam üyesi” olduğunu resmen bildirmiştir. 1988 yılı Mayıs ayında 3461 ve 3813 sayılı yasalarla Özerk Futbol Federasyonunun kurulması, 1990’lı yılların başından itibaren kurulan özel televizyonlar ve bu televizyon kanallarının futbol müsabakalarını yayınlamak için ödedikleri ücretler, nihayetinde 1996–97 döneminde havuz sisteminin kurulmasına kadar giden gelişim çizgisi Türkiye’de futbolu endüstriyel bir yapıya doğru sürüklemiştir (Topyıldız, 2003).

Ülkemizde televizyondan yapılan ilk canlı spor yayını, 1971 senesinde İstanbulspor'un Karşıyaka Spor Kulübü'nü 2-0 yendiği futbol maçı naklen verilerek gerçekleştirilmiştir. Havuz sistemi kurulmadan önce Süper Lig maçları, 1990'lı yıllarda kulüplerle yapılan özel anlaşmalarla farklı kanallarda yapılmıştır. TFF tarafından Türkiye Profesyonel 1. Ligi maçlarının TV'den naklen yayını için açılan ihaleyi CINE 5 Filmcilik ve Yapımcılık A.Ş. 1996-97 sezonu için 40.000.000, 1997-98 sezonu için 45.000.000, 1998-99 sezonu için 55.101.000 ABD Doları ihale bedeli yanı sıra KDV ve % 10 Futbol Federasyonu payını ödemeyi taahhüt ederek almış ve böylece Türkiye'de havuz sistemi başlamıştır.

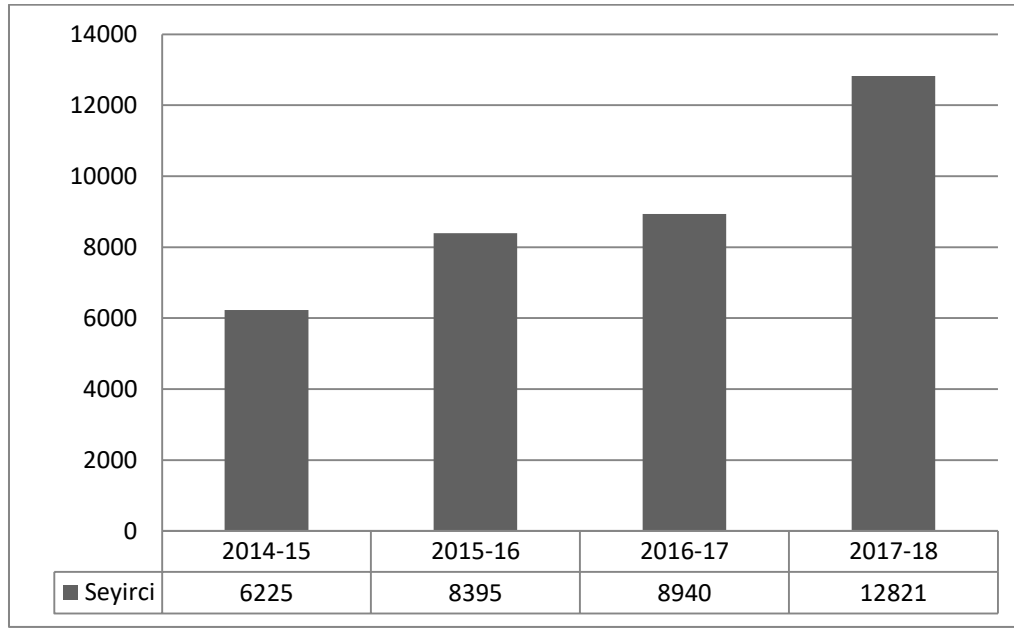
TFF'nin TRT ile yapmış olduğu 1997-98 ve 1998-99 sezonlarını kapsayan anlaşma ile dünyada ilk kez İkinci Lig kulüpleri, TV yayını nedeniyle parasal katkı almıştır. Anlaşma gereğince 1997-98 sezonunda play-off mücadelesi veren 10 takım 50'ser milyar (+KDV), 1998-99 sezonunda 2. ligde yer alan 50 kulübe 34.5'ar milyar ve play-off'a kalan 10 takıma 1.12 milyar lira dağıtılmıştır. Böylece 2. Lig kulüplerinin TV'den naklen yayın hakkı geliri elde etmelerinin temeli atılmıştır.

Bu anlaşmaların ardından Tele-On, Digitürk ve son olarak da beIN Media Group ile yapılan anlaşmalarla kulüplerimizin gelirleri katlanarak artış göstermiştir.

2019 Para Ligi'nde 6.sırada yer alan Paris Saint-Germain'in sahibi ve beIN Media Group'un CEO'su olan Nasser Al-Khelaifi, Digitürk'ü satın alarak Türk futboluna büyük bir yatırım gerçekleştirmiştir. Yıllık KDV dahil 600 milyon \$'dan yapılan naklen yayın anlaşmasıyla birlikte kulüplerimizin geliri yüzde 30-35 oranında artmıştır. Bu meblağdan federasyon payı ve 1.lig'e ödenecek tutar düştüğünde, Süper Lig kulüplerinin havuzu 440 milyon Dolar civarındadır. Bu anlaşma kapsamında döviz kurunun "1\$=3.26TL" şeklinde sabitlenmesi birtakım tartışmalara sebep olsa da kulüplerimiz daha iyi bir teklifin bulunamayacağı gerçeğiyle yüzleşince tartışmalar da son bulmuştur.

Naklen yayınlar sayesinde zamanla sponsor olmak isteyen firmaların sayısı artmış ve kulüplerimiz formalarına sponsor almakla kalmayıp stadyum isimlerine bile sponsor bulmaya başlamışlardır. Nielsen Sports'un Mayıs 2017'de yapmış olduğu araştırmaya göre, Türkiye nüfusunun %75'i futbola ilgi duymaktadır (Lovett, 2018). Türkiye, nüfusun futbola duyduğu ilgiyi ölçen bu araştırmada, Birleşik Arap Emirlikleri (%80) ve Tayland'ın (%78) ardından Şili ve Portekiz ile üçüncülüğü paylaşmıştır.

Grafik 8: Spor Toto Süper Lig'in Son 4 Sezondaki Seyirci Ortalamaları

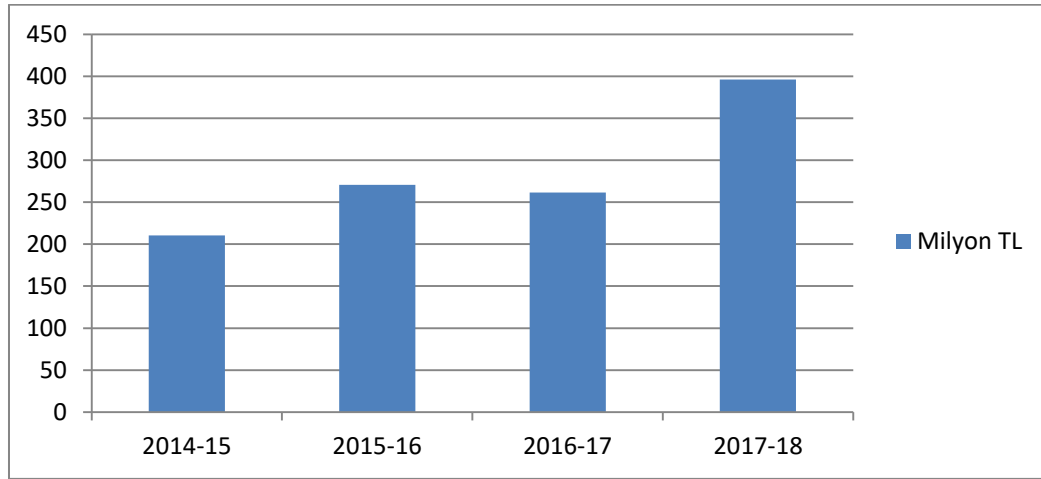

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017,2018)

2014/15 sezonunda 6225 seyirci ortalamasına sahip olan Süper Lig, Avrupa'nın büyük liglerinin bir hayli gerisinde kalmıştır. 2014/15 sezonunda 36.176 seyirci ortalamasına sahip olan Premier League'deki maç günü gelirleri toplamı 768 milyon euro iken Süper Lig'de 63 milyon euro'dur. İki lig arasında 12 kattan fazla bir uçurumun oluşmasında; stadyum, sosyo-politik gündem, taraftarlık kültürü, ulaşım imkanları, sportif başarı, etkin kulüp yönetimi, ekonomik parametreler, popülerlik ve passolig gibi maç günü gelirlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır.

2016-17 sezonunda 8,940 seyirci ortalamasına ulaşan Süper Lig, 2017-18 sezonunda seyirci ortalamasını %43 oranında arttırarak 12,821 seyirci ortalamasını yakalamayı başarmış ve böylece 2017-18 sezonunda seyirci ortalamasını en fazla arttıran lig olmayı başarmıştır.

Grafik 9: Spor Toto Süper Lig'in Son 4 Sezondaki Maç Günü Gelirleri Toplamı

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017,2018)

2016/17 sezonu haricinde seyirci ortalamalarının maç günü gelirlerini doğrudan etkilediği görülmektedir. Futbolu futbol yapan, ona anlam katan, maç günü gelirlerini doğrudan etkileyen ve futbolun endüstriyellesmesinde en önemli role sahip olan taraftarları memnun etmek, kulüplerin birinci önceliği olmalıdır.

2.2. DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ FUTBOL KULÜPLERİNİN GELİR KALEMLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Kulüplerin yeni statlar inşa ederek arttırmayı hedefledikleri maç günü gelirleri, sonrasında ortaya çıkan ticari ve naklen yayın gelirleri futbol ekonomisinin üç büyük gelir kalemini oluşturmuştur.

2.2.1. Futbolun Gelir Kalemleri

-Maç Günü Gelirleri

Kulüplerin, küresel bir gösteri endüstrisine dönüşen futbolda maç günü geliri sağlayan taraftarları tatmin edebilmesi çok önemli bir hale gelmiştir. Ekonomik olarak büyümek isteyen her kulüp, üç büyük gelir kalemlerinden biri olan maç günü gelirlerini arttırmanın yollarını aramaktadır. Bunun için birçok kulüp stadyum dışına seyircilerin maç öncesi eğlenceli vakit geçirebilmeleri adına Fan Zone kurup birçok etkinlik düzenlemektedir. Bu

etkinlikler, bireylerin hafta sonu alışveriş merkezlerine gitmek yerine ailece stadyumlara giderek keyifli vakit geçirme ihtimallerini de arttırmıştır. Fan Zone, maç biletleri ve sezonluk kombinelerin yanı sıra sunulan catering hizmetleri ve kurumsal ağırlama paketleri de maç günü gelirini oluşturan önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Kulüplerin sportif başarıları ve popülerlikleri de maç günü gelirlerini belirleyen önemli etmenlerdendir.

-Naklen Yayın Gelirleri

Arsenal A takımının, 16 Eylül 1937’de yedeklerine karşı oynadığı gösteri maçı futbolseverlerin bir futbol karşılaşmasını ilk defa televizyondan izleme fırsatı bulduğu maç olarak tarihe geçmiştir. 1971 yılında, Karşıyaka Spor Kulübü ile İstanbulspor arasında oynanan futbol maçının naklen yayınlanması ise ülkemizde televizyondan yapılan ilk canlı spor yayını olarak tarihe geçmiştir. Böylece, ulaşım ve maddi sıkıntılardan dolayı spor müsabakalarına gidemeyen birçok taraftar da destekledikleri takımları ekrandan izleyebilme fırsatı doğmuştur. Televizyon kanalları, yayınlamak istediği futbol maçlarını, maç yapan kulüplerle doğrudan ya da dolaylı olarak kulüplerin federasyonlarıyla anlaşarak gerçekleştirmektedir. Günümüzdeki futbol maçları, televizyon dışında birçok dijital platformdan yayınlanmaktadır. Futbol maçları yayınlandığı platforma göre farklı fiyatlandırma politikalarına sahiptir. Maçlara çeşitli sebeplerden gidemeyip maçı televizyondan veya dijital platformlardan izlemek isteyen taraftarlar, kulüplerine dolaylı yoldan milyar dolarlık cirolar sağlamaktadır.

-Ticari Gelirler

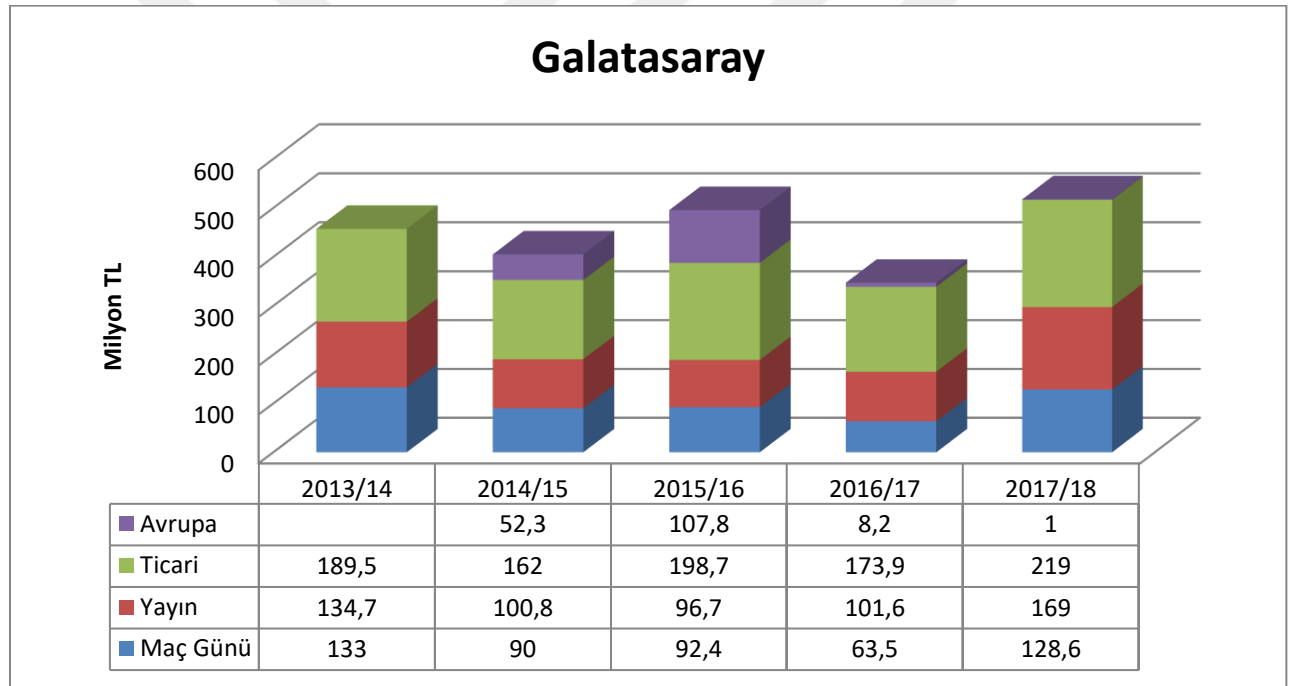
Futbolun endüstriyelleşme sürecindeki en önemli dönüm noktaları, 1980’li yılların ortalarına doğru hız kazanan sponsorluk ve reklam gelirlerinin hayatımıza girmesi ile 1990’lı yıllarda başlayan medya haklarının pazarlanması ve satılması olmuştur. Bu dönemlere kadar en büyük gelir kalemleri bilet ve sezonluk kombine satışları olan kulüpler, artık sponsorluk ve marka işbirlikleri, reklam ve halkla ilişkiler projeleri, lisanslı ürün satışları ile birbirleriyle rekabet etmeye başlamış, ticari gelirler olarak adlandırılan bu gelirler, futbol ekonomisine yön veren 3 büyük finansal unsurdan birine dönüşmüştür (Sümer, 2018).

2.2.2. Seçilmiş Kulüplerin Gelir Kalemlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, analize dahil edilen kulüplerin (Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Trabzonspor Juventus, Borussia Dortmund, Manchester United ve Ajax) maç günü, naklen yayın ve ticari gelirleri incelenecektir. Ayrıca, analize dahil olmayan Real Madrid'in Premier Lig ekipleri ile naklen yayın gelirleri açısından kıyaslaması yapılacak ve bu kıyaslamaya bir Premier Lig ekibi olan Manchester United'ın analizinin içerisinde yer verilecektir.

Real Madrid'in gelir kalemleri değerlendirmesine dahil edilme sebebi sportif açıdan Avrupa'nın en başarılı futbol kulübü olması ve Para Ligi'nde zirvede yer almasıdır.

Grafik 10: Galatasaray'ın Gelir Kalemleri (Milyon TL)

Lig Sırası	2	1	6	4	1
Avrupa Başarısı	Son 16 - ŞL	Grup - ŞL	Son 32 - Uefa	-	Ön Eleme - Uefa

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017,2018) ve Deloitte Football Money League Report (2015)

2013/14 sezonunda Süper Lig'i 2.sırada tamamlayan Galatasaray, beş büyük Avrupa Ligi'nin takımları dışında Para Ligi'ne girebilmeyi başaran tek takım olmuştur. Galatasaray, 161,9 milyon euro gelir ile Para Ligi'nde 2012/13 sezonuna kıyasla iki basamak gerileyerek 18. sırada yer almıştır. Sarı kırmızılılar, gelirlerinin %41'ini ticari gelirlerden, %30'unu naklen yayın gelirlerinden, %29'unu ise maç günü gelirlerinden elde etmiştir. Galatasaray'ın 2013/14

sezonunda Avrupa'dan elde ettiği gelirler, yayın gelirlerine dahil edilmiştir. Galatasaray için ma günü gelirleri hayati bir öneme sahiptir. Para Ligi'nde ilk 20'de bulunan takımlardan sadece Arsenal, gelirlerinin %33'n ma günü gelirlerinden elde edip yüzdesel olarak Galatasaray'ı geride bırakan takım olmuştur.

2012/13 sezonunda şampiyonlar Ligi'nde çeyrek final oynama başarısı gösteren Galatasaray, 2013/14 sezonunda son 16'da elenerek bir aşama daha önce turnuvaya veda etmiştir. Bu durum, Galatasaray'ın 2012/13 sezonuna kıyasla naklen yayın gelirlerinde euro kuruyla %8 kayıp yaşamasına neden olmuştur. Yerel para biriminin (TL) değer kaybetmesinden dolayı Türk lirası ile hesaplandığında ise Galatasaray'ın naklen yayın gelirlerinde %4 artış yaşadığını görmekteyiz. Benzer bir durum ticari gelirler için de gerçekleşmiştir. Galatasaray, euro kuruyla hesaplandığında gelirlerinde %4 kayıp yaşarken, TL ile hesap yapıldığında %8 artış yaşamıştır, fakat değerlendirmelerin euro üzerinden yapılması gerekmektedir.

2014/15 sezonunda şampiyonluk ipini göğüsleyen Galatasaray'ın, şampiyonlar Ligi grup aşamasından sadece 1 puan toplayarak Avrupa'ya veda etmesi gelirlerinin azalmasına yol açmış ve Para Ligi'nde ilk 20'ye giremeyip 21.sırada yer almıştır. 2014/15 sezonunda 405,3 milyon TL gelir elde eden Galatasaray, gelirlerinin %40'ını ticari gelirlerden, %25'ini naklen yayın gelirlerinden, %22'sini ma günü gelirlerinden, %13'n ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir. Galatasaray'ın 2014/15 sezonunda şampiyonluğa ulaşarak 4.yıldızı kazanması, mağazacılık gelirlerini pozitif yönde etkilemiştir. şampiyonluğun ardından 2015/16 sezonu başlangıcına kadar 120 bini 4 yıldızlı forma olmak üzere toplamda 400 bin lisanslı ürün satışı gerçekleştirilmiştir. Galatasaray, 2015/16 sezonunda Süper Lig'i 6.sırada bitirerek taraftarlarını hayal kırıklığına uğratmasına rağmen Ziraat Türkiye Kupası'nı müzesine götürmeyi başarmış ve gelirini arttırarak 495,7 milyon TL'lik gelirin sahibi olmuştur. Sarı kırmızılılar, gelirlerinin %40'ını ticari gelirlerden, %22'sini Avrupa gelirlerinden, %19'unu naklen yayın gelirlerinden ve %19'unu ma günü gelirlerinden elde etmiştir.

2014/15 sezonunda şampiyonlar Ligi'ndeki kulüplere toplamda 988 milyon Euro'ya yakın ödeme yapan UEFA, 2015/16 sezonunda bu oranı yükseltip, kulüplere 1,345 milyar Euro'dan fazla bir ödeme gerçekleştirdi. UEFA'nın kulüplere yaptığı ödemeleri arttırması ve Galatasaray'ın şampiyonlar Ligi grup aşamasını üçüncü sırada tamamlayarak UEFA Avrupa Ligi'ne kalması, sarı kırmızılıların Avrupa'dan elde ettiği gelirlerin artmasına yol açmıştır.

Galatasaray, 2016/17 sezonunda Süper Lig'i 4.sırada bitirerek sportif açıdan başarısız bir sezonu geride bırakmıştır. Sarı kırmızılıların 2016/17 sezonunda Avrupa müsabakalarından men cezası almasından dolayı Avrupa müsabakalarına katılamaması, gelirlerini negatif yönde etkilemiştir. Galatasaray, 2016/17 sezonunda gelirlerinde %30'luk kayıp yaşayarak 347,2 milyon TL gelir elde edebilmiştir. Galatasaray 2016/17 sezonunda Avrupa'dan elde etmiş olduğu gelir, bir sezon öncesinde katılmış olduğu Avrupa Kupalarından elde etmeye hak kazandığı gelirin bir kısmıdır. UEFA'nın bu ek geliri 30 Eylül 2016 tarihinde bildirmesi, bu gelirin 2016/17 sezonunun gelir kalemlerine eklenmesine neden olmuştur.

Naklen yayın gelirleri, Galatasaray'ın 2016/17 sezonunda arttırmayı başardığı tek gelir kalemi olmuştur. Sarı kırmızılıların bir sezon öncesine göre ligi iki basamak üst sırada bitirmesi, bu gelir artışına yol açmıştır.

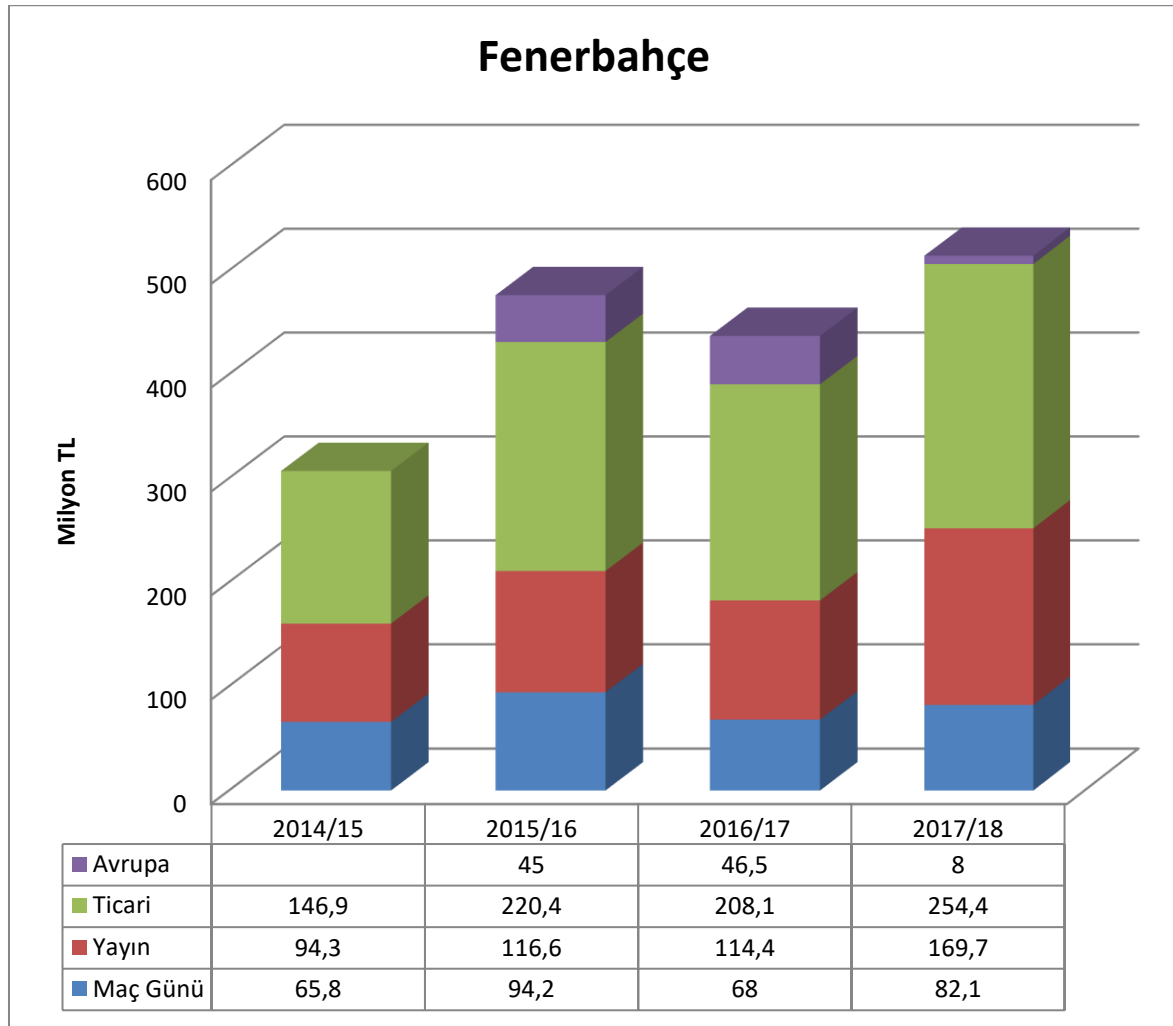
Galatasaray, 2016/17 sezonundaki gelirlerinin %50'sini ticari gelirlerden, %29'unu naklen yayın gelirlerinden, %18'ini maç günü gelirlerinden, %3'ünü ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir.

2017/18 sezonuna beklenmedik bir şekilde Östersunds'a elenip Avrupa'ya veda ederek başlayan Galatasaray, ligin 17.haftasında gelmiş geçmiş en başarılı teknik adamı olan Fatih Terim'in göreve yeniden gelmesi sayesinde sezon sonu şampiyonluk ipini göğüslemiştir. 2017/18 sezonunda gelirlerini %49 oranında arttırmayı başaran Galatasaray, 517,6 milyon TL'lik gelirin sahibi olmuştur. Galatasaray, 2017/18 sezonundaki gelirlerinin %42'sini ticari gelirlerden, %33'ünü naklen yayın gelirlerinden, %25'ini ise maç günü gelirlerinden elde etmiştir. Damalı bayrağa ulaşan sarı kırmızılılar, seyirci ortalamasını %116 arttırarak 40.778 seyirciyle sezonun en fazla seyirci ortalamasına sahip olan kulübü olmayı başarmıştır. Galatasaray, bu başarı sayesinde maç günü gelirlerini ikiye katlamıştır.

Naklen yayın gelirlerini %66 oranında arttıran Galatasaray, mağazacılıktan elde ettiği geliri de %54 oranında arttırmayı başardı. Galatasaray'ın mağazacılık gelirlerini 61,2 milyon TL'den 94,5 milyon TL'ye çıkarması, ticari gelirlerini pozitif yönde etkilemiştir.

Galatasaray, Türk Telekom ile yaptığı 2009/10 sezonunda başlayan stadyum isim sponsorluğu anlaşmasına göre her yıl 6,5 milyon dolar gelir elde etmektedir. Anlaşmanın 2018/19 sezonu sonunda biteceği düşünüldüğünde, Galatasaray önümüzdeki sezonda yeni bir sponsor bularak ticari gelirlerini arttırabilir.

Grafik 11: Fenerbahçe'nin Gelir Kalemleri (Milyon TL)

Lig Sırası	2	2	3	2
Avrupa Başarısı	-	Son 16- Uefa	Son 32 - Uefa	Ön Eleme - Uefa

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017,2018)

2014/15 sezonunda Süper Lig'i 2.sırada tamamlayan Fenerbahçe, 307,1 milyon TL gelir elde etmiştir. Sarı lacivertliler, gelirlerinin %48'ini ticari gelirlerden, %31'ini naklen yayın gelirlerinden, %21'ini ise maç günü gelirlerinden elde etmiştir. Bu sezon forma göğüs sponsorluğu için istediği rakamları bulamayan Fenerbahçe, "En Büyük Sponsorumuz Taraftarımız" kampanyasını başlatarak sezon boyunca formasına göğüs sponsoru almadı.

Bu sayede, forma satışından üç ayda 28,9 milyon TL gelir ederek Avrupa'nın en çok forma satışı yapan kulüpleri arasına girmeyi başarmıştır. Fenerbahçe, 2015/16 sezonunda da Süper Lig'i 2.sırada tamamlamasına rağmen gelirlerini 476,4 milyon TL'ye çıkarmayı başarmıştır. Sarı lacivertliler, gelirlerinin %46'sını ticari gelirlerden, %25'ini naklen yayın gelirlerinden, %20'sini maç günü gelirlerinden, %9'unu ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir.

Sarı lacivertliler, Avrupa'dan aldığı men cezasının sona ermesinin ardından 2015/16 sezonunda UEFA Avrupa Ligi'nde son 16'ya kalarak Avrupa gelirlerine yeniden kavuşmuş ve 45 milyon TL gelir elde etmiştir. Fenerbahçe, 2015/16 sezonundan itibaren geçerli olmak üzere Ülker ile yapmış olduğu 10 yıllık stadyum isim sponsorluğu anlaşması sayesinde kasasına toplamda 90 milyon dolar koyacaktır. Fenerbahçe, bu anlaşma sayesinde ticari gelirlerini ciddi bir oranda arttırmıştır. 2016/17 sezonunda Süper Lig'i 3.sırada tamamlayan Fenerbahçe, bir önceki sezona göre gelirlerinde %8 kayıp yaşayarak 436,9 milyon TL gelir elde edebilmiştir.

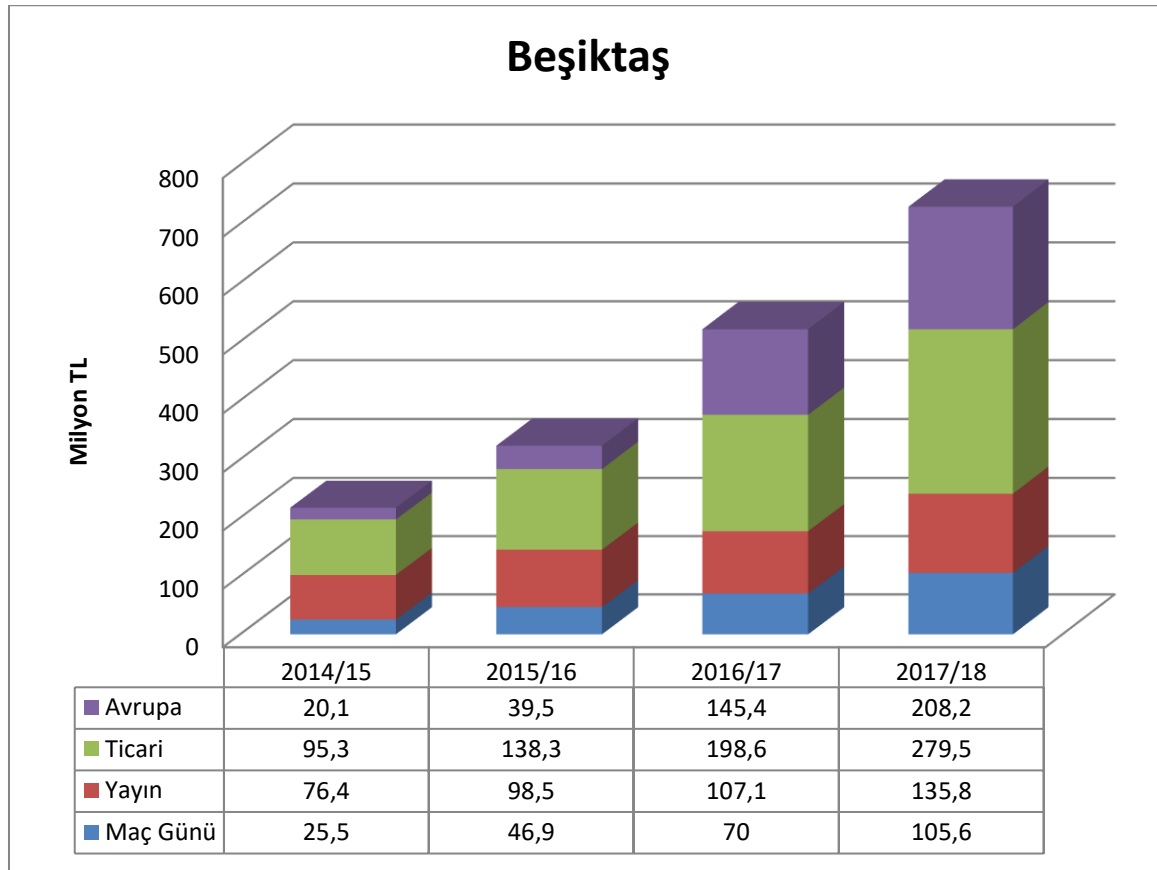
Avrupa'dan elde ettiği gelirler hariç bütün gelir kalemlerinde düşüş yaşayan sarı lacivertliler, biletlerine indirim yapmasına rağmen şampiyonluk yarışından erken koptuğu için seyirci ortalamasında %34'lük bir düşüş yaşamıştır. Yaşanan bu düşüş, maç günü gelirlerinin %28 oranında azalmasına neden olmuştur. 2016/17 sezonu boyunca Fenerbahçe'nin forma göğüs sponsoru olan Nesine.com, 9 milyon TL sponsorluk bedeli ödemiştir.

Sarı lacivertliler, gelirlerinin %48'ini ticari gelirlerden, %26'sını naklen yayın gelirlerinden %15'ini maç günü gelirlerinden, %11'ini ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir.

2017/18 sezonuna beklenmedik bir şekilde Vardar'a elenip Avrupa'ya veda ederek başlayan Fenerbahçe, ligde son haftaya kadar şampiyonluk yarışının içerisinde kalmayı başarmış ve ligi 2.sırada bitirmiştir. 2017/18 sezonunda 514,2 milyon TL gelir elde eden sarı lacivertliler, gelirlerinin %49'unu ticari gelirlerden, %33'ünü naklen yayın gelirlerinden %16'sını maç günü gelirlerinden, %2'sini ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir.

Seyirci ortalamasını %77 oranında arttıran Fenerbahçe, bilet fiyatlarına indirim yapmasına rağmen maç günü gelirlerini %20 oranında arttırmayı başarmıştır. Sarı lacivertliler, yeni yayın ihalesi sayesinde naklen yayın gelirlerini %48 oranında arttırmayı başarmıştır.

Grafik 12: Beşiktaş'ın Gelir Kalemleri (Milyon TL)

Lig Sırası	3	1	1	4
Avrupa Başarısı	Son 16 - Uefa	Grup - Uefa	Çeyrek Final- Uefa	Son 16 - ŞL

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017,2018)

2014/15 sezonunda Süper Lig'i 3.sırada tamamlayan Beşiktaş, 217,5 milyon TL gelir elde etmiştir. Siyah beyazlılar, gelirlerinin %44'ünü ticari gelirlerden, %35'ini naklen yayın gelirlerinden, %12'sini maç günü gelirlerinden, %9'unu ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir. Beşiktaş, Vodafone ile yapmış olduğu 3+2 yıllık forma sponsorluğu ve 10+5 yıllık stadyum isim sponsorluğu anlaşması sayesinde kasasına toplamda 145 milyon dolar eklerken, Kalde ile yapmış olduğu kol sponsorluğu anlaşması sayesinde de 5 sezon için 10 milyon dolar kazanacaktır. Siyah beyazlılar, Adidas ile olan forma sponsorluğu anlaşmasını, 5 yıl için 25 milyon dolar almak kaydıyla revize etmiştir.

2014/15 sezonunda UEFA Avrupa Ligi'nde grup aşamasını geçip, son 16'da elenen Beşiktaş 2015/16 sezonunda UEFA Avrupa Ligi'nde grup aşamasında elense de Avrupa gelirlerini arttırdı. 2014/15 sezonunda Avrupa Ligi'ndeki kulüplere toplamda 240 milyon Euro'ya yakın ödeme yapan UEFA, 2015/16 sezonunda bu oranı yükseltip, kulüplere 411,1 milyon Euro'dan

fazla bir ödeme gerçekleştirdi. Bu durum, Beşiktaş'ın bir sezon öncesine göre Avrupa'da sportif açıdan daha başarısız olmasına rağmen gelirlerini arttırabilmesini sağlamıştır.

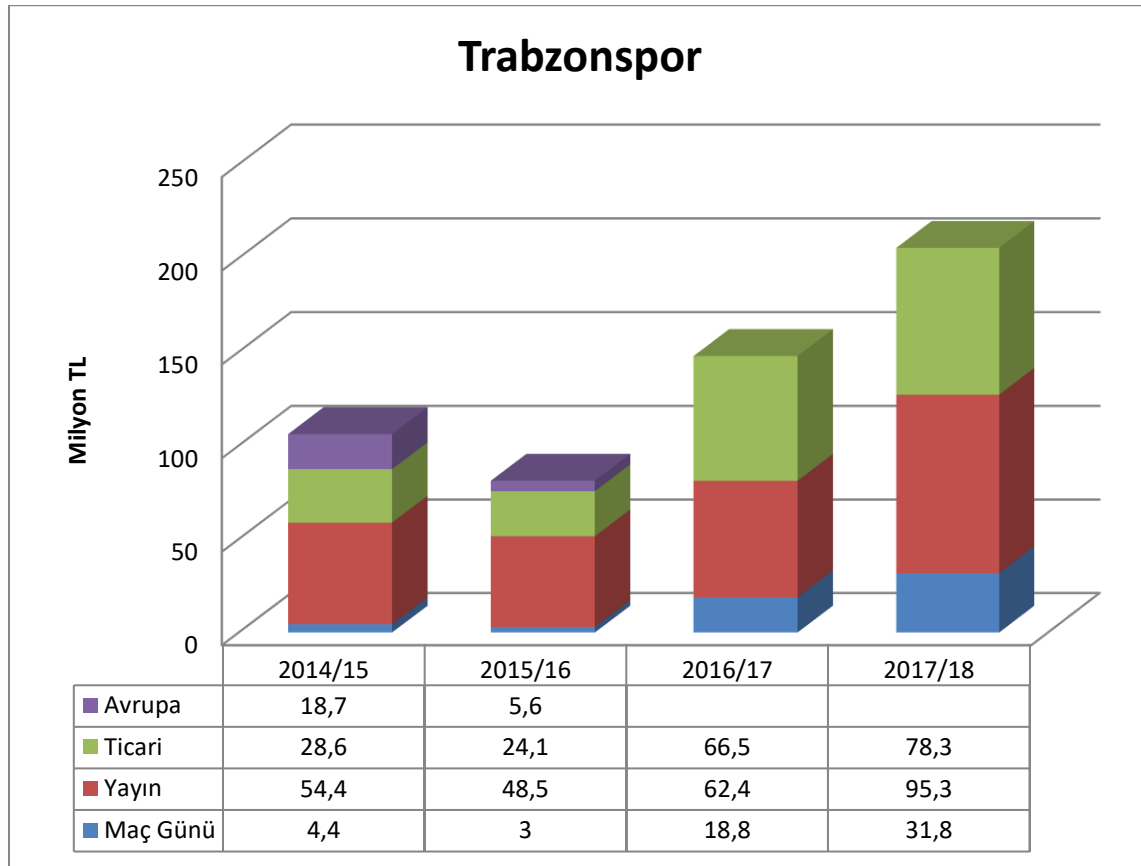
2015/16 sezonunda şampiyonluk ipini göğüsleyen Beşiktaş, gelirlerini %48,6 arttırarak 323,4 milyon TL'lik gelirin sahibi oldu. Siyah beyazlılar, gelirlerinin %43'n ticari gelirlerden, %30'unu naklen yayın gelirlerinden, %15'ini ma günü gelirlerinden, %12'sini ise Avrupa gelirlerinden elde etmiştir. 2015/16 sezonunda şort sponsorluğu için Coca-Cola ile anlaşan Beşiktaş, bu anlaşma sayesinde 3 yıl için toplamda 1,4 milyon dolar gelir elde etmiştir.

2016/17 sezonunda da şampiyon olmayı başaran Kara Kartallar, gelirlerini 521,1 milyon TL'ye yükseltmeyi başarmıştır. şampiyonlar Ligi grup aşamasından elenerek UEFA Avrupa Ligi'nde çeyrek final oynayan Beşiktaş, Avrupa gelirlerini neredeyse 4 katına çıkarmayı başarmıştır. Sportif başarı sayesinde bütün gelir kalemlerinde artış yaşayan siyah beyazlılar, gelirlerinin %38'ini ticari gelirlerden, %28'ini Avrupa gelirlerinden, %21'ini naklen yayın gelirlerinden, %13'n ise ma günü gelirlerinden, elde etmiştir.

2017/18 sezonunda Süper Lig'i 4.sırada tamamlayan Beşiktaş, ligdeki başarısızlığına rağmen Avrupa'daki başarılı performansı sayesinde gelirlerini 729,1 milyon TL'ye taşıyarak ligin en fazla gelir elde eden kulübü olmayı başarmıştır. 2017/18 sezonunda şampiyonlar Ligi grup aşamasını namağlup lider olarak geçen Beşiktaş, son 16 aşamasında Bayern Münih'e elense de Avrupa gelirlerini %41 oranında arttırmayı başarmıştır.

Ma günü gelirlerinde %51 oranında artış yaşayan Beşiktaş, bu gelir kaleminde de 100 milyon TL barajını geçmiştir. Siyah beyazlılar, yeni yayın anlaşması sayesinde naklen yayın gelirlerini %27 oranında arttırmıştır.

Grafik 13: Trabzonspor'un Gelir Kalemleri (Milyon TL)

Lig Sırası	5	12	6	5
Avrupa Başarısı	Son 32 - Uefa	Ön Eleme - Uefa	-	-

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017,2018)

2014/15 sezonunda Süper Lig'i 5.sırada tamamlayan Trabzonspor, 106,3 milyon TL gelir elde etmiştir. Bordo mavililer, gelirlerinin %51'ini naklen yayın gelirlerinden, %27'sini ticari gelirlerden, %18'ini Avrupa gelirlerinden, %4'ünü ise maç günü gelirlerinden elde etmiştir.

2014/15 sezonunda UEFA Avrupa Ligi'nde grup aşamasını geçip, son 32'de elenen Trabzonspor, 2015/16 sezonunda grup aşamasına bile kalamayarak ön eleme turlarında Avrupa'ya veda etmiştir. Süper Lig'i 12.sırada tamamlayan Trabzonspor, sportif başarısızlıklarından dolayı gelirlerinde ciddi bir kayıp yaşayarak 2015/16 sezonunda 81,4 milyon TL gelir elde edebilmiştir. Bordo mavililer, 2015/16 sezonundaki gelirlerinin %60'ını naklen yayın gelirlerinden, %29'unu ticari gelirlerden, %7'sini Avrupa gelirlerinden, %4'ünü ise maç günü gelirlerinden elde etmiştir. 2016/17 sezonunda Avrupa'ya gidemeyen Trabzonspor, Süper Lig'i 6.sırada tamamlamıştır. Trabzonspor'un bir önceki sezona göre daha başarılı bir sportif performans sergilemesi, gelir kalemlerine pozitif bir şekilde

yansımıştır. Karadeniz Kaplanları, 2016/17 sezonunda gelirlerini %81 oranında arttırarak ligin en fazla gelir artışı yaşayan kulübü olmuş ve 147,7 milyon TL gelir elde etmiştir.

Bordo mavililer, 2015/16 ile 2016/17 sezonlarında resmi içecek ve şort sponsoru olan Coca-Cola'dan, yıllık 1 milyon TL ve 200 bin TL'lik içecek tedariki elde etmiştir. 2015/16 futbol sezonunu göğüs sponsoru olmadan tamamlayan Trabzonspor, 2016 yılının Temmuz ayında forma göğüs sponsorluğu için toplamda 3 yıl geçerli olmak üzere yıllık 2,5 milyon dolar karşılığında QNB ile anlaşmaya varmıştır. 2016 yılının Aralık ayında ise stadyum isim hakkı ve forma sırt sponsorluğu için 5 sezon için toplamda 29,5 milyon euro karşılığında Medical Park ile anlaşmıştır. Trabzonspor, bu anlaşmalar sayesinde ticari gelirlerini %75,8 oranında arttırırken maç günü gelirlerini 6 kat arttırmayı başarmıştır.

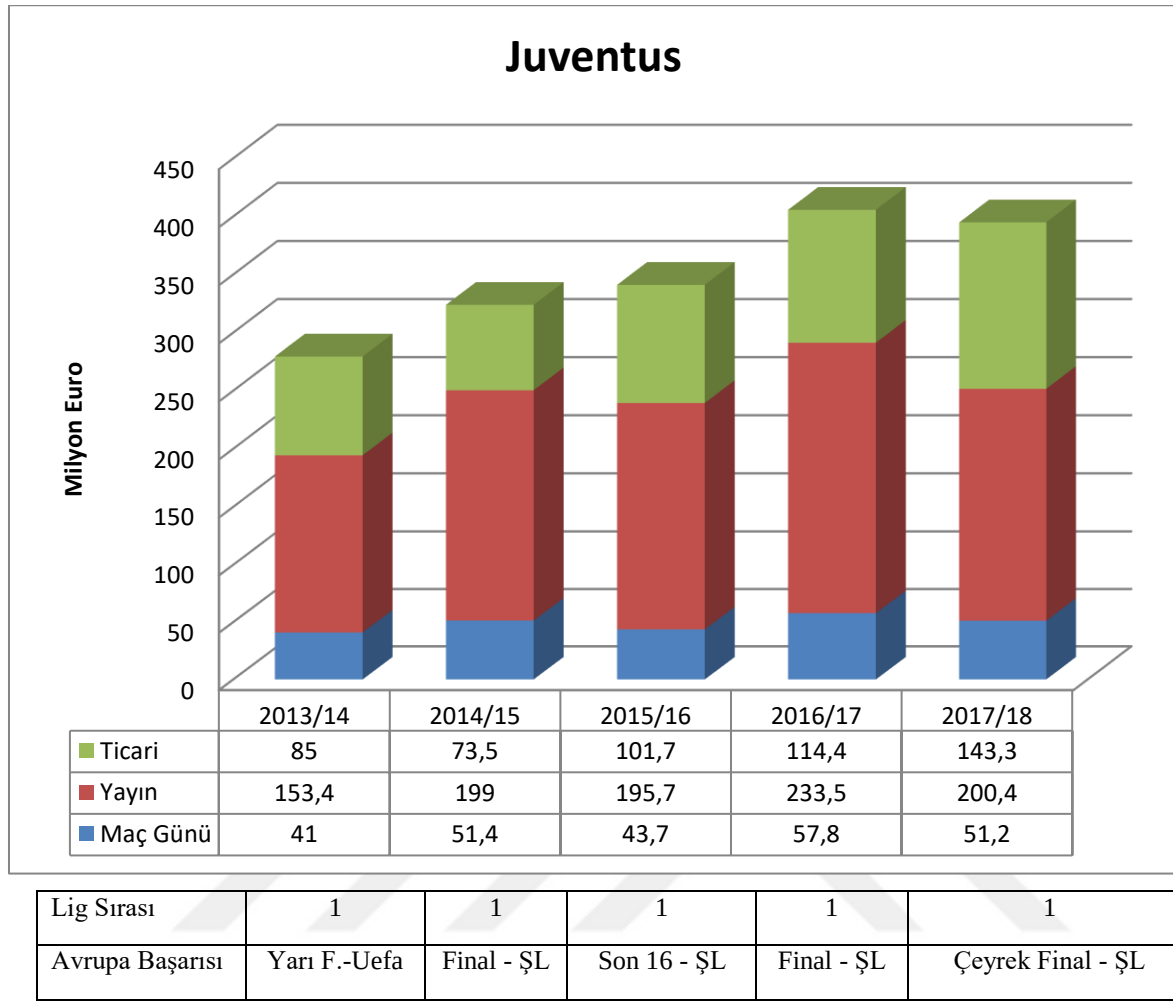
Trabzonspor'un bir önceki sezona kıyasla, ligi 6 basamak ileride tamamlaması naklen yayın gelirlerinin %28,4 oranında artmasına neden olmuştur.

Bordo mavililer, 2016/17 sezonundaki gelirlerinin %45'ini ticari gelirlerden, %42'sini naklen yayın gelirlerinden, %13'ünü ise maç günü gelirlerinden elde etmiştir.

2017/18 sezonunu 5.sırada tamamlayan bordo mavililer, gelirlerini %39 oranında arttırarak gelirlerini ilk defa 200 milyon TL'nin üzerine çıkarmayı başarmış ve 205,4 milyon TL'lik gelirin sahibi olmuştur. Yeni stadyum sayesinde bilet fiyatlarını arttırmasına rağmen seyirci ortalamasını yükseltmeyi başarabilen Trabzonspor, maç günü gelirlerini %69 oranında arttırmayı başarmıştır.

Son 3 sezonda 200 bine yakın forma satan Trabzonspor, 2017/18 sezonunda lisanslı ürün satışlarından 18,7 milyon TL gelir elde ederek ticari gelirlerini arttırmayı başarmıştır. Bordo mavililer, yeni yayın anlaşmasının da etkisiyle naklen yayın gelirlerini %53 oranında arttırmıştır.

Grafik 14: Juventus'un Gelir Kalemleri (Milyon Euro)

Kaynak: Deloitte Money League Report (2015,2016,2017,2018,2019)

“Yaşlı hanımefendi” lakaplı Juventus, 2013/14 sezonunda da İtalya’nın en fazla gelire sahip olan kulübü olma unvanını korumayı başarmıştır. Serie A’da son üç sezonda (2011/12-2012/13 - 2013/14) üst üste şampiyon olmayı başaran zebralar, Şampiyonlar Ligi’nde grup aşamasında Real Madrid ve temsilcimiz Galatasaray ile aynı grupta yer almış ve hava şartları sebebiyle iki günde biten grubun son maçında Galatasaraylı Wesley Sneijder’in golüne engel olamayıp, taraftarlarını hayal kırıklığına uğratarak, Şampiyonlar Ligi’ne erken veda etmiştir.

Juventus’un Şampiyonlar Ligi’ne grup aşamasında veda etmesi, UEFA gelirlerinin bir önceki sezona kıyasla 15,2 milyon euro (%23) azalmasına neden olmuştur. Bu durum, siyah-beyazlıların naklen yayın gelirlerinin 12,6 milyon euro (%8) azalmasına neden olmuştur.

Juventus, İtalya’daki rakiplerine göre çok daha düşük stadyum kapasitesine sahip olmasına rağmen maç günü gelirlerinde İtalya’daki rakiplerini geride bırakmayı başarmıştır. Bunun en

büyük sebebi ise Juventus'un rakiplerine göre çok daha modern bir stadyuma sahip olmasıdır. Juventus, 2013/14 sezonunda sponsorluk anlaşmalarını yenilerken, Samsung ve Bosch gibi önemli firmaları da sponsorluk ağına katmayı başarmıştır. Böylece Juventus'un, 2013/14 sezonundaki ticari gelirleri 16,6 milyon euro artış göstererek 85 milyon euro'ya ulaşmıştır. Juventus, 2013/14 sezonundaki 279,4 milyon euro geliriyle, Para Ligi'nde 10.sırada yer almıştır. 2014/15 sezonunda ise gelirlerini 44,5 milyon euro arttırarak 323,9 milyon euro gelir ile ilk defa 300 milyon euro baremini aşmış ve Para Ligi'ndeki yerini korumuştur. 2014/15 sezonunda da Scudetto unvanını kazanarak 4.kez art arda şampiyonluğunu ilan eden Juve, aynı zamanda İtalya Kupası'nı on defa kazanan ilk takım olmayı başarmıştır. Şampiyonlar Ligi'nde finale kalmayı başaran Juventus, kupayı kazanamasa da UEFA gelirlerini 39 milyon euro arttırarak 89,1 milyon euroluk gelirin sahibi olmayı başarmıştır. UEFA'dan elde edilen gelirler, yayın gelirlerine eklenmektedir. Juve'nin 2014/15 sezonundaki gelirlerinin %61'i ise yayın gelirlerinden oluşmaktadır. 199 milyon euroluk naklen yayın gelirlerinde UEFA gelirlerinin payı büyüktür.

Juventus'un Şampiyonlar Ligi'ndeki büyük başarısı, 2014/15 sezonundaki maç günü gelirlerini 10,4 milyon euro (%25) arttırmasını sağlamıştır. Juventus'un 2013/14 sezonunda Şampiyonlar Ligi'nde grup aşamasını geçememesi, 2014/15 sezonundaki ticari gelirlerini negatif yönde etkilemiştir. Juventus'un 2014/15 sezonunda Şampiyonlar Ligi'nde final oynaması ise 2015/16 sezonundaki ticari gelirlerinin 101,7 milyon euroya ulaşmasını sağlamıştır.

Juventus'un, Adidas ile yıllık 29,3 milyon euro karşılığında yapmış olduğu forma sponsorluğu anlaşması ve Jeep ile olan göğüs sponsorluğunu yenilemesi, ticari gelirlerinin artmasını sağlayan en önemli faktörlerdir.

Ticari gelirlerini daha da arttırmayı hedefleyen Juventus, J-Village projesi için 3,7 milyon sterlin yatırım yapmıştır. Juventus, 2015/16 sezonunda Şampiyonlar Ligi'nde son 16'da Bayern München'e elenerek turnuvaya erken veda etmiştir. Bu durum, Juventus'un maç günü gelirlerinde ve naklen yayın gelirlerinde kayıp yaşamasına yol açmıştır. Buna rağmen, Juve'nin ticari gelirlerindeki 28,2 milyon euroluk artış, toplam gelirlerinin %5 artmasına yol açmıştır. Böylece Juve, 341,1 milyon euro ile Para Ligi'ndeki yerini korumuştur.

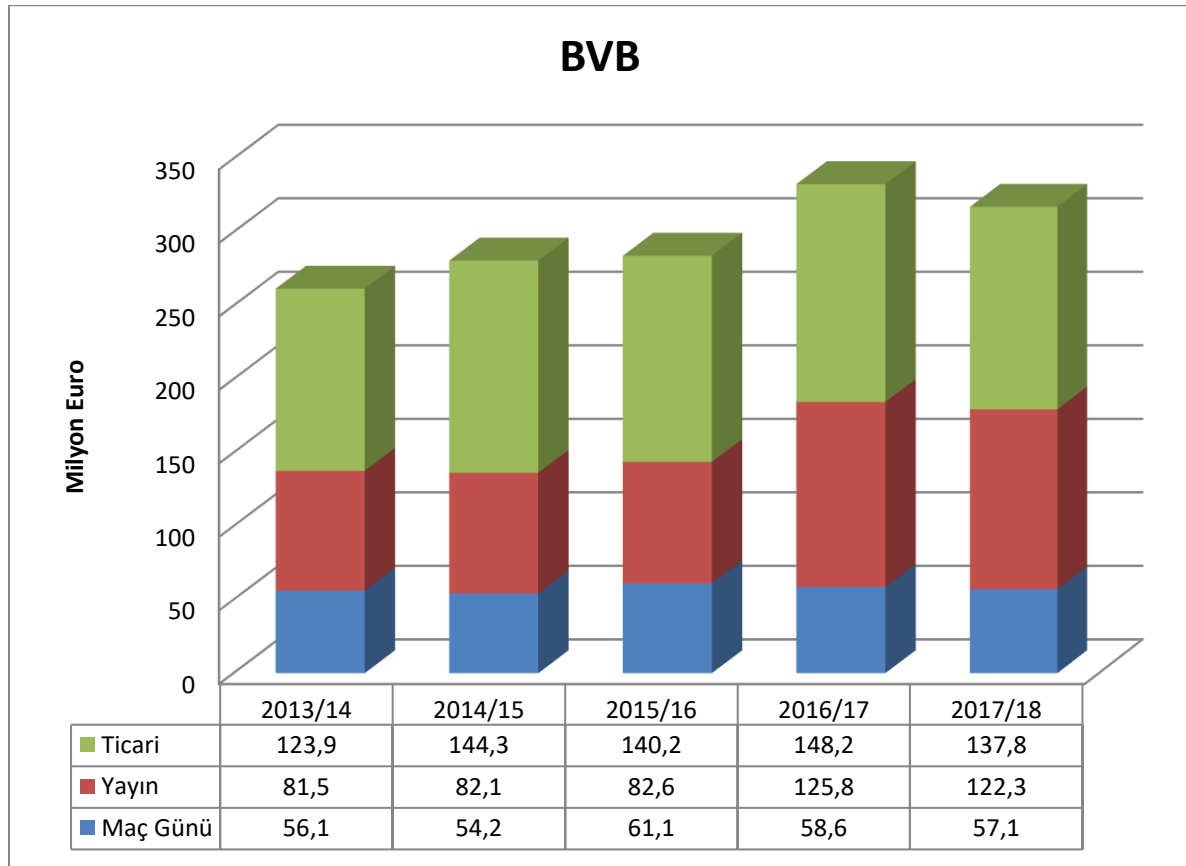
2016/17 sezonunda da Scudetto unvanını kazanarak üst üste altıncı kez Serie A şampiyonluğunu kazanan ilk takım olmayı ve Şampiyonlar Ligi'nde ise finalist olmayı başaran Juventus, 405,7 milyon euro gelir ile Para Ligi'ndeki yerini korumuştur.

Kulüpler için performans ödüllерinin yanı sıra havuz gelirlerindeki payları da çok önemli bir yere sahiptir. 2016/17 Şampiyonlar Ligi finalistleri Real Madrid ve Juventus'u ele alırsak, şampiyon Real Madrid'in performans geliri 54,2 milyon € iken, Juventus'un performans geliri 50,7 milyon € idi. Havuz gelirlerinde ise bambaşka bir tablo ortaya çıkmıştır. Şampiyon Real Madrid, havuz gelirlerinden 35,3 milyon € gelir elde ederken, Juventus ise 50,6 milyon € gelir elde etti. Böylece Juventus, şampiyon olamamasına rağmen 110,4 milyon euro gelir ile 100 milyon euro baremini aşarak Şampiyonlar Ligi'nde en çok gelir elde eden kulüp olmuştur.

Real Madrid'in havuz gelirlerinin Juventus'tan daha düşük olmasının nedeni ise Şampiyonlar Ligi'nde havuz gelirlerinin dağıtımının takımlara göre değil, liglere göre dağıtılmasıdır. Barcelona, Atletico Madrid, Sevilla'nın da başarılı takımlar olması Real Madrid'in İspanya'ya ayrılan havuz gelirlerinden daha az yararlanmasına neden olmuştur. Juventus ise havuz gelirlerini sadece 2.tura çıkan Napoli ile paylaştı. Bu sayede Napoli 65,7 milyon euro ile 2016-2017 sezonunda UEFA'dan en çok gelir elde eden 3.kulüptür.

Juventus, 2017/18 sezonunda 7.defa üst üste şampiyon olmasına rağmen gelirlerinde 10,8 milyon euro (%3) kayıp yaşamış ve Para Ligi'nde ilk 10'a giremeyerek 11.sıraya gerilemiştir. Juventus'un maç günü ve yayın gelirlerinde kayıp yaşamasının nedeni Şampiyonlar Ligi'ne erken veda etmesidir. Juve, çeyrek finalde turnuvaya veda ederken bir diğer İtalyan takımı Roma ise yarı finale ulaşma başarısını göstermiştir. Bu durum, Juve'nin UEFA gelirlerini azaltan etmenlerden biridir. Allianz ile olan stadyum isim sponsorluğu ve Cygames ile olan forma sırt sponsorluğu anlaşması sayesinde ticari gelirlerini arttırmayı başarmıştır. Juventus'un Para Ligi'nde tekrar ilk 10'a girip giremeyeceğini Şampiyonlar Ligi'ndeki başarısı gösterecektir. Cristiano Ronaldo'nun transferi ile ticari gelirlerinin artması beklense de Premier Lig'in naklen yayın gelirlerindeki üstünlüğü Juventus'u oldukça zorlamaktadır.

Grafik 15: Borussia Dortmund'un Gelir Kalemleri (Milyon Euro)

Lig Sırası	2	7	2	3	4
Avrupa Başarısı	Çeyrek F.-ŞL	Son 16-ŞL	Çeyrek F.-Uefa	Çeyrek F. -ŞL	Son 16- Uefa

Kaynak: Deloitte Money League Report (2015,2016,2017,2018,2019)

2013/14 sezonunda Bundesliga'yı ikinci sırada tamamlayan Borussia Dortmund, 261,5 milyon euro gelirle Para Ligi'nde 11.sırada yer almıştır. Gelirlerinin %47'sini ticari gelirler oluşturmuştur. Dortmund'un büyük ve yerli taraftar kitlesinin yanı sıra sahadaki başarılı performansı, Huawei ve REWE gibi güçlü sponsorları cezbetmiştir. Bu sponsorlar sayesinde, Dortmund'un ticari gelirleri 14,9 milyon euro artış göstermiştir.

2012/13 sezonunda Şampiyonlar Ligi'nde final oynama başarısı gösteren Dortmund, 2013/14 sezonunda ise çeyrek finalde elenmiştir. Bu durum, maç günü ve naklen yayın gelirlerinde düşüşe yol açmıştır. Borussia Dortmund, 2014/15 sezonunu yedinci sırada tamamlamasına rağmen, gelirlerini 19,1 milyon euro (%7) arttırarak Para Ligi'ndeki yerini korumuştur. Şampiyonlar Ligi'ne son 16'da veda eden Dortmund'un gelirleri büyük bir değişiklik göstermemiştir. Evonik Industries, Puma ve Signal Iduna ile yapılan sponsorluk anlaşmaları, Dortmund'un ticari gelirlerinin 20,4 milyon euro (%16) artmasını sağlamıştır. Borussia

Dortmund'un sportif performansının yetersiz olmasına rağmen seyirci ortalamasının yüksek olması, Signal Iduna'yı cezbetmiştir. Borussia Dortmund ise 2014/15 sezonunda 80.000 seyirci ortalaması ile kulüp sloganının (Gerçek Aşk - Echte Liebe) hakkını vererek dünyanın en fazla seyirci ortalamasına sahip kulübü olmayı başarmıştır.

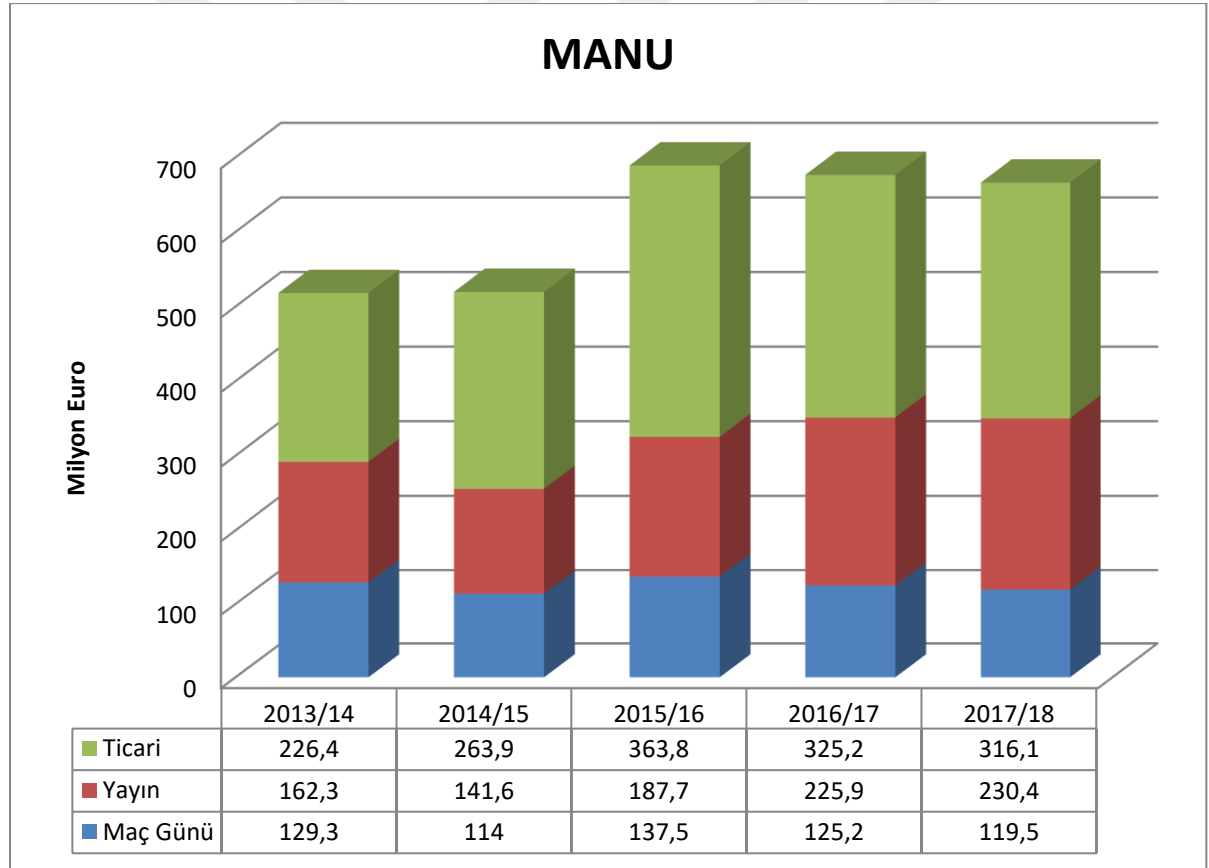
Bundesliga ekipleri, 2015/16 sezonunda naklen yayın gelirlerini yeni yayın ihalesi sayesinde önemli oranda arttırmıştır. Borussia Dortmund'un yayın gelirlerini önemli oranda arttıramamasının sebebi ise Şampiyonlar Ligi gelirlerinden mahrum kalmasıdır. Buna rağmen Bundesliga'yı 2.sırada bitirmeyi başaran Dortmund, 283,9 milyon euro gelirle Para Ligi'ndeki yerini korumayı başarmıştır. 2016/17 sezonunu 3.sırada bitiren ve Şampiyonlar Ligi'nde çeyrek final oynama başarısı gösteren Dortmund, gelirlerini 48,7 milyon euro arttırarak 332,6 milyon euro gelire ulaşmasına rağmen Para Ligi'nde bir basamak gerileyerek 12.sırada yer almıştır. 2016-19 yıllarını kapsayan anlaşmaya göre İngiltere'deki yayıncı kuruluşun, 3 sezon için Premier Lig takımlarına toplamda 5,13 milyar Pound ödemesi, Premier Lig takımlarının gelirlerini önemli ölçüde arttırmıştır. Bu ihaleyle avantajlı hale gelen Tottenham, Para Ligi'nde Borussia Dortmund'u geride bırakmayı başarmıştır.

Dortmund, 2017/18 sezonunu 4.sırada bitirmesine ve Şampiyonlar Ligi'nde gruptan çıkamamasına rağmen Para Ligi'ndeki yerini korumayı başarmıştır. 2017/18 sezonunda gelirlerinde 15,4 milyon euro kayıp yaşayan Dortmund, en büyük kaybı ticari gelirlerde yaşamıştır. Sportif başarısızlığın ürün satışlarını etkilemesi, ticari gelirlerin 10,4 milyon euro azalmasına neden olmuştur. Yayın gelirlerindeki 3,5 milyon euroluk gelir kaybı ise Dortmund'un Şampiyonlar Ligi'nde gruptan çıkamamasından kaynaklanmıştır.

2017/18 sezonunda Avrupa'daki liglerin seyirci ortalamalarını kıyasladığımızda maç başı ortalama 44.646 seyirci ile Bundesliga (Almanya) bu alanda zirveyi kimseye kaptırmadı. İkinci sırada 38.297 seyirci ile Premier League (İngiltere) yer alırken, üçüncü sırada ise 26.886 seyirci ile La Liga (İspanya) yer almıştır. Bundesliga'nın en köklü ekiplerinden olan Borussia Dortmund, 2017/18 sezonunda da 79.496 seyirci ortalaması ile dünyanın en fazla seyirci ortalamasına sahip kulübü olmayı başardı. Deloitte Para Ligi'nde 317,2 milyon euro gelirle 12. sırada yer alan sarı siyahlıların gelirlerinin %18'ini (€57.1m) maç günü gelirleri oluşturuyor, fakat Dortmund'un en yüksek seyirci ortalamasına sahip olması dünyanın en çok maç günü geliri elde eden kulübü olduğu anlamına gelmemektedir. Para Ligi'nde ilk 10 sırada

yer alan kulüplerin hepsi maç günü gelirlerinde de Borussia Dortmund'u geride bırakmayı başarmıştır. Sadece 11. sırada yer alan Juventus toplam gelirlerde 394,9 milyon euro ile Dortmund'u geride bırakmışken, maç günü gelirlerinden elde ettiği 51,2 milyon euro ile Dortmund'un gerisinde kalmıştır. Bu durumun yaşanmasındaki en büyük etkenler ise Dortmund'un Şampiyonlar Ligi seyirci ortalamalarında 6.sıraya düşmesi, gruptan çıkamadığından dolayı rakiplerinden daha az maç yapması sonucu Şampiyonlar Ligi toplam seyirci sayısı sıralamasında 9.sıraya düşmesi ve uygulanan bilet fiyatı politikalarının farklılık göstermesidir.⁶ Lig bazında Avrupa'nın en fazla maç günü gelirine sahip olan lig, Premier Lig'dir. Her ne kadar Bundesliga'daki seyirci ortalaması Premier Lig'den fazla olsa da Premier Lig'in bilet kombine ve kurumsal ağırlama ücretlerinin Bundesliga'ya göre daha pahalı olması, Premier Lig'in maç günü gelirlerinin daha fazla olmasını sağlamıştır.

Grafik 16: Manchester United'ın Gelir Kalemleri (Milyon Euro)

Lig Sırası	7	4	5	6	2
Avrupa Başarısı	Çeyrek F. ŞL	-	Son 16-Uefa	Uefa Şampiyonu	Son 16 - ŞL

Kaynak: Deloitte Football Money League Report (2015,2016,2017,2018,2019)

⁶ Örneğin, 2015-2016 sezonunda Real Madrid'in en ucuz maç bileti 35,6€ ve Barcelona'nın en ucuz maç bileti 23,4€ iken yaptıkları koreografilerle bu alanda Galatasaray'ın en büyük rakibi olan Borussia Dortmund'un kale arkası tribünlerinin ortalama bilet fiyatı 17€'ydu.

Manchester United, 2013/14 sezonunu Premier Lig’de 7.sırada tamamlamış, Şampiyonlar Ligi’nde ise çeyrek finalde elenmiştir. Buna rağmen 518 milyon euro gelir ile Para Ligi’nde ikinci sırada yer almayı başarmıştır. Manchester United’ın var olan küresel ortaklarına Çin, Güney Kore ve Nijerya’yı eklemesi, 2012/13 sezonuna kıyasla ticari gelirlerini %24 oranında arttırmasına katkı sağlamıştır.

Manchester United’ın 2014/15 sezonunda Şampiyonlar Ligi’ne katılamaması, maç ve yayın günü gelirlerinin düşmesine neden olmuştur. Ligi 4.sırada bitiren Manu, Para Ligi’nde de bir sıra geriye düşerek 3.sırada yer almıştır. Artış gösteren tek gelir kaynağı, ticari gelirler olmuştur. 37,5 milyon euro artış gösteren ticari gelirler, Manchester United’ın gelir kaynağının %51’ini oluşturmuştur. General Motors ile yedi yıllığına yapılan forma sponsorluğu anlaşması ve telekom firmalarıyla yapılan ortaklıklar ticari gelirlerin artış göstermesinde önemli rol oynamıştır.

Manchester United, 2013/14 sezonuna kıyasla sosyal medyadaki takipçilerini %50 arttırarak 100 milyon takipçi barajını geçen ilk İngiliz takımı olmayı başarmıştır. Manu’nun takipçilerinin %15’i ise Çin’de yaşamaktadır. Manu, Çin’deki takipçilerine daha yakından temas edebilmek adına 1 Ocak 2016’da Çin’in önde gelen dijital medya platformlarından biri olan Sina Sports ile partnerlik anlaşması yaptı ve karşılığında MUTV’nin yayın haklarını vermiştir. Manchester United, Nike ile olan forma sponsorluğu anlaşmasının bitmesinin ardından Adidas ile 750 milyon sterlin karşılığında, 2015/16 sezonundan itibaren geçerli olmak üzere 10 yıllık forma sponsorluğu anlaşmasına vardı. Böylece Manu, Nike ile olan anlaşmasının iki katından daha fazla bir gelirin sahibidir. Yapılan ticari anlaşmalar sayesinde ticari gelirlerini bir yıl içerisinde yaklaşık 100 milyon euro arttırmayı başaran Manchester United, 2015/16 sezonunda 689 milyon euro gelir ile Para Ligi’nde lider olmayı başarmıştır. Manchester United, Premier Lig’i 5.sırada bitirse de 2015/16 sezonunda Şampiyonlar Ligi’ne geri dönmesiyle birlikte maç günü ve naklen yayın gelirlerini arttırmıştır.

2016/17 sezonunda UEFA Avrupa Ligi’ni kazanmayı başaran Manchester United, gelirlerinde bir sezon öncesine kıyasla 12,7 milyon euro kayıp yaşamasına rağmen Para Ligi’nde zirvedeki yerini korumuştur. UEFA’dan aldığı 44,5 milyon euro sayesinde sadece naklen yayın gelirlerini arttırmayı başarabilen Manchester United, Şampiyonlar Ligi’ne katılamadığı ve Premier Lig’i 6.sırada bitirdiği için maç günü ve ticari gelirlerinde kayıp yaşamıştır.

2017/18 sezonunda Premier Lig'i 2.sırada tamamlayan Manchester United, Şampiyonlar Ligi'nde son 16'da elenmiştir. Yıllık gelirlerinde 10,3 milyon euro gelir kaybı yaşayan Manu 666 milyon euro gelire Para Ligi'nde 2 basamak gerileyerek üçüncü olmuştur.

Grafik 17: Real Madrid'in Gelir Kalemleri (Milyon Euro)

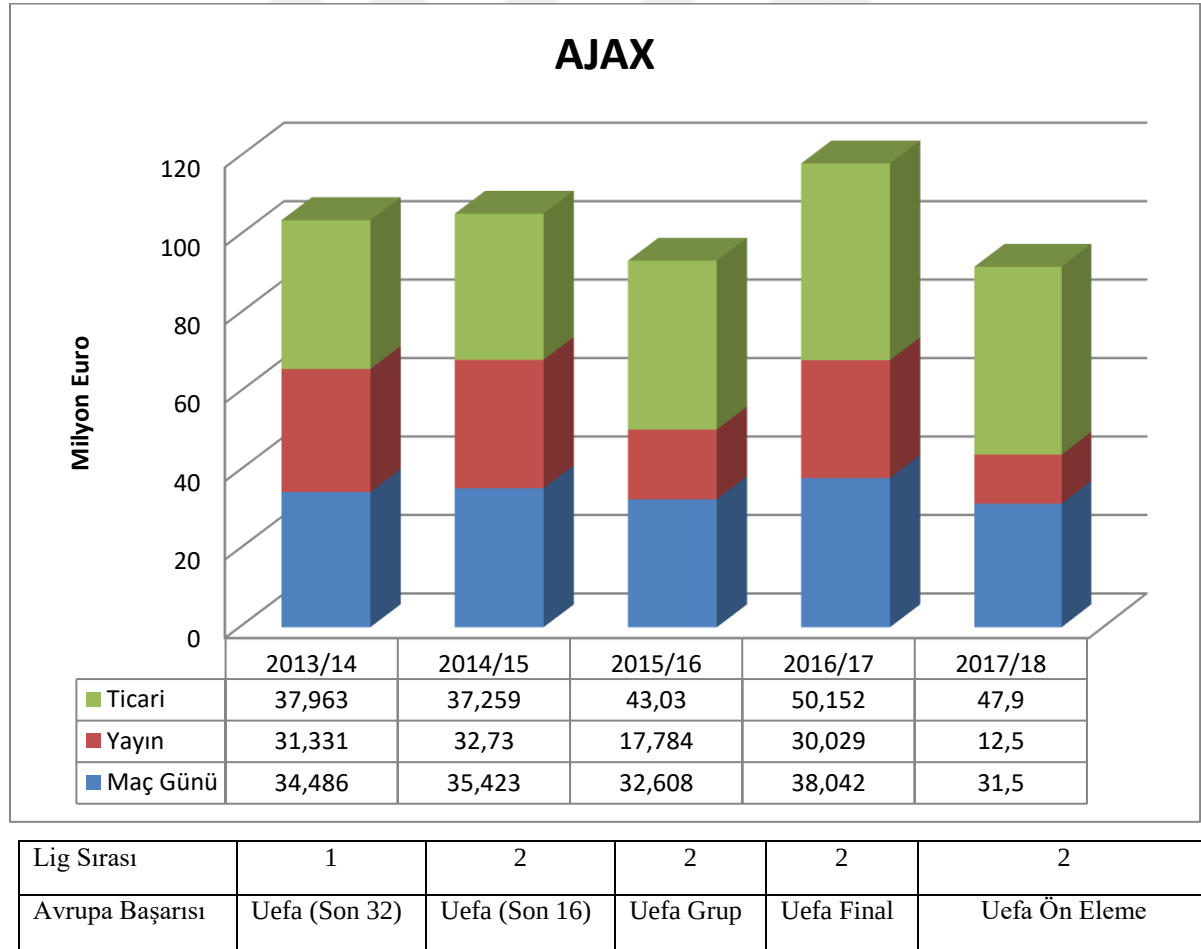
Lig Sırası	3	2	2	1	3
Avrupa Başarısı	ŞL-Şampiyon	ŞL-Yarı Final	ŞL-Şampiyon	ŞL-Şampiyon	ŞL-Şampiyon

Kaynak: Deloitte Football Money League Report (2015,2016,2017,2018,2019)

Deloitte Para Ligi'ne göre Real Madrid, 2018'de yayın gelirlerini 14,5 milyon € arttırarak toplam 251,3 milyon € yayın geliriyle bu alandaki liderliğini sürdürdü, fakat Madrid ekibinin bu başarısı La Liga'yı bu alanda zirveye taşımak için yeterli olmamıştır. İngiltere Premier Ligi bu alanda zirveyi kimseye kaptırmamaya kararlı gözüküyor. 2016-19 yıllarını kapsayan anlaşmaya göre yayıncı kuruluş, 3 sezon için Premier Lig takımlarına toplamda 5,13 milyar Pound ödemektedir. Real Madrid ve Barcelona sayesinde dünyaya hükmeden La Liga'da ise 2016/19 dönemi televizyon yayın hakları 2,7 milyar Euro'ya satılmıştı. Böylece İspanya, anlaşmanın yapıldığı dönem itibarıyla naklen yayın gelirlerinde ikinciliğini korumuştur. İki lig arasında bu kadar büyük bir fark oluşmasının en önemli nedenlerinden biri, İngiltere'de rekabet hat safhadayken, İspanya'da ligin üst sıralarındaki takımların daha ezici bir üstünlüğünün olmasıdır. İspanya'da son 14 sezonda Real Madrid ve Barcelona'nın haricinde şampiyon olmayı başarabilen tek takım Arda Turan'lı Atletico Madrid oldu, fakat Los Colchoneros (yatakçılar) bu hegemonyayı sadece 1 yıllığına 2013-14 sezonunda kırabilmiştir. İngiltere'de ise 2009 yılından bu yana üst üste şampiyonluk yaşayan takımın olmaması şampiyonların ve şampiyonluk yarışındaki takımların sürekli değişmesi, ligin üst sıralarındaki

takımlarla alt sıradaki takımları maç yaparken sürpriz sonuçların diğer liglere göre çok daha fazla olması Premier Lig’e olan ilgiyi arttırmaktadır. Bu da naklen yayın gelirlerine yansımaktadır. 2015-16 sezonunda ise bütün dünya Leicester City’nin mucizevi Premier Lig şampiyonluğuna tanıklık etmiştir. Şampiyon olmadan bir sezon önce kümede kalma savaşı veren Leicester City, ertesi yıl endüstriyel futbolla mücadele ederek piyasa değeri kendisinden çok daha fazla olan takımları geride bırakarak tarihe geçmiştir. Elbette bu peri masalının gerçekleşmesinde birçok kişinin payı vardı ama en dikkat çekici isim tartışmasız bir şekilde Jamie Vardy idi. Fabrika işçiliğinden, Premier Lig’de Yılın Futbolcusu seçilmesine uzanan hikâyesi öyle ilgi çekmiştir ki meşhur “Goal” filmi serisinin yönetmeni Adrian Butchart, Jamie Vardy’nin hayatını film yapmak istediğini dile getirmiştir. Leicester City 2016-17 sezonunda ilk kez katıldığı Şampiyonlar Ligi’nde çeyrek final oynama başarısı gösterse de Premier Lig’deki zorlu rekabete dayanamayıp ligi 12.sırada bitirmişti. Bu da İngiltere Premier Ligi’nin kalitesini yansıtan en önemli göstergelerden biridir.

Grafik 18: Ajax’ın Gelir Kalemleri (Milyon Euro)

Kaynak: www.ajax.nl

2013/14 sezonunda Hollanda Eredivisie Ligi şampiyonu olan Ajax; Şampiyonlar Ligi'nde grup aşamasında elenmiş, UEFA Avrupa Ligi'nde ise son 32'ye kalabilmiştir. Toplamda 103,78 milyon euro gelire sahip olan Ajax'ın gelirleri yüzdesel olarak birbirlerine oldukça yakın olsa da en büyük payı ticari gelirler oluşturmuştur.

2014/15 sezonunu ikinci sırada tamamlayan Ajax; Şampiyonlar Ligi'nde grup aşamasında elenmiş, UEFA Avrupa Ligi'nde ise son 16'ya kalabilmiştir. Toplamda 105,412 milyon euro gelire sahip olan Ajax'ın yayın ve maç gelirlerindeki artış, Avrupa'da bir yıl öncesine kıyasla bir üst tura çıkmasından kaynaklanmaktadır. 2015/16 sezonunu ikinci sırada tamamlayan Ajax; Şampiyonlar Ligi ön elemesinde elenerek grup aşamasına kalamamış, UEFA Avrupa Ligi'nde ise gruptan çıkamamıştır. Ajax'ın Şampiyonlar Ligi'nde grup aşamasına kalamaması, yayın gelirlerinden mahrum kalmasına yol açmıştır. Ajax'ın bir sene öncesine kıyasla Avrupa'da daha az maça çıkması, maç günü gelirlerinin azalmasına yol açmıştır. 2015 yılında Ziggo ile yapılan sponsorluk anlaşması, ticari gelirlerinin artmasını sağlasa da Ajax'ın 2015/16 sezonundaki geliri 11,99 milyon euro azalarak, 93,422 milyon euro olmuştur. 2016/17 sezonunu ikinci sırada tamamlayan Ajax; Şampiyonlar Ligi ön elemesinde Rostov'a elenerek grup aşamasına kalamamış, UEFA Avrupa Ligi'nde ise finale kalmayı başarmasına rağmen finalde Manchester United'a mağlup olmuştur. Ajax'ın Avrupa Ligi'nde finale kalması yayın ve maç günü gelirlerini arttırmıştır. Sportif başarı sayesinde ürün satışlarının artması ve Suitsupply ile yapılan sponsorluk anlaşması, Ajax'ın ticari gelirlerini pozitif yönde etkilemiştir. Böylece Ajax, 2016/17 sezonunda 118,223 milyon euroluk gelirin sahibi olmuştur.

2017/18 sezonunu ikinci sırada tamamlayan Ajax; Şampiyonlar Ligi ön elemesinde Nice'e, Avrupa Ligi ön elemesinde ise Rosenborg'a elenerek gruplara kalamadan Ağustos ayında Avrupa'ya veda ederek taraftarlarını hayal kırıklığına uğratmıştır. Sportif başarısızlık, Ajax'ın bir sezon öncesine göre 26,274 milyon euro daha az gelire sahip olmasına neden olmuştur. Ajax'ın 2018/19 sezonunda Şampiyonlar Ligi'ndeki muazzam başarısı sayesinde rekor bir gelire ulaşması beklenmektedir.

2.3. AVRUPA FUTBOLUNU BEKLEYEN BÜYÜK TEHLİKE: ÇİN

Finansal Adil Oyun uygulaması, haksız rekabete ve denk bütçe oluşturamayan kulüplerin borç batağına girmelerine engel olma amacıyla Avrupa Futbol Federasyonu tarafından hayata geçirilmişti. FFP, kısa vadede birçok otorite tarafından olumlu karşılanıp başarılı bir uygulama gibi gözükse de Çin'in futbola yaptığı muazzam yatırım yüzünden, gelecekte Avrupa kulüplerine ciddi bir tehlike yaratma ihtimali bulunmaktadır.

2002 Dünya Kupası öncesinde Çin futbolunda ortaya çıkan şike ve rüşvet skandallarıyla başlayan, 2006-07 sezonunda yine şike ve rüşvetten dolayı eski Çin Futbol Federasyonu Başkanı Nan Yong'un da içinde bulunduğu birçok futbol adamının hapis cezasına çarptırıldığı süreçle devam eden Çin futbolundaki yozlaşma, Çin futbolunu bataklığa sürüklemişti. 15 Kasım 2012'de Çin'de Cumhurbaşkanlık görevine başlayan Xi Jinping, Çin'in yerle bir olmuş futbol imajını düzeltmeye kararlı gözükmektedir.

Xi Jinping ilk olarak Superstar David Beckham'ı Çin futbolu özel elçiliği göreviyle 2013'te Çin'e getirterek medyanın ilgisini çekmek ve genç kuşakların futbola olan ilgisini arttırmayı amaçladı. O dönemde Paris Saint Germain forması giyen futbol ikonu olmuş David Beckham'a Çin'deki ilgi o kadar fazlaydı ki, Şanghay'da Beckham'ı görmek isteyen hayranlar arasında izdiham çıkmış ve 5 kişi yaralanmıştı. Takım elbisesi ve kundura ayakkabısıyla sahaya çıkan ünlü yıldızın, frikik atarken zeminin azizliğine uğrayarak yere yuvarlanması haftalarca medyanın dilinden düşmemişti. Beckham'ın devlet başkanlarını bile kışkandıracak bir şekilde Çin'e yaptığı girişin ardından sahada ayağının kayıp düşmesi Superstar'a nazar değdiğine yönelik yorumlara yol açsa da, "Reklamın iyisi, kötüsü olmaz." diye düşünen Xi Jinping, medyanın ilgisinden memnun kalmıştı.

Çin'de futbol pazarının kısa vadede büyüebilmesi için daha fazla yatırımın şart olduğunu öngören Xi Jinping, kulüplerin yatırım yapmalarını desteklemiş ve teşvikte bulunmuştur. Bu süreçle birlikte Çin kulüplerinin dev şirketler tarafından satın alınma sayısı artmaya başlamıştır. Günümüzde Çin'in önde gelen 16 kulübünün sahibi olan şirketlerin toplam değeri ise yaklaşık 650 milyar Dolar'dır. Şirketlerin desteğini arkasına alan Çin kulüpleri yaptıkları harcamalarıyla dünya futbolunu etkilemektedir.

Tablo 2: Çin Süper Ligi Transfer Rekorları

Sıra	Oyuncu	Transfer oldukları sezon ve o sezondaki yaşları	Yeni Kulüp	Bonservis
1	Oscar	16/17 - 25	SIPG	60 m €
2	Hulk	16/17 - 29	SIPG	55,8 m €
3	Alex Teixeira	15/16 - 26	JS Suning	50 m €
4	Jackson Martinez	15/16 - 29	GZ Evergrande	42 m €
5	Paulinho	17/18 - 29	Barcelona	40 m €
6	Cedric Bakambu	17/18 - 26	BJ Sinobo Guoan	40 m €
7	Yannick Carrasco	17/18 - 24	DL Yifang	30 m €
8	Ramires	15/16 - 28	JS Suning	28 m €
9	Odion Ighalo	16/17 - 27	CC Yatai	23,3 m €
10	Chengdong Zang	16/17 - 27	HB CFFC	20,44 m €

Kaynak: Transfermarkt (Tarih:04.12.2018)

Çin kulüpleri, 2012’de henüz Xi Jinping göreve gelmeden önce 33-34 yaş üstü yıldızların maaşlarına astronomik bedeller ödeyerek kadrolarına katıyorlardı. Örneğin, Shanghai Shenhua, Arsenal’de oynarken maaşını beğenmediği için “Le Sulk (Asık Suratlı)” lakabını alan Nicolas Anelka’yı, yaptığı anlaşmayla haftalığı 190 bin €’ya kadrosuna katmıştı. Ardından Afrika’nın gelmiş geçmiş en iyi oyuncularından biri olan, bir sözüyle ülkesindeki iç savaşı bitiren, yıllarca Premier Lig’de top koşturup şampiyonluklar yaşamış olan Didier Drogba’ya haftalık 193,000 poundluk maaş vermeyi taahhüt ederek kadrosuna katan Şangay ekibi, kulüp yönetimi içerisinde verilen sözlerin tutulmaması sonucu oyuncularının maaşını ödeyemedi. Bu durum, oyuncuların takımlarından koşarak uzaklaşmasına neden oldu. Afrika aslanı Didier Drogba ise Galatasaray ile anlaştıktan sonra sarı kırmızılılar ile birlikte hem Türkiye’de hem de Avrupa’da birçok başarı elde etmiştir.

Xi Jinping’in futbola verdiği destekle birlikte Çin kulüpleri bu tarz sıkıntıları geride bıraktı ve astronomik bonservis ücretleri ödeyerek kadrolarına Alex Teixeira, Oscar ve Hulk başta olmak üzere yeni yıldızlar kattı. Özellikle 25 yaşındaki Oscar’ın, 60 milyon €’luk bonservis bedeliyle Chelsea’den Shanghai SIPG’ye transfer olması ve yeni kulübünden haftalık 400 bin pound alacak olması medyada geniş yankı bulmuştu. Bu bonservis bedeli, Çin Süper Ligi’nde bir futbolcu için ödenen en yüksek bonservis bedeliyken, dünya tarihindeki en pahalı

16.transfer olmuştur. Son iki sezonda yapılan transferler, Oscar'ı bu listede geriletmesine rağmen yıldız futbolcu Çin Süper Ligi'ndeki rekorunu halen korumaktadır. Böylece Çin kulüpleri transfer politikalarını değiştirerek futbol hayatlarının sonlarına gelmiş yıldızların yanı sıra, hala gelişime açık olan genç yıldızlarla da anlaşma sağlayarak Çin Süper Ligi'nin geleceğine yönelik adımlar atmaya başlamışlardır.

Paulinho'nun 40 m € karşılığında GZ Evergrande'den Barcelona'ya transfer olması ise Çin Ligi'nin seviyesinin yükseldiğini gösteren en önemli örneklerden biridir.

Çin futbolunda geleceğe yönelik atılan adımlar ise sadece transferlerden ibaret değil. Tarihinde ilk defa katıldığı 2002 Dünya Kupası'nda Türkiye'nin de yer aldığı C grubunu hiç gol atmadan sıfır puanla son sırada tamamlayan Çin, 2026 Dünya Kupası'nda şampiyonluk hedeflemektedir. Xi Jinping, bu hayalini gerçekleştirebilmek için altyapıya çok büyük önem vermektedir. Çinli aileler, ülkedeki altyapı eksikliğinden dolayı çocuklarını öncelikli olarak futbol yerine derslerine yönlendirmektedir. Dünya'nın en büyük nüfusuna sahip olan Çin, bu sıkıntıyı aşabilmek adına çocukların futbol ve okulu bir arada götürebilmesine olanak sağlayan birçok proje geliştirmiştir.

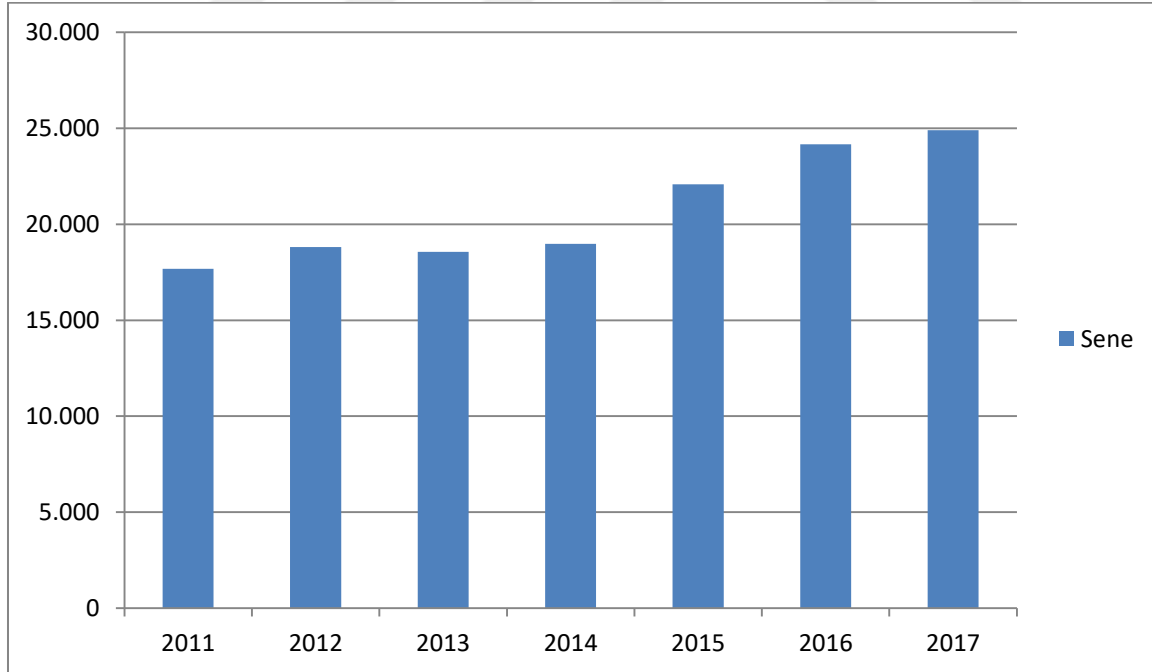
2030 yılına kadar her 10 bin kişi için bir futbol sahasının inşa edilmesinin planlanması, futbolun üniversitelere giriş sınavlarında bir seçenek haline getirilmesi, Wanda projesiyle Çinli çocukların altyapı eğitimlerini Avrupa'da alarak tecrübe kazanmaları, dünyaca ünlü antrenörlerin eğitim verme amacıyla Çin'e getirilmesi, Çin'in geleceğe yönelik sağlam adımlar attığının bir işareti olarak gözükmektedir. Ayrıca Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping'in, Los Angeles Lakers maçını izlerken tanışıp dost olduğu, bugüne kadar Çin'de birçok etkinliğe katılan David Beckham, Çin'de öğrencileri futbola teşvik edecek dev bir kampanyada yer alacak. Beckham'ın canlı ve banttan yayınlanacak olan, çocukların futbola olan ilgisini artırma ve ebeveynleri, çocuklarının futbol oynamaları için ikna etme amacıyla yapacağı görüntülü konuşmaları 400 bin okula ve 971 milyon kişiye ulaşacak.

Son olarak Çin, altyapıya daha da büyük önem vererek eşi benzeri görülmemiş bir kararın altına imza attı. Yeni kurala göre Çin kulüpleri, 5,9 milyon €'nın üzerinde bonservis bedeli ödeyerek kadrosuna kattığı her yabancı futbolcu için Çin Futbol Geliştirme Vakfı'na aynı miktarda ödeme yapmak zorunda. Örneğin, herhangi bir Çin kulübü 20 milyon €'ya aldığı bir yabancı oyuncu için yerli oyuncu geliştirme fonuna da 20 milyon €'luk bir ödeme yapmak

zorunda kalacak. Ejderhaların (Çin Milli Futbol Takımı) yükselebilmesi için Xi Jinping'in Dünya Kupası'nı organize etme ve kazanma üzerine olan vizyonu doğrultusunda alınan bu karar Çin kulüplerine maddi bir yük bindirmiş olsa da, bu sistemin kulüplere Financial Fair Play'den daha çok fayda sağlayacağını söylemek mümkündür.

Çin halkının futbola olan ilgisi yıllar geçtikçe artmaktadır. 300 milyona yakın televizyon izleyicisine sahip olan Çin Süper Ligi'nin, 3 yıllık internet yayın hakkı Le Sports'a aittir. Bugüne kadar ülke futboluna önemli yatırımlarda bulunan Le Sports, 3 yıl boyunca toplam 415 milyon Dolar ödeyeceği internet yayınlarında, Amerika, Kanada, Hindistan, Endonezya ve Doğu Asya ülkelerinde yaşayan 80 milyona yakın Çinli sporsevere ulaşmayı hedeflemektedir. 2011'den bu yana lig şampiyonu olan Guangzhou Evergrande, 44.764'lük seyirci ortalamasıyla İngiltere'de Liverpool'u, Chelsea'yi; Almanya'da Bayern Leverkusen'i, Hannover'ı; İspanya'da Atletico Madrid'i, Süper Lig'de bütün takımları geride bırakmıştır. Guangzhou Evergrande'nin maç biletleri 8 Euro ile 24 Euro, sezonluk kombine fiyatları ise 48 Euro ile 158 Euro arasında değişmektedir. (Sümer, 2017)

Tablo 3: Çin Süper Ligi'nin 2011-2017 Yılları Arasındaki Seyirci Ortalamaları

Kaynak: www.transfermarkt.com (Erişim Tarihi:04.12.2018)

Dünyaca ünlü yıldız futbolcuların Çin kulüplerine transfer olması, Çin halkının futbola olan ilgisini arttıran en önemli etmenlerden biridir.

Çin Süper Ligi, 2015 yılında yerel kanallardan 9 milyon Dolar kazanmıştır. Futbola olan ilginin artmasıyla birlikte 2016 yılında yeni bir yayın ihalesi düzenlemiş ve naklen yayın hakları 5 yıllığına Aot Dongli firmasına toplam 1,25 milyar Dolar'a satılmıştır. Premier Lig Çin'de ulusal ligin ardından en çok takip edilen liglerin başında gelmektedir. İngiliz liginin naklen yayın haklarını elinde bulunduran PPTV, 3 sezon boyunca ödeyeceği 700 milyon Dolar ile İngiltere dışında Premier Lig için en çok para ödeyen kanal olmuştur. (Sümer, 2017)

Çinlilerin Premier Lig'e olan ilgisi bununla sınırlı kalmamıştır. Devlet destekli Çinli şirketler CMC ve CITIC'den oluşan konsorsiyum, 400 milyon dolar (256m£) karşılığında Manchester City'nin hisselerinin yüzde 13'ünü satın aldı. Böylece; 2009 yılında Manchester City'yi 256m£ karşılığında satın alan Şeyh Mansur, altı yıl sonra aynı rakama kulübün hisselerinin sadece %13'ünü satarak büyük bir kar elde etmiş oldu.

Tablo 4: Çin Menşeli Yatırımlardan Bazıları ve Yatırım Maliyetleri

Şirket	Kulüp	Yatırım (Milyon Dolar)
Li Yonghong-led Group	AC Milan	821
China Media Capital	Manchester City	400
Suning Holdings Group	Inter Milan	307
Lai Guochuan-led Group	West Bromwich Albion	230
IDG Capital Partners	Olympique Lyon	112
Tony Xia's Recon Group	Aston Villa	86
Tech Pro Technology Development	FC Sochaux-Montbéliard	60
Dalian Wanda Group	Atletico Madrid	52
Fosun International	Wolverhampton Wanderers	40
Rastar Group	RCD Espanyol	8

Kaynak: Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu (2017)

Chadwick'e (2016) göre, Xi Jinping'in Çinli şirketlere Manchester City'yi satın alması için destek vermesinin ardında Abu Dabi'deki petrol rezervlerine erişim sağlama isteği yatıyor. Buna karşılık Birleşik Arap Emirlikleri de Etihad Airways ile Çin'deki yeni rotalara erişim sağlayabilir. CMC'nin devlet destekli bir firma olduğu ve Çin'in yurt dışındaki yatırım çıkarlarını temsil eden bir kuruluş olduğu göz önüne alındığında, bu ilişki daha da mantıklı görünmektedir. Bir noktada CMC, uzun vadede gelir getirici yatırım fırsatlarına sahip olmak

için kurulmuş sporun egemen olduğu bir varlık fonuna benzemektedir. Milan taraftarlarından Manchester City taraftarlarına kadar birçok Çin sermayesine sahip olan kulübün taraftarları:“Çinliler’in bizim için ne planları var?” diye düşünerek heyecanlanmaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BORSA'DA İŞLEM GÖREN SEÇİLMİŞ KULÜPLERİN SPORTİF BAŞARILARININ HİSSE SENETLERİNE ETKİSİNİN ANALİZİ

3.1. Halka Açılma

Sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan halka çağrıda bulunulmasını halkın bir anonim ortaklığa katılmaya veya kurucu olmaya davet edilmesini, hisse senetlerinin borsalar veya diğer teşkilatlanmış piyasalarda devamlı işlem görmesini, sermaye Piyasası Kanunu'na göre halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımları dolayısıyla paylarının veya hisse senetlerinin satışını ifade eden halka açılma, (2499 Sayılı SPK Kanunu Md.3/c,) günümüzde birçok şirketin ucuz maliyetli fon elde etmek amacıyla başvurduğu alternatif bir finansman aracıdır (Dorukkaya vd., 1998: 26).

Finansman, halka açılmadaki temel amaçtır. Halka açılan bir ortaklık, yeni ortaklardan toplayacağı fonlarla ya yeni yatırımlara girişir ya mevcut borçlarını itfa eder ya da ikisi birden gerçekleştirilir. Ancak, halka açılmada finansman haricinde başka sebepler de vardır. Örneğin, ortaklığın hisse senetlerinin likiditesini artırmak ve ortaklığın geniş kitlelerce tanınmasını sağlamak gibi sebepler de halka açılmayı teşvik eden faktörlerdir. Ayrıca gelişmekte olan pek çok ülkede halka açık şirketlere vergi ve benzeri konularda avantaj sağlanmaktadır (Sancak, 1999: 5).

Spor kulüplerinin halka açılma süreçleri ve bu şirketlerin oynamış oldukları maçlardan aldıkları skorların kulüp ekonomilerine olan etkisi, araştırmacıların dikkatini çeken bir boyuta ulaşmış ve bu konuda birçok araştırma yapılmıştır. Hisse senetlerinin gösterge olarak alınmasının en önemli nedeni, maç sonuçlarının şirketleşmiş olan kulüpler üzerindeki etkisinin en kısa vadede hisse senetleri üzerinden görülebilecek olmasıdır.

3.2. Metodoloji

Tezin analiz kısmının aşamaları şu şekilde oluşturulmuştur;

Birinci aşamada: Futbol maçı sonuçlarının hisse senedi değerlerinin üzerindeki etkisini ölçmek üzere; kulüplerin oynadıkları futbol maçlarından önceki hisse senetlerinin kapanış

değerleri ve maç sonrası açılış değerleri arasındaki farklar incelenmiştir. Sonuçlar, her kulüp için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

İkinci Aşamada: Birinci aşama sonuçlarına bağlı olarak oluşturulan senaryolara göre, sportif başarıların hisse senedi değerine etkileri hesaplanmıştır. Süper Lig için oluşturulan senaryolardan biri; Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Trabzonspor'un ligin diğer takımlarıyla yaptığı müsabakalarda, dört büyüklerin taraftarlarının takımlarından galibiyet bekledikleri varsayımına dayalıdır. Bu maçlarda alınan galibiyetlerin yatırımcıları pozitif yönde etkilemesi ve galibiyet alan büyük takımın maç sonrasındaki hisse senedinin maç öncesi hisse senedi değerine kıyasla artış göstermesi beklenmektedir. Galibiyet beklenen maçlarda yaşanan beraberliklerin ve mağlubiyetlerin yatırımcıları negatif yönde etkilemesi beklenmektedir. Dört büyüklerin kendi aralarında oynayacağı maçlardaki beklentiler ise geçmiş yıllardaki oynanan derbiler baz alınarak yorumlanmıştır.

Aynı değerlendirmeler Avrupa Kulüpleri için de yapılmıştır.

Şampiyonluğa oynayan takımların şampiyonun belli olduğu haftalarda oynadığı maçlar ayrıca değerlendirilmiştir. Çünkü şampiyonluğa oynayan takım, şampiyonluğunu ilan ettiği haftada beraberlik de olsa şampiyonluğunu ilan ettiği için taraftarlarını pozitif yönde etkileyeceği varsayılmıştır. Benzer şekilde şampiyonluğa oynayan başka bir takım ise şampiyonluğu kaçırdığı haftada galip gelse bile taraftarlarını negatif yönde etkileyeceği varsayılmıştır.

Yapılan analizlerde kullanılan değişkenler şunlardır:

- Derbiler,
- İlk 11'de yer alan oyuncuların form durumu,
- Takımların ligdeki konumu,
- Teknik direktör veya başkan değişiklikleri

Etki hesaplamaları söz konusu değişkenlere göre ölçeklendirilerek analiz edilecektir.

3.3. Analiz ve Bulgular

3.3.1. 2017-2018 SEZONU SPOR TOTO SÜPER LİG GALATASARAY ANALİZİ

Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş., “Galatasaray” markasının yönetim haklarına sahip bir özel medya pazarlama şirketi olarak 26 Kasım 1997 yılında kurulmuştur. Faaliyetlerine 1 Ocak 1998 tarihi itibariyle başlayan şirketin başlıca faaliyet konusu; Galatasaray Futbol Takımı’nın tüm medya yayın, reklam, sponsorluk ve isim haklarını yönetmek olan Galatasaray Sportif’in bünyesinde gişe gelirleri, futbolcu transferler gelir/giderleri ve maaşları gibi gelirler ve giderler yer almamaktadır (Galatasaray Sportif A.Ş. Faaliyet Raporu, 2004: 6).

Galatasaray Sportif A.Ş. 14–15 Şubat 2002 tarihinde 2.035 Trilyon TL olan toplam ödenmiş sermayesinin %16’sını mevcut pay satışı olarak hisse başına 87.000 TL’den halka arz etmiştir. Halka arz, sabit fiyatla talep toplama yöntemi kullanılarak, lideri “Global Menkul Değerler AŞ.” olan aracı kurum konsorsiyumu tarafından bakiyeyi yüklenim şeklinde gerçekleştirilmiştir. Şirket bu halka arzdan 20.799 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir (Aydın, 2007). Kulüp ve Galatasaray Sportif A.Ş. tüm bu işlemler sonucunda şirketin mevcut gelir kalemlerinde bir değişme olmayacağı, mevcut gider kalemlerinin yapısının değişmeyeceği, önceki yıllarda olduğu gibi her yıl dağıtılabilecek azami karın dağıtılacağı ve hiçbir şekilde kredi borcu altına girmeyeceğinin bireysel ve kurumsal yatırımcılara taahhüt edilmesi konusunda Yönetim Kurulu kararı almıştır (Galatasaray Sportif A.Ş. Faaliyet Raporu, 2004:15). 2019 Haziran ayı itibariyle Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.’nin halka açıklık oranı %33,58 iken geriye kalan %66,42’si Galatasaray Spor Kulübü Derneği’ne aittir.

Tablo 5: Galatasaray Spor Kulübü’nün Süper Lig’deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Süper Lig	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
14 Ağustos 2017 1. Hafta	GS- Kayserispor	4-1	14 Ağustos 2,31	15 Ağustos 2,33
19 Ağustos 2017 2. Hafta	Osmanlıspor-GS	1-3	18 Ağustos 2,25	21 Ağustos 2,27
25 Ağustos 2017 3. Hafta	GS-Sivasspor	3-0	25 Ağustos 2,28	28 Ağustos 2,29
10 Eylül 2017 4. Hafta	Antalyaspor-GS	1-1	8 Eylül 2,81	11 Eylül 2,81
16 Eylül 2017 5. Hafta	GS-Kasımpaşa	2-0	15 Eylül 2,88	18 Eylül 2,89
24 Eylül 2017 6. Hafta	Bursaspor-GS	1-2	22 Eylül 2,60	25 Eylül 2,61
30 Eylül 2017 7. Hafta	GS-Karabükspor	3-2	29 Eylül 2,58	2 Ekim 2,62
14 Ekim 2017 8. Hafta	Konyaspor-GS	0-2	13 Ekim 2,72	16 Ekim 2,83

22 Ekim 2017 9. Hafta	GS-FB	0-0	20Ekim 2,97	23Ekim 2,93
29 Ekim 2017 10. Hafta	TS-GS	2-1	27Ekim 2,81	30Ekim 2,73
3 Kasım 2017 11. Hafta	GS-Gençlerbirliği	5-1	3Kasım 2,77	6Kasım 2,78
18 Kasım 2017 12. Hafta	Başakşehir FK-GS	5-1	17Kasım 2,13	20Kasım 2,04
25 Kasım 2017 13. Hafta	GS-Alanyaspor	2-0	24Kasım 2,08	27Kasım 2,09
2 Aralık 2017 14. Hafta	BJK-GS	3-0	1Aralık 1,99	4Aralık 1,96
9 Aralık 2017 15. Hafta	GS-Akhisar	4-2	8Aralık 2,08	11Aralık 2,10
17 Aralık 2017 16. Hafta	Y.Malatyaspor-GS	2-1	15Aralık 2,14	18Aralık 2,10
24 Aralık 2017 17. Hafta	GS-Göztepe	3-1	22Aralık 2,17	25Aralık 2,20
22 Ocak 2018 18. Hafta	Kayserispor-GS	1-3	22Ocak 2,10	23Ocak 2,13
27 Ocak 2018 19. Hafta	GS-Osmanlıspor	2-0	26Ocak 2,17	29Ocak 2,19
4 Şubat 2018 20. Hafta	Sivasspor-GS	2-1	2Şubat 2,09	5Şubat 2,06
12 Şubat 2018 21. Hafta	GS-Antalyaspor	3-0	12Şubat 2,21	13Şubat 2,20
18 Şubat 2018 22. Hafta	Kasımpaşa-GS	2-1	16Şubat 2,05	19 Şubat 2,01
23 Şubat 2018 23. Hafta	GS-Bursaspor	5-0	23 Şubat 2,06	26 Şubat 2,08
3 Mart 2018 24. Hafta	Karabükspor-GS	0-7	2Mart 1,98	5 Mart 2,01
11 Mart 2018 25. Hafta	GS-Konyaspor	2-1	9 Mart 1,95	12 Mart 1,96
17 Mart 2018 26. Hafta	FB-GS	0-0	16 Mart 1,98	19 Mart 2,02
1 Nisan 2018 27. Hafta	GS-TS	2-1	30 Mart 2,38	2 Nisan 2,44
9 Nisan 2018 28. Hafta	Gençlerbirliği-GS	1-0	9 Nisan 2,35	10 Nisan 2,23
15 Nisan 2018 29. Hafta	GS-Başakşehir FK	2-0	13 Nisan 2,16	16 Nisan 2,24
21 Nisan 2018 30. Hafta	Alanyaspor-GS	2-3	20 Nisan 2,17	24 Nisan 2,17
29 Nisan 2018 31. Hafta	GS-BJK	2-0	27 Nisan 2,11	30 Nisan 2,36
6 Mayıs 2018 32. Hafta	Akhisar-GS	1-2	4 Mayıs 2,42	7 Mayıs 2,45
12 Mayıs 2018 33. Hafta	GS-Y.Malatyaspor	2-0	11 Mayıs 2,44	14 Mayıs 2,40
19 Mayıs 2018 34. Hafta	Göztepe-GS	0-1	18 Mayıs 2,15	21 Mayıs 2,16

Kaynak: tr.tradingview.com, www.tff.org

Tablo 5’te Galatasaray Spor Kulübü’nün 2017-2018 Spor Toto Süper Lig futbol sezonundaki maç sonuçları ve Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.’nin hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Sezona beklenmedik bir şekilde Östersunds’a elenip Avrupa’ya veda ederek başlayan Galatasaray, 2017-2018 Spor Toto Süper Lig sezonuna yeni transferlerinin kadroya katılması sayesinde Kayserispor’u kendi evinde 4-1 mağlup ederek başlamıştır. Maç öncesi 2,31TL olan GSRAY, maç sonrasında değer kazanarak 2,33TL’ye yükselmiştir.

2.Hafta: İlk hafta alınan galibiyetin ardından Osmanlıspor deplasmanından alınan galibiyet yatırımcıları pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 2,25TL olan GSRAY, galibiyetin etkisiyle değer kazanarak 21 Ağustos'ta 2,27TL ile açılışını gerçekleştirmiştir.

3.Hafta Lige galibiyetlerle başlayan Galatasaray, yeni transferlerin takıma hızlıca uyum sağlamasıyla birlikte kendi evinde baskılı oyunu sayesinde Sivasspor'u 3-0 yenerek yatırımcısının güvenini arttırmıştır. Maç öncesi 2,28TL olan GSRAY değer kazanarak maç sonrasında 2,29TL'ye yükselmiştir.

4.Hafta: Galatasaray'ın Antalyaspor karşısında aldığı beraberlik hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen GSRAY'ın maç sonrasındaki değeri değişmemiş, sabit kalmıştır.

5.Hafta: Antalyaspor deplasmanındaki beraberliğin ardından duraksama yaşayan Galatasaray, kendi evinde Kasımpaşa'yı 2-0 mağlup ederek galibiyet serisine kaldığı yerden devam etmiştir. Maç öncesi 2,88TL olan GSRAY, maçın ardından değer kazanarak 2,89TL'ye yükselmiştir.

6.Hafta: Dönemin Galatasaray teknik direktörü Igor Tudor, zorlu Bursa deplasmanında sahalarda ender görülecek bir riske girerek iki bek oyuncusu Mariano ve Latovlevici'yi oyundan çıkartarak yerlerine kanat oyuncularını olan Yasin Öztekin ve oyunun kaderini değiştiren Feghouli'yi almıştı. Feghouli'nin attığı şık golle maçı 2-1 kazanan Galatasaray oldu. Bu skor sayesinde Galatasaray'ın hisse senetleri de 0,01TL değer kazanmış oldu.

7.Hafta: Galatasaray bu hafta, sezonun en heyecanlı maçlarından birini yaşadı. 84.dakikaya 2-1 önde giren sarı kırmızılılar, Maicon'un müdahalesi olmamasına rağmen kendisini yere atan Yatabare'ye sarı kart verilmesini beklerken, hakem Alper Ulusoy penaltı noktasını gösterdi. 84.dakikada ayağına gelen fırsatı geri tepmeyen Karabükspor, Seleznyov'un golüyle 84.dakikada skoru eşitledi. 90+1'de ise Galatasaray'ın 2.golünü atan ve stoper olmasına rağmen bitiriciliği bir defans oyuncusuna göre bir hayli yüksek olan Maicon, bir kez daha sahneye çıkarak Galatasaray'a galibiyeti getiren golü kaydetti. Tansiyonu yüksek olan bu maçta alınan galibiyet, GSRAY'ın 0,04TL değer kazanmasını sağladı.

8.Hafta: Attığı gollerle yıl sonunda Süper Lig'de bir sezonda en çok gol atan yabancı oyuncu rekorunu kırarak gol kralı olan Bafetimbi Gomis, Konyaspor karşısında attığı 2 golle takımını galibiyete taşıdı. 8 maçta 7 galibiyet alan Galatasaray, medya tarafından şampiyonluğun en büyük favorisi olarak gösterilmeye başlanmıştı. Böylece maç öncesi 2,72TL olan GSRAY, 0,11TL değer kazanarak maç sonrasında 2,83TL değerine ulaştı.

9.Hafta: Kendi evinde 14 puana sahip ezeli rakibi Fenerbahçe'yi ağırlayan Galatasaray, maç öncesinde 22 puana sahipti. Galatasaray, maçın ağır favorisi olmasına rağmen beklenen performansı sergileyemeyerek galibiyet bekleyen taraftarını hayal kırıklığına uğrattı. Bu durum, GSRAY'ın 0,04TL değer kaybetmesine neden oldu.

10.Hafta: Zorlu Trabzon deplasmanına galibiyet parolasıyla çıkan Galatasaray'ın ilk 11'inde Garry Rodrigues'in olmaması maç öncesinde kafalarda soru işareti yaratmıştı. 2-0 geriye düşen Galatasaray, Garry Rodrigues'in oyuna girişiyle skoru 2-1'e getirdi, fakat Rodrigues'in oyunu hareketlendirmesi Galatasaray için yeterli olmadı ve böylece sarı kırmızılılar sezonun ilk mağlubiyetini yaşadı. Bu durum GSRAY'ın 0,08TL değer kaybederek 2,81TL'den, 2,73TL'ye düşmesine neden oldu.

11.Hafta: Trabzonspor mağlubiyetini unutturmak istenen sarı kırmızılılar, kendi evinde Gençlerbirliği'ni 5-1'lik farklı skorla mağlup etti. Alınan bu galibiyet GSRAY'ın 0,01TL değer kazanmasını sağlamıştır.

12.Hafta: Son dönemde başarılı performans sergileyerek şampiyonluk yarışına dahil olan Başakşehir, kendi evinde Galatasaray'ı 5-1 yenerek tarihi bir skorun altına imza attı. Bu skora sinirlenen Galatasaray taraftarı, yönetimi ve teknik direktör Igor Tudor'u istifaya davet etti. Bu skor GSRAY'ın 0,09TL değer kaybederek 2,13TL'den, 2,04TL'ye düşmesine neden oldu.

13.Hafta: Başakşehir mağlubiyetini unutturmak isteyen Galatasaray, kendi evinde Alanyaspor'u 2-0'lık skorla mağlup etmeyi başardı. Alınan bu galibiyet, GSRAY'ın 0,01TL değer kazanmasını sağladı.

14.Hafta: Galatasaray deplasmanda oynadığı Beşiktaş derbisinde, tarihinin en kötü maçlarından birini oynayarak Beşiktaş'a 3-0 mağlup oldu. Sergilenen kötü futbol, taraftarların protestolarını arttırmasına yol açtı. Alınan bu mağlubiyet GSRAY'ın 0,03TL değer kaybetmesine neden oldu.

15.Hafta: Kendi evinde oynadığı maçlarda rakiplerinin korkulu rüyası olan Galatasaray, Akhisar'ı da farklı bir skorla mağlup etti. Alınan bu sonuç, GSRAY'ın 0,02TL değer kazanmasını sağladı.

16.Hafta: Malatya deplasmanından beklenmedik bir şekilde mağlup ayrılan Galatasaray için bu hafta bir dönüm noktası olarak tarihe geçti. Mevcut Galatasaray yönetimi, taraftarın yoğun protestolarının ardından Igor Tudor'un görevine son verdi. Bu maçın skoru, GSRAY'ın 0,04TL değer kaybetmesine neden oldu.

17.Hafta: Igor Tudor'un görevine son veren dönemin Galatasaray Başkanı Dursun Özbek, elinde kalan son kozu oynayarak taraftarın baskısıyla kulübün gelmiş geçmiş en başarılı

teknik direktörü olan Fatih Terim ile el sıkıştı. Bu karar Dursun Özbek'in yönetim süresi boyunca aldığı en isabetli karar oldu.

Sezona Östersunds faciası ile başlayan Galatasaray, sezona beklenmedik bir başlangıç yaparak rakiplerle puan farkını açmasına rağmen Tudor'un basiretsizliği yüzünden puan farkı buhar olmuştu. Tudor'un ayrıldıktan sonra Hırvat basınına vermiş olduğu demeçler Galatasaray'ın misyonundan ve vizyonundan bihaber olduğunu kanıtlar nitelikteydi. Galatasaray'ı 4. defa çalıştıran Fatih Terim, Göztepe maçı öncesi Türk Telekom Arena'ya çıktığında, Galatasaray taraftarları seferden dönmüş olan imparatorlarını büyük bir coşkuyla "İmparator Fatih Terim!" tezahüratlarıyla karşıladı. Fatih Terim'in taraftar ile yakalamış olduğu sinerji, Göztepe maçında net bir şekilde ortaya çıktı. Galatasaray, Göztepe karşısında 0-1 geriye düşmesine rağmen tribünden aldığı destek ve kulübeden aldığı güç ile Göztepe karşısında 3-1 galip gelmeyi bildi. Bu galibiyet, GSRAY'ın 0,03TL değer kazanmasını sağladı. Maç sonunda futbolcuların yapmış olduğu açıklamalar da gelecek için umut vericiydi.

18.Hafta: Görev süresini uzatmak adına baskın seçim kararı alan Dursun Özbek, seçimi kaybetti ve yeni başkan Mustafa Cengiz oldu. Ligin ikinci yarısına Kayseri deplasmanından alınan farklı galibiyetle başlayan Galatasaray yatırımcısına güven verdi. Bu galibiyet, GSRAY'ın 0,03TL değer kazanmasını sağladı.

19.Hafta: Kendi evinde Osmanlıspor'u 2-0 yenen Galatasaray'ın hisse senedi, maç sonrasında 0,02TL değer kazanmıştır.

20.Hafta: Sivasspor'a karşı alınan mağlubiyet, GSRAY'ın 0,03TL değer kaybetmesine yol açmıştır.

21.Hafta: Normal şartlarda Antalyaspor'a karşı alınan farklı galibiyetin GSRAY'ın değerini arttırması gerekirdi; fakat GSRAY, 0,01TL değer kaybetmiştir. Bundan dolayı bu maçın hisse senedini etkilediğini söyleyemeyiz.

22.Hafta: Galatasaray'ın Kasımpaşa deplasmanından mağlup bir şekilde ayrılması, GSRAY'ın 0,04TL değer kaybetmesine neden olmuştur.

23.Hafta: Bursaspor'a karşı alınan farklı galibiyet, GSRAY'ın 0,02 TL değer kazanarak 2,06TL'den 2,08TL'ye artmasına neden olmuştur.

24.Hafta: Karabükspor karşısında alınan 7-0'lık galibiyet, GSRAY'ın 0,03TL değer kazanmasına yol açmıştır.

25.Hafta: Galatasaray'ın Konyaspor'a karşı kendi evinde aldığı galibiyet, hisse senedinin 0,01TL değer kazanmasını sağlamıştır.

26.Hafta: Zorlu Kadıköy deplasmanından beraberlikle ayrılan Galatasaray, galibiyeti kıl payıyla kaçırdı. Tolga Ciğerci'nin son dakikada yüzde yüzlük bir pozisyonu değerlendirememesine rağmen oynanan oyun seyirciye ve yatırımcılara güven verdi. Böylece, GSRAY maç sonrasında 0,04TL değer kazandı.

27.Hafta: Türk Telekom Arena'da Trabzonspor'u mağlup eden Galatasaray, şampiyonluk yolunda önemli bir engeli aşmış oldu. Bu sonuç, GSRAY'ın 0,06TL değer kazanarak 2,44TL'ye yükselmesini sağladı.

28.Hafta: Ankara deplasmanında uzatma dakikalarında yediği golle mağlup ayrılan Galatasaray şampiyonluk yolunda büyük yara aldı. Maç sonrası taraftarlar, deplasmandan dönen takımını karşılamaya Florya'ya gelip destek verse de alınan bu sonuç yatırımcıları etkilemiş ve maç öncesi 2,35TL olan GSRAY'ın 0,12TL değer kaybederek 2,23TL seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

29.Hafta: Türk Telekom Arena'da Başakşehir'i 2-0 yenen Galatasaray, şampiyonluk yolunda en önemli engeli aşmış oldu. Bu sonuç, GSRAY'ın 0,08TL değer kazanarak 2,24TL'ye yükselmesini sağladı.

30.Hafta: Galatasaray'ın Alanyaspor deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen GSRAY'ın değeri, maç sonrasında sabit kalmıştır.

31.Hafta: Derbide 2-0'lık galibiyet alarak yatırımcısının güvenini kazanan Galatasaray'ın, maç sonrasındaki hisse senedi 0,25TL'lik artış göstermiştir.

32.Hafta: Galatasaray'ın, Akhisar deplasmanından galibiyetle ayrılması hisse senedini de olumlu yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,42TL olan GSRAY, maç sonrasında 0,03TL değer kazanarak 2,45TL değerine ulaşmıştır.

33.Hafta: Normal şartlarda Malatyaspor'a karşı alınan farklı galibiyetin GSRAY'ın değerini arttırması gerekirdi; fakat GSRAY, 0,04TL değer kaybetmiştir. Bundan dolayı bu maçın hisse senedini etkilediğini söyleyemeyiz.

34.Hafta: Seyirci ortalamasını %116 arttırarak ortalama 40.778 seyirciyle sezonun en fazla seyirci ortalamasına sahip olan Galatasaray, Göztepe galibiyetiyle birlikte kıran kırana geçen sezonun ardından Süper Lig'de 21.zaferini ilan etmiş oldu. Bu galibiyetle birlikte GSRAY 0,01TL değer kazanmıştır.

Galatasaray'ın 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların GSRAY'a olan etkisini incelediğimizde; 4.Hafta, 21.Hafta,30.Hafta ve 33.Hafta haricinde bütün lig maçları GSRAY'ı etkilemiştir. GSRAY, Galatasaray'ın ligde oynamış olduğu 34 maçın 30'undan etkilenmiştir. Galatasaray'ın sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %88,235 olmuştur.

3.3.2. 2017-2018 SEZONU SPOR TOTO SÜPER LİG FENERBAHÇE ANALİZİ

Şirket, 10 Haziran 1998 tarihinde “1907 Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş.” adıyla kurulmuştur. 2000 yılında şirketin unvanı Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Kısaca Fenerbahçe Sportif A.Ş., şirketin ana faaliyet konusu Fenerbahçe Spor Kulübü'ne ait Profesyonel Futbol Takımı'nın sportif, eğitsel, hukuki ve ekonomik faaliyetlerini kısmen veya tamamen yönetmektir. Bu faaliyetler, Fenerbahçe Profesyonel Futbol Takımı maç yayınlarından, forma reklamlarından, maç hasılatlarından, reklamlardan, Fenerbahçe logo ve isim hakkının kullandırılması gibi hususlardan gelir elde edilmesini içermektedir. Şirket kuruluşunu müteakip Fenerbahçe ürünleri ve diğer her türlü spor malzemesi, spor giysileri, reklam ve eşantyon ürünlerinin satış ve pazarlamasını yapmak üzere çeşitli kuruluşlar ile anlaşmalar yapmış ve “FENERIUM” mağazalarını kurmuştur (Fenerbahçe Sportif A.Ş. Halka Arz İzahnamesi, 2004). Şirket, mevcut ödenmiş sermayesi olan 25 Trilyon TL'nin %15'ini hisse bedeli 10.500 TL'den, mevcut pay satışı şeklinde 12–13 Şubat 2004 tarihinde halka arz ederek 20 Şubat 2004 tarihinde borsada işlem görmeye başlamıştır. Şirket bu halka arzdan 30.030 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir (Akşar, 2005: 226). Halka arz, satış yöntemi olarak sabit fiyatla talep toplama yöntemi kullanılarak, lideri “Deniz Yatırım Menkul Kıymetler AŞ.” olan aracı kurum konsorsiyumu tarafından bakiyeyi yüklenim şeklinde gerçekleştirilmiştir (Aydın, 2007). Fenerbahçe Sportif A.Ş. mevcut yapısıyla reklâm, sponsorluk, isim hakkı gibi gelirlerin çoğaltılması, yaygınlaştırılması ve yeni gelir kaynaklarının yaratılması konusunda yoğunlaşmış olup, Fenerbahçe Spor Kulübü, kendi markasına ilişkin lisans haklarını Fenerbahçe Sportif A.Ş.'ye 01.01.2004 tarihinde imzalanan “Lisans Kiralama Sözleşmesi” ile 30 yıllığına 27 milyon YTL (19,4 milyon ABD Doları) bedelle kiralamıştır. Şirket, devir ve kiralama sözleşmeleri çerçevesinde, gelirlerin büyük bir kısmını kapsayan, TV yayın hakkı, stadyum gelirlerinin bir kısmı, reklâm, sponsorluk ve isim hakkı gibi gelir kaynaklarına 30 yıllığına sahip olmuştur. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün gelirlerinin büyük bir kısmına sahip olan Fenerbahçe Sportif'in

Profesyonel Futbol Takımı'na ilişkin harcamaları bulunmamaktadır (Deniz Portföy Fenerbahçe Sportif A.Ş. Şirket Raporu 2005: 1).

2019 Haziran ayı itibariyle Fenerbahçe Futbol A.Ş.'nin halka açıklık oranı %32,93 iken geriye kalan %67,07'si Fenerbahçe Spor Kulübü'ne aittir.

Tablo 6: Fenerbahçe Spor Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Süper Lig	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
12 Ağustos 2017 1. Hafta	Göztepe-FB	2-2	11 Ağustos 37,36	14 Ağustos 37,28
20 Ağustos 2017 2. Hafta	FB-TS	2-2	18 Ağustos 36,02	21 Ağustos 36,10
27 Ağustos 2017 3. Hafta	Gençlerbirliği-FB	1-2	25 Ağustos 35,90	28 Ağustos 35,96
9 Eylül 2017 4. Hafta	FB- Başakşehir FK	2-3	8 Eylül 36,00	11 Eylül 35,94
17 Eylül 2017 5. Hafta	Alanyaspor-FB	1-4	15 Eylül 35,86	18 Eylül 36,00
23 Eylül 2017 6. Hafta	FB-BJK	2-1	22 Eylül 35,00	25 Eylül 35,26
29 Eylül 2017 7. Hafta	Akhisar-FB	1-0	29 Eylül 35,70	2 Ekim 35,30
15 Ekim 2017 8. Hafta	FB-Y.Malatyaspor	3-1	13 Ekim 34,84	16 Ekim 34,92
22 Ekim 2017 9. Hafta	GS-FB	0-0	20 Ekim 35,24	23 Ekim 35,02
30 Ekim 2017 10. Hafta	FB-Kayserispor	3-3	30 Ekim 35,20	31 Ekim 34,98
4 Kasım 2017 11. Hafta	Osmanlıspor-FB	1-1	3 Kasım 34,40	6 Kasım 34,12
19 Kasım 2017 12. Hafta	FB-Sivasspor	4-1	17 Kasım 31,98	20 Kasım 32,60
26 Kasım 2017 13. Hafta	Antalyaspor-FB	0-1	24 Kasım 31,62	27 Kasım 31,96
3 Aralık 2017 14. Hafta	FB-Kasımpaşa	4-2	1 Aralık 34,20	4 Aralık 34,70
8 Aralık 2017 15. Hafta	Bursaspor-FB	0-1	8 Aralık 33,70	11 Aralık 34,30
18 Aralık 2017 16. Hafta	FB-Karabükspor	2-0	18 Aralık 36,58	19 Aralık 36,66
23 Aralık 2017 17. Hafta	Konyaspor-FB	1-1	22 Aralık 34,80	25 Aralık 34,50
20 Ocak 2018 18. Hafta	FB-Göztepe	2-1	19 Ocak 34,16	22 Ocak 34,10
28 Ocak 2018 19. Hafta	TS-FB	1-1	26 Ocak 33,98	29 Ocak 34,32
3 Şubat 2018 20. Hafta	FB-Gençlerbirliği	2-2	2 Şubat 33,40	5 Şubat 33,34
11 Şubat 2018 21. Hafta	Başakşehir-FB	0-2	9 Şubat 32,16	12 Şubat 33,10
17 Şubat 2018 22. Hafta	FB-Alanyaspor	3-0	16 Şubat 34,90	19 Şubat 35,76
25 Şubat 2018 23. Hafta	BJK-FB	3-1	23 Şubat 37,70	26 Şubat 36,76
4 Mart 2018 24. Hafta	FB-Akhisarspor	2-3	2 Mart 36,80	5 Mart 35,26
11 Mart 2018 25. Hafta	Y.Malatyaspor-FB	0-2	9 Mart 34,30	12 Mart 34,52
17 Mart 2018 26. Hafta	FB-GS	0-0	16 Mart 34,76	19 Mart 34,00
2 Nisan 2018 27. Hafta	Kayserispor-FB	0-5	2 Nisan 33,48	3 Nisan 33,70
8 Nisan 2018 28. Hafta	FB-Osmanlıspor	2-0	6 Nisan 34,64	9 Nisan 34,64
14 Nisan 2018 29. Hafta	Sivasspor-FB	1-2	13 Nisan 34,52	16 Nisan 34,76

23 Nisan 2018 30. Hafta	FB-Antalyaspor	4-1	20 Nisan 34,38	24 Nisan 34,48
28 Nisan 2018 31. Hafta	Kasımpaşa-FB	1-4	27 Nisan 34,12	30 Nisan 34,12
6 Mayıs 2018 32. Hafta	FB-Bursaspor	2-1	4 Mayıs 35,00	7 Mayıs 35,70
14 Mayıs 2018 33. Hafta	Karabükspor-FB	0-7	14 Mayıs 36,10	15 Mayıs 36,08
19 Mayıs 2018 34. Hafta	FB-Konyaspor	3-2	18 Mayıs 34,90	21 Mayıs 34,58

Kaynak: tr.tradingview.com, www.tff.org

Tablo 6’da Fenerbahçe Spor Kulübü’nün 2017-2018 Spor Toto Süper Lig futbol sezonundaki maç sonuçları ve Fenerbahçe Futbol AŞ’nin hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Sezona Şampiyonlar Ligi ön elemesinde Monaco’ya karşı elenerek başlayan Fenerbahçe lige iyi bir giriş yapamadı. Göztepe ile berabere kalan Fenerbahçe’nin hisse senedi FENER maç öncesi 37,36TL iken maç sonrası değer kaybederek 37,28TL’ye düştü.

2.Hafta: Kendi evinde Trabzonspor’a karşı galip gelemeyen Fenerbahçe’nin hisse senedinin yükselmemesi beklenirdi; fakat FENER, bu maçtan etkilenmeyerek 0,08TL’lik değer kazandı ve 36,10TL seviyesine ulaştı.

3.Hafta: Fenerbahçe’nin, Gençlerbirliği deplasmanından galibiyetle ayrılması hisse senedini de olumlu yönde etkilemiştir. Maç öncesi 35,90TL olan FENER, maç sonrası 0,06TL değer kazanarak 35,96TL seviyesine ulaşmıştır.

4.Hafta: Monaco’ya elenmesinin ardından UEFA Avrupa Ligi ön elemesinde de Vardar’a elenip Avrupa’ya veda ederek taraftarını hayal kırıklığına uğratan Fenerbahçe’nin kendi evinde Başakşehir’e mağlup olması, daha ilk haftalardan şampiyonluk yarışında büyük yara almasına neden oldu. Maç öncesi 36,00TL olan FENER, maç sonrası 0,06TL değer kaybederek 35,94TL seviyesine düşmesine neden olmuştur.

5.Hafta: Alanya deplasmanından farklı galibiyet alarak moral bulan Fenerbahçe’nin bu galibiyeti hisse senedini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 35,86TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 36,00TL seviyesine ulaşmıştır.

6.Hafta: Fenerbahçe’nin zorlu derbide Beşiktaş’ı mağlup etmesi hisse senedini de olumlu yönde etkilemiştir. Maç öncesi 35,00TL olan FENER, maç sonrası 0,26TL değer kazanarak 35,26TL seviyesine ulaşmıştır.

7.Hafta: Akhisar deplasmanından mağlup ayrılan sarı lacivertlilerin hisse senedi de değer kaybetmiştir. Maç öncesi 35,70TL olan FENER, maç sonrası 0,40TL değer kaybederek 35,30TL seviyesine düşmüştür.

8.Hafta: Yeni Malatyaspor karşısında alınan galibiyet, Fenerbahçe'nin hisse senetlerini pozitif yönde etkileyerek 0,08TL değer kazanmasında etkili olmuştur.

9.Hafta: Galatasaray deplasmanından galibiyet bekleyen FENER yatırımcısı, maç sonrasında alınan beraberlikten dolayı "Sat" pozisyonuna geçmiştir ve maç öncesi 35,24TL olan FENER, 0,22TL değer kaybederek 35,02TL seviyesine gerilemiştir.

10.Hafta: Fenerbahçe'nin Kayserispor karşısında galibiyet alamaması hisse senedini olumsuz yönde etkilemiştir. Maç öncesi 35,20TL olan FENER, maç sonrası değer kaybederek 34,98TL seviyesine düşmüştür.

11.Hafta: Fenerbahçe'nin Osmanlıspor deplasmanından galibiyet alamaması hisse senedini olumsuz yönde etkilemiştir. Maç öncesi 35,40TL olan FENER, maç sonrası değer kaybederek 34,12TL seviyesine düşmüştür.

12.Hafta: Sivasspor karşısında alınan farklı galibiyet, Fenerbahçe'nin hisse senetlerini pozitif yönde etkileyerek 0,62TL değer kazanmasında etkili olmuştur.

13.Hafta: Antalya deplasmanından galibiyet alarak moral bulan Fenerbahçe'nin bu galibiyeti hisse senedini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 31,62TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 31,96TL seviyesine ulaşmıştır.

14.Hafta: Fenerbahçe'nin Kasımpaşa'ya karşı kendi evinde aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,20TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 34,70TL seviyesine ulaşmıştır.

15.Hafta: Bursa deplasmanından kazanarak dönen Fenerbahçe'nin bu galibiyeti hisse senedini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 33,70TL olan FENER, maç sonrası 0,60TL değer kazanarak 34,30TL seviyesine ulaşmıştır.

16.Hafta: Fenerbahçe'nin Karabükspor'a karşı kendi evinde aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 36,58TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 36,66TL seviyesine ulaşmıştır.

17.Hafta: Fenerbahçe'nin Konya deplasmanından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,80TL olan FENER, maç sonrası 0,30TL değer kaybederek 34,50TL seviyesine geriledi.

18.Hafta: Fenerbahçe kendi evinde Göztepe'yi 2-1 mağlup etmiştir, fakat bu galibiyet hisse senedini etkilememiştir. Etkilemiş olsaydı, FENER'in değer kazanması beklenirdi; fakat maç öncesi 34,16TL olan FENER maç sonrası 34,10TL seviyesine gerilemiştir.

19.Hafta: Fenerbahçe, Trabzonspor ile berabere kalmıştır. Bu beraberliğin FENER'in değerini arttırmaması beklenirdi, fakat maç öncesi 33,98TL olan FENER, maç sonrası 0,34TL değer kazanarak 34,32TL seviyesine ulaşmıştır. Dolayısıyla bu maçın hisse senetlerini etkilediğini söyleyemeyiz.

20.Hafta: Fenerbahçe'nin kendi evinde Gençlerbirliği'ni mağlup edememesi hisse senedini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 33,40TL olan FENER, maç sonrası 0,06TL değer kaybederek 33,34TL seviyesine gerilemiştir.

21.Hafta: Fenerbahçe, Başakşehir deplasmanından farklı bir galibiyetle ayrılmıştır. Alınan bu galibiyet hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 32,16TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 33,10TL seviyesine ulaşmıştır.

22.Hafta: Alanyaspor karşısında alınan farklı galibiyet, Fenerbahçe'nin hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,90TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 35,76TL seviyesine yükselmiştir.

23.Hafta: Fenerbahçe'nin Beşiktaş'a karşı derbide almış olduğu mağlubiyet, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 37,70TL olan FENER, maç sonrası 0,94TL değer kaybederek 36,76TL seviyesine gerilemiştir.

24.Hafta: Fenerbahçe'nin kendi evinde Akhisarspor'a karşı yenilmesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 36,80TL olan FENER, maç sonrası 1,54TL değer kaybederek 35,26TL seviyesine gerilemiştir.

25.Hafta: Fenerbahçe'nin Yeni Malatyaspor deplasmanından galibiyetle ayrılması, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,30TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 34,52TL seviyesine yükselmiştir.

26.Hafta: Fenerbahçe'nin kendi evinde Galatasaray derbisinden galibiyetle ayrılamaması, hisse senedini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,76TL olan FENER, maç sonrası 0,76TL değer kaybederek 34,00TL seviyesine gerilemiştir.

27.Hafta: Fenerbahçe'nin Kayseri deplasmanından farklı bir galibiyetle dönmesi, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 33,48TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 33,70TL seviyesine yükselmiştir.

28.Hafta: Fenerbahçe'nin kendi evinde Osmanlıspor'a karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 34,64TL olan FENER'in maç sonrası değeri artmamış, sabit kalmıştır.

29.Hafta: Fenerbahçe'nin Sivas deplasmanından aldığı kritik galibiyet, hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,52TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 34,76TL seviyesine yükselmiştir.

30.Hafta: Fenerbahçe'nin Antalyaspor'a karşı aldığı farklı galibiyet, hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 34,38TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 34,48TL seviyesine yükselmiştir.

31.Hafta: Fenerbahçe'nin deplasmanda Kasımpaşa'ya karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 34,12TL olan FENER'in maç sonrası değeri artmamış, sabit kalmıştır.

32.Hafta: Fenerbahçe'nin Bursaspor'a karşı aldığı galibiyet hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 35,00TL olan FENER, maç sonrası değer kazanarak 35,70TL seviyesine yükselmiştir.

33.Hafta: Fenerbahçe'nin Karabükspor'a karşı almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 36,10TL olan FENER maç sonrası değer kaybederek 36,08TL seviyesine gerilemiştir.

34.Hafta: Fenerbahçe'nin Konyaspor'a karşı almış olduğu galibiyet, Fenerbahçe'nin şampiyon olmasına yetmemiştir. Galatasaray'ın Göztepe'yi yenerek şampiyonluğunu ilan etmesi, Fenerbahçe'nin son haftada liderlik koltuğuna ulaşmasına engel olmuştur. Bu durum, FENER yatırımcılarını negatif yönde etkilemiş; maç öncesi 34,90TL olan FENER, maç sonrası değer kaybederek 34,58TL seviyesine gerilemiştir.

Fenerbahçe'nin 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların FENER'e olan etkisini incelediğimizde; 2.Hafta, 18.Hafta, 19.Hafta, 28.Hafta, 31.Hafta ve 33.Hafta haricinde bütün lig maçları FENER'i etkilemiştir. FENER, Fenerbahçe'nin oynamış olduğu 34 maçın 28'inden etkilenmiştir. Fenerbahçe'nin sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %82,353 olmuştur.

3.3.3. 2017-2018 SEZONU SPOR TOTO SÜPER LİG BEŞİKTAŞ ANALİZİ

Şirket, 1995 yılında Beşiktaş Jimnastik Kulübü Spor Malzemeleri Spor Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. adı altında Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün %100 iştiraki olarak kurulmuştur. Kuruluş sermayesi 5.5 Milyar TL olan şirket daha sonra halka arz çalışmaları çerçevesinde Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. kısaca Beşiktaş Futbol A.Ş. olarak

değiştirilmiş ve tescil ettirilmiştir. Şirket kuruluş itibariyle Beşiktaş logosunun kullanımı ile çeşitli ticari faaliyetlerde bulunmakta iken vergi avantajı sağlayabilmek amacı ile bu faaliyetlerini %100 iştiraki olduğu Beşiktaş Sportif Ürünler San. ve Tic. A.Ş. adlı şirkete devretmiştir. Bu yeni şirket ticari yapısı itibariyle vergiye tabi olmakla beraber, satışlarından elde ettiği dağıtılabilir karının tamamını temettü olarak şirkete ödeyecektir (Beşiktaş Futbol A.Ş. Halka Arz İzahnamesi, 2002). Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. 14–15 Şubat 2002 tarihinde 1,85 trilyon TL olan sermayesini 326,5 milyar TL artırmış ve hisselerin %15’ini hisse başına 57.500 TL’den halka arz etmiştir. Halka arz, sabit fiyatla talep toplama yöntemi kullanılarak, lideri “İŞ Yatırım Menkul Değerler AŞ.” olan aracı kurum konsorsiyumu tarafından bakiyeyi yüklenim şeklinde gerçekleştirilmiştir. Şirket, bu halka arzdan 13,781 milyon ABD Doları gelir elde etmiştir (Aydın, 2007). 2019 Haziran ayı itibariyle Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin halka açıklık oranı %48,99 iken geriye kalan %51,01’i Beşiktaş Jimnastik Kulübü Derneği’ne aittir.

Tablo 7: Beşiktaş Jimnastik Kulübü’nün Süper Lig’deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Süper Lig	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
13 Ağustos 2017 1. Hafta	BJK-Antalyaspor	2-0	11 Ağustos 4,81	14 Ağustos 4,86
18 Ağustos 2017 2. Hafta	Kasımpaşa-BJK	2-2	18 Ağustos 4,73	21 Ağustos 4,71
26 Ağustos 2017 3. Hafta	BJK-Bursaspor	2-1	25 Ağustos 4,75	28 Ağustos 4,75
9 Eylül 2017 4. Hafta	Karabükspor-BJK	0-1	8 Eylül 4,72	11 Eylül 4,77
18 Eylül 2017 5. Hafta	BJK-Konyaspor	2-0	18 Eylül 4,77	19 Eylül 4,77
23 Eylül 2017 6. Hafta	FB-BJK	2-1	22 Eylül 4,65	25 Eylül 4,58
1 Ekim 2017 7. Hafta	BJK-TS	2-2	29 Eylül 4,48	2 Ekim 4,43
13 Ekim 2017 8. Hafta	Gençlerbirliği-BJK	2-1	13 Ekim 4,55	16 Ekim 4,46
23 Ekim 2017 9. Hafta	BJK-Başakşehir FK	1-1	23 Ekim 4,53	24 Ekim 4,48
28 Ekim 2017 10. Hafta	Alanyaspor-BJK	1-2	27 Ekim 4,40	30 Ekim 4,46
5 Kasım 2017 11. Hafta	Göztepe-BJK	1-3	3 Kasım 4,39	6 Kasım 4,41
17 Kasım 2017 12. Hafta	BJK-Akhisar	0-0	17 Kasım 4,30	20 Kasım 4,21
25 Kasım 2017 13. Hafta	Malatyaspor-BJK	0-0	24 Kasım 4,20	27 Kasım 4,15
2 Aralık 2017 14. Hafta	BJK-GS	3-0	1 Aralık 4,05	4 Aralık 4,11
10 Aralık 2017 15. Hafta	Kayserispor-BJK	1-1	8 Aralık 4,20	11 Aralık 4,17
17 Aralık 2017 16. Hafta	BJK-Osmanlıspor	5-1	15 Aralık 4,10	18 Aralık 4,17
23 Aralık 2017 17. Hafta	Sivasspor-BJK	2-1	22 Aralık 4,13	25 Aralık 4,06
21 Ocak 2018 18. Hafta	Antalyaspor-BJK	1-2	19 Ocak 4,11	22 Ocak 4,10
26 Ocak 2018 19. Hafta	BJK-Kasımpaşa	2-1	26 Ocak 4,10	29 Ocak 4,12
2 Şubat 2018 20. Hafta	Bursaspor-BJK	2-2	2 Şubat 4,00	5 Şubat 4,00
10 Şubat 2018	BJK-Karabükspor	5-0	9 Şubat 3,80	12 Şubat 3,85

21. Hafta				
16 Şubat 2018 22. Hafta	Konyaspor-BJK	1-1	16 Şubat 3,83	19 Şubat 3,78
25 Şubat 2018 23. Hafta	BJK-FB	3-1	23 Şubat 3,83	26 Şubat 3,91
5 Mart 2018 24. Hafta	TS-BJK	0-2	5 Mart 3,78	6 Mart 3,86
10 Mart 2018 25. Hafta	BJK-Gençlerbirliği	1-0	9 Mart 3,81	12 Mart 3,86
18 Mart 2018 26. Hafta	Başakşehir-BJK	1-0	16 Mart 3,98	19 Mart 3,82
31 Mart 2018 27. Hafta	BJK-Alanyaspor	1-0	30 Mart 3,73	2 Nisan 3,70
7 Nisan 2018 28. Hafta	BJK-Göztepe	5-1	6 Nisan 3,61	9 Nisan 3,65
13 Nisan 2018 29. Hafta	Akhisarspor-BJK	0-3	13 Nisan 3,66	16 Nisan 3,71
22 Nisan 2018 30. Hafta	BJK-Malatyaspor	3-1	20 Nisan 3,66	24 Nisan 3,63
29 Nisan 2018 31. Hafta	GS-BJK	2-0	27 Nisan 3,38	30 Nisan 3,04
7 Mayıs 2018 32. Hafta	BJK-Kayserispor	2-0	7 Mayıs 2,59	8 Mayıs 2,60
13 Mayıs 2018 33. Hafta	Osmanlıspor-BJK	2-3	11 Mayıs 2,42	14 Mayıs 2,42
19 Mayıs 2018 34. Hafta	BJK-Sivasspor	5-1	18 Mayıs 2,37	21 Mayıs 2,43

Kaynak: www.tff.org, tr.tradingview.com

Tablo 7’de Beşiktaş Jimnastik Kulübü’nün 2017-2018 Spor Toto Süper Lig futbol sezonundaki maç sonuçları ve Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Beşiktaş’ın sezona Antalyaspor karşısında aldığı 2-0’lık galibiyetle başlaması, yatırımcıları pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 4,81TL olan BJKAS, galibiyetin etkisiyle değer kazanarak 14 Ağustos’ta 4,86TL ile açılışını gerçekleştirmiştir.

2.Hafta

Beşiktaş’ın Kasımpaşa deplasmanından galibiyet alamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,73TL olan BJKAS, maç sonrası 0,02TL değer kaybederek 4,71TL seviyesine gerilemiştir.

3.Hafta: Beşiktaş’ın kendi evinde Bursaspor’a karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 4,75TL olan BJKAS’nin maç sonrası değeri artmamış, sabit kalmıştır.

4.Hafta: Beşiktaş’ın Karabükspor deplasmanında almış olduğu galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,72TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kazanarak 4,77TL seviyesine ulaşmıştır.

5.Hafta: Beşiktaş'ın kendi evinde Konyaspor'a karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 4,77TL olan BJKAS'nin maç sonrası değeri artmamış, sabit kalmıştır.

6.Hafta: Beşiktaş'ın derbide Fenerbahçe'ye karşı almış olduğu mağlubiyet, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,65TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,07TL değer kaybederek 4,58TL seviyesine gerilemiştir.

7.Hafta: Beşiktaş'ın kendi evinde Trabzonspor'u mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,48TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kaybederek 4,43TL seviyesine gerilemiştir.

8.Hafta: Beşiktaş'ın Gençlerbirliği'ne yenilmesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,55TL olan BJKAS, maç sonrası 0,09TL değer kaybederek 4,46TL seviyesine gerilemiştir.

9.Hafta: Beşiktaş'ın kendi evinde Başakşehir'i mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,53TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kaybederek 4,48TL seviyesine gerilemiştir.

10.Hafta: Beşiktaş'ın Alanyaspor deplasmanında almış olduğu galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,40TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,06TL değer kazanarak 4,46TL seviyesine ulaşmıştır.

11.Hafta: Beşiktaş'ın Göztepe deplasmanında almış olduğu galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,39TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,02TL değer kazanarak 4,41TL seviyesine ulaşmıştır.

12.Hafta: Beşiktaş'ın kendi evinde Akhisar'ı mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,30TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,09TL değer kaybederek 4,21TL seviyesine gerilemiştir.

13.Hafta: Beşiktaş'ın Yeni Malatyaspor'u mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,20TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kaybederek 4,15TL seviyesine gerilemiştir.

14.Hafta: Beşiktaş'ın derbide Galatasaray'ı mağlup etmesi, hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,05TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,06TL değer kazanarak 4,11TL seviyesine ulaşmıştır.

15.Hafta: Beşiktaş'ın Kayserispor'u mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,20TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,03TL değer kaybederek 4,17TL seviyesine gerilemiştir.

16.Hafta

Beşiktaş'ın Osmanlıspor'a karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,10TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,07TL değer kazanarak 4,17TL seviyesine ulaşmıştır.

17.Hafta: Beşiktaş'ın Sivasspor'a karşı almış olduğu mağlubiyet, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,13TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,07TL değer kaybederek 4,06TL seviyesine gerilemiştir.

18.Hafta: Beşiktaş'ın deplasmanda Antalyaspor'a karşı olmuş olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 4,11TL olan BJKAS, maç sonrası değer kaybederek 4,10TL seviyesine gerilemiştir.

19.Hafta: Beşiktaş'ın Kasımpaşa'ya karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,10TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,02TL değer kazanarak 4,12TL seviyesine ulaşmıştır.

20.Hafta: Zorlu Bursa deplasmanından Negredo'nun son dakikada attığı golle beraberliği yakalayan Beşiktaş'ın hisse senedi maçın etkisiyle sabit kalmıştır.

21.Hafta: Beşiktaş'ın Karabükspor'a karşı almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,80TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kazanarak 3,85TL seviyesine ulaşmıştır.

22.Hafta: Beşiktaş'ın Konyaspor maçından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,83TL olan BJKAS, maç sonrası değer kaybederek 3,78TL seviyesine gerilemiştir.

23.Hafta: Beşiktaş'ın derbide Fenerbahçe'yi mağlup etmesi, hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,83TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,08TL değer kazanarak 3,91TL seviyesine ulaşmıştır.

24.Hafta: Beşiktaş'ın Trabzonspor karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senedini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,78TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,08TL değer kazanarak 3,86TL seviyesine ulaşmıştır.

25.Hafta: Beşiktaş'ın Gençlerbirliği'ne karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,81TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kazanarak 3,86TL seviyesine ulaşmıştır.

26.Hafta: Beşiktaş'ın Başakşehir'e karşı almış olduğu mağlubiyet, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,98TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,16TL değer kaybederek 3,82TL seviyesine gerilemiştir.

27.Hafta: Beşiktaş'ın Alanyaspor karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 3,73TL olan BJKAS, maç sonrası değer kaybederek 3,70TL seviyesine gerilemiştir.

28.Hafta: Beşiktaş'ın Göztepe'ye karşı almış olduğu farklı galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,61TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,04TL değer kazanarak 3,65TL seviyesine ulaşmıştır.

29.Hafta: Beşiktaş'ın deplasmanda Akhisar'a karşı almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,66TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,05TL değer kazanarak 3,71TL seviyesine ulaşmıştır.

30.Hafta: Beşiktaş'ın Yeni Malatyaspor karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 3,66TL olan BJKAS, maç sonrası değer kaybederek 3,63TL seviyesine gerilemiştir.

31.Hafta: Beşiktaş'ın derbide Galatasaray'a yenilmesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 3,38TL olan BJKAS, maç sonrası değer kaybederek 3,04TL seviyesine gerilemiştir.

32.Hafta;: Beşiktaş'ın Kayserispor'a karşı almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,59TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,01TL değer kazanarak 2,60TL seviyesine ulaşmıştır.

33.Hafta: Beşiktaş'ın deplasmanda Osmanlıspor'a karşı almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maç öncesi 2,42TL olan BJKAS'nin maç sonrası değeri artmamış, sabit kalmıştır.

34.Hafta: Beşiktaş'ın Sivasspor'a karşı almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,37TL olan BJKAS, maç sonrasında 0,06TL değer kazanarak 2,43TL seviyesine ulaşmıştır.

Beşiktaş'ın 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların BJKAS'ye olan etkisini incelediğimizde; 3.Hafta, 5.Hafta, 18.Hafta, 27.Hafta, 30.Hafta ve 33.Hafta haricinde bütün lig maçları BJKAS'yi etkilemiştir. BJKAS, Beşiktaş'ın oynamış olduğu 34 maçın 28'inden etkilenmiştir. Beşiktaş'ın sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %82,353 olmuştur.

3.3.4. 2017-2018 SEZONU SPOR TOTO SÜPER LİG TRABZONSPOR ANALİZİ

Trabzonspor Sportif Yatırım ve Ticaret A.Ş. (kısaca Trabzonspor Sportif A.Ş.) 31.03.1994 tarihinde Trabzon'da "Trabzonspor Gıda Yatırım Ticaret Anonim Şirketi" unvanıyla Trabzonspor Kulübü Derneği (Kulüp) kuruluşu olan Trabzonspor Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş. (Futbol A.Ş.) %100 iştiraki olarak kurulmuştur (Trabzonspor Sportif A.Ş.Halka Arz İzahnamesi, 2005). Şirket, 13.01.2005 tarihinde Futbol A.Ş. ile imzalanan "Lisans Kiralama Sözleşmesi" ile Trabzonspor markalarını ve Trabzonspor haklarını, "Futbol Takımı Kira Sözleşmesi" ile profesyonel futbol takımını, "Temlik Sözleşmesi" ile TV yayın hakkı, ev sahibi sıfatıyla oynadığı tüm resmi maçlardaki stadyum gelirleri, reklâm, sponsorluk gibi gelir kaynaklarını 30 yıllığına Trabzonspor Sportif A.Ş. İMKB şirketleri arasında dağıtılabılır kârın tamamını temettü olarak dağıtmayı taahhüt eden tek örnek olarak dikkat çekmektedir (Aydın, 2007). Şirket'in 25.000.000 YTL'lik sermayesinin % 25'ine tekabül eden toplam 6.250.000 YTL nominal değerli (mevcut ortaklardan Trabzonspor Futbol İşletmeciliği A.Ş.'nin sahip olduğu) hisse senetleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kayda alınmasını müteakip, 1 YTL nominal değerli beher hisse senedi 5,25-YTL'den sabit fiyatla talep toplama ve bakiyeyi yüklenim yoluyla 06-07-08.04.2005 tarihlerinde halka arz edilmiştir. Hisse senetlerinin 15.04.2005 tarihinden itibaren İMKB Ulusal Pazarı'nda "TSPOR" kodu ile işlem görmeye başlamasına İMKB Yönetim Kurulu tarafından karar verilmiştir. Şirket bu halka arzdan 24.30 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir. Şirket kurumlar vergisinden muaf yapıda olup hiçbir şekilde ticari faaliyeti bulunmamaktadır. Trabzonspor markalı ürünler ile ilgili ticari faaliyetler 2004 yılında kurulan Trabzonspor Ticari Ürünler Ticaret A.Ş. tarafından sürdürülmektedir. Lisans kiralama sözleşmesi ve Profesyonel Futbol Takımı Kiralama Sözleşmesi ile şirket kulüpte oluşan gelirlerin büyük bir kısmına 30 yıllığına sahip olmuştur (Aydın, 2007)

2019 Haziran ayı itibariyle Trabzonspor Sportif Yatırım ve Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş.’nin halka açıklık oranı %35,25 iken geriye kalan %64,75’i Trabzonspor Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş.’ye aittir.

Tablo 8: Trabzonspor Kulübü’nün Süper Lig’deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Süper Lig	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
13 Ağustos 2017 1. Hafta	TS-Konyaspor	2-1	11 Ağustos 2,91	14 Ağustos 2,94
20 Ağustos 2017 2. Hafta	FB-TS	2-2	18 Ağustos 2,76	21 Ağustos 2,77
26 Ağustos 2017 3. Hafta	Göztepe-TS	3-2	25 Ağustos 2,81	28 Ağustos 2,76
10 Eylül 2017 4. Hafta	TS-Gençlerbirliği	3-1	8 Eylül 2,94	11 Eylül 2,98
17 Eylül 2017 5. Hafta	Başakşehir-TS	2-2	15 Eylül 2,97	18 Eylül 2,99
22 Eylül 2017 6. Hafta	TS-Alanyaspor	3-4	22 Eylül 2,84	25 Eylül 2,75
1 Ekim 2017 7. Hafta	BJK-TS	2-2	29 Eylül 2,64	2 Ekim 2,65
15 Ekim 2017 8. Hafta	TS-Akhisar	1-6	13 Ekim 2,66	16 Ekim 2,60
21 Ekim 2017 9. Hafta	Y.Malatyaspor-TS	1-0	20 Ekim 2,68	23 Ekim 2,63
29 Ekim 2017 10. Hafta	TS-GS	2-1	27 Ekim 2,55	30 Ekim 2,61
4 Kasım 2017 11. Hafta	Kayserispor-TS	0-0	3 Kasım 2,53	6 Kasım 2,55
19 Kasım 2017 12. Hafta	TS-Osmanlıspor	4-3	17 Kasım 2,13	20 Kasım 2,15
26 Kasım 2017 13. Hafta	Sivasspor-TS	1-2	24 Kasım 2,09	27 Kasım 2,12
4 Aralık 2017 14. Hafta	TS-Antalyaspor	3-0	4 Aralık 2,12	5 Aralık 2,13
9 Aralık 2017 15. Hafta	Kasımpaşa-TS	0-3	8 Aralık 2,12	11 Aralık 2,16
16 Aralık 2017 16. Hafta	TS-Bursaspor	1-0	15 Aralık 2,18	18 Aralık 2,23
24 Aralık 2017 17. Hafta	Karabükspor-TS	1-1	22 Aralık 2,34	25 Aralık 2,31
21 Ocak 2018 18. Hafta	Konyaspor-TS	2-2	19 Ocak 2,19	22 Ocak 2,19
28 Ocak 2018 19. Hafta	TS-FB	1-1	26 Ocak 2,20	29 Ocak 2,19
5 Şubat 2018 20. Hafta	TS-Göztepe	0-0	5 Şubat 2,23	6 Şubat 2,16
10 Şubat 2018 21. Hafta	Gençlerbirliği-TS	0-0	9 Şubat 2,14	12 Şubat 2,15
18 Şubat 2018 22. Hafta	TS-Başakşehir	0-1	16 Şubat 2,19	19 Şubat 2,18
24 Şubat 2018 23. Hafta	Alanyaspor-TS	1-2	23 Şubat 2,25	26 Şubat 2,25
5 Mart 2018 24. Hafta	TS-BJK	0-2	5 Mart 2,14	6 Mart 2,13
12 Mart 2018 25. Hafta	Akhisar-TS	1-3	12 Mart 2,02	13 Mart 2,04
18 Mart 2018 26. Hafta	TS-Y.Malatyaspor	4-1	16 Mart 2,02	19 Mart 2,04
1 Nisan 2018 27. Hafta	GS-TS	2-1	30 Mart 1,99	2 Nisan 2,00
7 Nisan 2018 28. Hafta	TS-Kayserispor	4-0	6 Nisan 1,94	9 Nisan 1,96
16 Nisan 2018 29. Hafta	Osmanlıspor-TS	3-3	16 Nisan 1,77	17 Nisan 1,77
21 Nisan 2018 30. Hafta	TS-Sivasspor	0-2	20 Nisan 1,75	24 Nisan 1,75
28 Nisan 2018 31. Hafta	Antalyaspor-TS	1-2	27 Nisan 1,65	30 Nisan 1,68
5 Mayıs 2018 32. Hafta	TS-Kasımpaşa	2-5	4 Mayıs 1,49	7 Mayıs 1,47
13 Mayıs 2018 33. Hafta	Bursaspor-TS	1-3	11 Mayıs 1,43	14 Mayıs 1,43

18 Mayıs 2018 34. Hafta	TS-Karabükspor	3-0	18 Mayıs 1,40	21 Mayıs 1,40
----------------------------	----------------	-----	---------------	---------------

Kaynak: www.tff.org, tr.tradingview.com

Tablo 8’de Trabzonspor Kulübü’nün 2017-2018 Spor Toto Süper Lig futbol sezonundaki maç sonuçları ve Trabzonspor Sportif Yatırım ve Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş.’nin hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Trabzonspor’un sezona kendi evinde Konyaspor’u mağlup ederek başlaması yatırımcısını pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 2,91TL olan TSPOR, galibiyetin etkisiyle değer kazanarak 14 Ağustos’ta 2,94TL ile açılışını gerçekleştirmiştir.

2.Hafta: Trabzonspor’un zorlu Kadıköy deplasmanından bir puan alması yatırımcıları pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 2,76TL olan TSPOR, Fenerbahçe deplasmanından alınan bir puanın etkisiyle değer kazanarak 2,77TL’ye yükselmiştir.

3.Hafta: Göztepe deplasmanından mağlup ayrılan bordo mavililerin hisse senedi de değer kaybetmiştir. Maç öncesi 2,81TL olan TSPOR, maç sonrası 0,05TL değer kaybederek 2,76TL seviyesine düşmüştür.

4.Hafta: Trabzonspor’un kendi evinde Gençlerbirliği’ni 3-1’lik skorla mağlup etmesi, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,94TL olan TSPOR, maç sonrası 0,04TL değer kazanarak 2,98TL seviyesine yükselmiştir.

5.Hafta: Trabzonspor’un zorlu Başakşehir deplasmanından aldığı bir puan, TSPOR’un 0,02TL değer kazanarak 2,99TL seviyesine yükselmesine neden olmuştur.

6.Hafta: Trabzonspor’un kendi evinde Alanyaspor’a mağlup olması, taraftarlarını hayal kırıklığına uğratmıştır. Alınan bu mağlubiyet, maç öncesi 2,84TL olan TSPOR’un 0,09TL değer kaybederek, 2,75TL seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

7.Hafta: Trabzonspor’un zorlu Beşiktaş deplasmanından bir puan alması, yatırımcıları pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 2,64TL olan TSPOR, Beşiktaş deplasmanından alınan bir puanın etkisiyle değer kazanarak 2,65TL’ye yükselmiştir.

8.Hafta: Trabzonspor’un kendi evinde Akhisarspor’a 6-1’lik farklı skorla mağlup olması, taraftarlarını hayal kırıklığına uğratmış ve şampiyonluk ümitlerinin yok olmasına neden olmuştur. Alınan bu mağlubiyet, maç öncesi 2,66TL olan TSPOR’un 0,06TL değer kaybederek, 2,60TL seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

9.Hafta: Akhisarspor karşısında aldığı farklı mağlubiyeti telafi etmek isteyen Trabzonspor, Yeni Malatyaspor karşısında da umduğunu bulamamış ve mağlup olmuştur. Alınan bu mağlubiyet, maç öncesi 2,68TL olan TSPOR'un 0,05TL değer kaybederek, 2,63TL seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

10.Hafta: Son 4 maçında 3 mağlubiyet alan Trabzonspor, 10.haftada ligin en güçlü ekiplerinden biri olan Galatasaray'ı ağırladı ve mağlup etmeyi başardı. Alınan bu galibiyet, maç öncesi 2,55TL olan TSPOR'un maç sonrası 0,06TL değer kazanarak 2,61TL seviyesine yükselmesine neden olmuştur.

11.Hafta: Kayseri deplasmanından beraberlikle ayrılan Trabzonspor'un bu performansı hisse senedini etkilememiştir. Maçın etkisiyle, değeri düşmesi beklenen TSPOR, tam aksine 0,02TL değer kazanmıştır.

12.Hafta: Trabzonspor'un kendi evindeki bol gollü maçta Osmanlıspor'u mağlup etmesi, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,13TL olan TSPOR, maç sonrası 0,02TL değer kazanarak 2,15TL seviyesine yükselmiştir.

13.Hafta: Trabzonspor'un Sivas deplasmanından galibiyetle ayrılması, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,09TL olan TSPOR, maç sonrası 0,03TL değer kazanarak 2,12TL seviyesine yükselmiştir.

14.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Antalyaspor'u farklı bir skorla mağlup etmesi, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,12TL olan TSPOR, maç sonrası 0,01TL değer kazanarak 2,13TL seviyesine yükselmiştir.

15.Hafta: Trabzonspor'un Kasımpaşa'yı deplasmanda farklı bir skorla mağlup etmeyi başarması, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,12TL olan TSPOR, maç sonrası 0,04TL değer kazanarak 2,16TL seviyesine yükselmiştir.

16.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Bursaspor'u mağlup etmesi, hisse senetlerini de pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,18TL olan TSPOR, maç sonrası 0,05TL değer kazanarak 2,23TL seviyesine yükselmiştir.

17.Hafta: Trabzonspor'un Karabük deplasmanından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,34TL olan TSPOR, 0,03TL değer kaybederek 2,31TL seviyesine gerilemiştir.

18.Hafta: Konya deplasmanından beraberlikle ayrılan Trabzonspor'un bu performansı hisse senedini etkilememiştir. Maçın etkisiyle, değeri düşmesi beklenen TSPOR'un değeri sabit kalmıştır.

19.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Fenerbahçe'yi mağlup edemeyip berabere kalması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,20TL olan TSPOR, 0,01TL değer kaybederek 2,19TL seviyesine gerilemiştir.

20.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Göztepe'yi mağlup edemeyip berabere kalması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,23TL olan TSPOR, 0,07TL değer kaybederek 2,16TL seviyesine gerilemiştir.

21.Hafta: Gençlerbirliği deplasmanından beraberlikle ayrılan Trabzonspor'un bu performansı, hisse senedini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değeri düşmesi beklenen TSPOR, tam aksine 0,01TL değer kazanmıştır.

22.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Başakşehir'e mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Alınan bu mağlubiyet, maç öncesi 2,19TL olan TSPOR'un 0,01TL değer kaybederek, 2,18TL seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

23.Hafta: Trabzonspor'un Alanyaspor deplasmanından aldığı galibiyet hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artması beklenen TSPOR'un değeri sabit kalmıştır.

24.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Beşiktaş'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Alınan bu mağlubiyet, maç öncesi 2,14TL olan TSPOR'un 0,01TL değer kaybederek, 2,13TL seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

25.Hafta: Trabzonspor'un Akhisarspor deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,02TL olan TSPOR, maç sonrası 0,02TL değer kazanarak 2,04TL seviyesine yükselmiştir.

26.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Yeni Malatyaspor'a karşı aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 2,02TL olan TSPOR, maç sonrası 0,02TL değer kazanarak 2,04TL seviyesine yükselmiştir.

27.Hafta: Trabzonspor'un Galatasaray'a yenilmesi hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değerinin düşmesi beklenen TSPOR'un değeri artmıştır.

28.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Kayserispor'a karşı aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 1,94TL olan TSPOR, maç sonrası 0,02TL değer kazanarak 1,96TL seviyesine yükselmiştir.

29.Hafta: Trabzonspor'un Ankara deplasmanından aldığı beraberlik hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle azalması beklenen TSPOR'un değeri sabit kalmıştır.

30.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Sivasspor'a yenilmesi hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle azalması beklenen TSPOR'un değeri sabit kalmıştır.

31.Hafta: Trabzonspor'un Antalyaspor'a karşı almış olduğu galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 1,65TL olan TSPOR, maç sonrası 0,03TL değer kazanarak 1,68TL seviyesine yükselmiştir.

32.Hafta: Trabzonspor'un kendi evinde Kasımpaşa'ya farklı bir şekilde mağlup olması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 1,49TL olan TSPOR, maç sonrası 0,02TL değer kaybederek 1,47TL seviyesine gerilemiştir.

33.Hafta: Trabzonspor'un Bursa deplasmanından almış olduğu galibiyet hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artması beklenen TSPOR'un değeri sabit kalmıştır.

34.Hafta: Trabzonspor'un Karabükspor karşısında aldığı galibiyet hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artması beklenen TSPOR'un değeri sabit kalmıştır.

Trabzonspor'un 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların TSPOR'a olan etkisini incelediğimizde; 11.Hafta, 18.Hafta, 21.Hafta, 23.Hafta, 27.Hafta, 29.Hafta, 30.Hafta 33.Hafta ve 34.Hafta haricinde bütün lig maçları TSPOR'u etkilemiştir. TSPOR Trabzonspor'un oynamış olduğu 34 maçın 25'inden etkilenmiştir. Trabzonspor'un sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %73,529 olmuştur.

3.3.5. 2017-2018 SEZONU SERIE A JUVENTUS ANALİZİ

1996 yılında limited şirket olan Juventus, 2001 yılında sermayesinin %32'sini halka arz etmiştir. Böylece, Juventus'un hisseleri İtalya Borsası'nda işlem görmeye başlamıştır. 2019 Haziran ayı itibarıyla ise Juventus kulübünün başkanı Andrea Agnelli'nin sahip olduğu EXOR N.V. şirketi Juventus Futbol Kulübü'nün hisselerinin %63,8'ine sahiptir. Lindsell Train Ltd. %11,3'lük hisseye sahipken geriye kalan %24,9'luk hisse ise %2'nin altında hisseye sahip olan kişilere aittir.

Tablo 9: Juventus'un Serie A'daki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Serie A	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
19 Ağustos 2017 1. Hafta	JUVE-Cagliari	3-0	18 Ağustos 0,704	21 Ağustos 0,712
26 Ağustos 2017 2. Hafta	Genoa-JUVE	2-4	25 Ağustos 0,708	28 Ağustos 0,713
9 Eylül 2017 3. Hafta	JUVE-Chievo	3-0	8 Eylül 0,790	11 Eylül 0,800
17 Eylül 2017 4. Hafta	Sassuolo-JUVE	1-3	15 Eylül 0,787	18 Eylül 0,786
20 Eylül 2017 5. Hafta	JUVE-Fiorentina	1-0	20 Eylül 0,811	21 Eylül 0,818

23 Eylül 2017 6. Hafta	JUVE-Torino	4-0	22 Eylül 0,787	25 Eylül 0,797
1 Ekim 2017 7. Hafta	Atalanta-JUVE	2-2	29 Eylül 0,791	2 Ekim 0,786
14 Ekim 2017 8. Hafta	JUVE-Lazio	1-2	13 Ekim 0,752	16 Ekim 0,743
22 Ekim 2017 9. Hafta	Udinese-JUVE	2-6	20 Ekim 0,732	23 Ekim 0,742
25 Ekim 2017 10. Hafta	JUVE-SPAL	4-1	25 Ekim 0,742	26 Ekim 0,743
28 Ekim 2017 11. Hafta	Milan-JUVE	0-2	27 Ekim 0,730	30 Ekim 0,737
5 Kasım 2017 12. Hafta	JUVE-Benevento	2-1	3 Kasım 0,730	6 Kasım 0,730
19 Kasım 2017 13. Hafta	Sampdoria-JUVE	3-2	17 Kasım 0,720	20 Kasım 0,705
26 Kasım 2017 14. Hafta	JUVE-Crotone	3-0	24 Kasım 0,718	27 Kasım 0,723
1 Aralık 2017 15. Hafta	Napoli-JUVE	0-1	1 Aralık 0,700	4 Aralık 0,720
9 Aralık 2017 16. Hafta	JUVE-Inter	0-0	8 Aralık 0,788	11 Aralık 0,783
17 Aralık 2017 17. Hafta	Bologna-JUVE	0-3	15 Aralık 0,746	18 Aralık 0,751
23 Aralık 2017 18. Hafta	JUVE-Roma	1-0	22 Aralık 0,765	27 Aralık 0,778
30 Aralık 2017 19. Hafta	H.Verona-JUVE	1-3	29 Aralık 0,765	2 Ocak 0,770
6 Ocak 2018 20. Hafta	Cagliari-JUVE	0-1	5 Ocak 0,775	8 Ocak 0,776
22 Ocak 2018 21. Hafta	JUVE-Genoa	1-0	22 Ocak 0,878	23 Ocak 0,880
27 Ocak 2018 22. Hafta	Chievo-JUVE	0-2	26 Ocak 0,861	29 Ocak 0,869
4 Şubat 2018 23. Hafta	JUVE-Sassuolo	7-0	2 Şubat 0,815	5 Şubat 0,809
9 Şubat 2018 24. Hafta	Fiorentina-JUVE	0-2	9 Şubat 0,772	12 Şubat 0,782
18 Şubat 2018 25. Hafta	Torino-JUVE	0-1	16 Şubat 0,726	19 Şubat 0,728
3 Mart 2018 26. Hafta	Lazio-JUVE	0-1	2 Mart 0,635	5 Mart 0,653
11 Mart 2018 27. Hafta	JUVE-Udinese	2-0	9 Mart 0,687	12 Mart 0,700
14 Mart 2018 28. Hafta	JUVE-Atalanta	2-0	14 Mart 0,697	15 Mart 0,700
17 Mart 2018 29. Hafta	SPAL-JUVE	0-0	16 Mart 0,692	19 Mart 0,680
31 Mart 2018 30. Hafta	JUVE-Milan	3-1	29 Mart 0,646	3 Nisan 0,650
7 Nisan 2018 31. Hafta	Benevento-JUVE	2-4	6 Nisan 0,619	9 Nisan 0,623
15 Nisan 2018 32. Hafta	JUVE-Sampdoria	3-0	13 Nisan 0,614	16 Nisan 0,620
18 Nisan 2018 33. Hafta	Crotone-JUVE	1-1	18 Nisan 0,646	19 Nisan 0,637
22 Nisan 2018 34. Hafta	JUVE-Napoli	0-1	20 Nisan 0,636	23 Nisan 0,614
28 Nisan 2018 35. Hafta	Inter-JUVE	2-3	27 Nisan 0,607	30 Nisan 0,632
5 Mayıs 2018 36. Hafta	JUVE-Bologna	3-1	4 Mayıs 0,654	7 Mayıs 0,679
13 Mayıs 2018 37. Hafta	Roma- JUVE	0-0	11 Mayıs 0,641	14 Mayıs 0,642
19 Mayıs 2018 38. Hafta	JUVE-H.Verona	2-1	18 Mayıs 0,618	21 Mayıs 0,617

Kaynak: tr.tradingview.com, www.juventus.com

Tablo 9’da Juventus’un 2017-2018 Serie A futbol sezonundaki maç sonuçları ve Juventus Football Club S.p.A’nın hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Juventus'un sezona Cagliari'yi farklı bir skorla mağlup ederek başlaması, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,704€ olan JUVE, maç sonrası 0,008€ değer kazanarak 0,712€ seviyesine yükselmiştir.

2.Hafta: Juventus'un Genoa deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,708€ olan JUVE, maç sonrası 0,005€ değer kazanarak 0,713€ seviyesine yükselmiştir.

3.Hafta: Juventus'un Chievo'ya karşı aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,790€ olan JUVE, maç sonrası 0,010€ değer kazanarak 0,800€ seviyesine yükselmiştir.

4.Hafta: Juventus'un Sassuolo deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değerinin artması beklenen JUVE, 0,001€'luk değer kaybı yaşamıştır.

5.Hafta: Juventus'un zorlu Fiorentina maçından galibiyetle ayrılması, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,811€ olan JUVE, maç sonrası 0,007€ değer kazanarak 0,818€ seviyesine yükselmiştir.

6.Hafta: Juventus'un Torino derbisinde almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,787€ olan JUVE, maç sonrası 0,010€ değer kazanarak 0,797€ seviyesine yükselmiştir.

7.Hafta: Juventus'un Atalanta deplasmanından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,791€ olan JUVE, maç sonrası 0,005€ değer kaybederek 0,786€ seviyesine gerilemiştir.

8.Hafta: Juventus'un kendi evinde beklenmedik bir şekilde Lazio'ya mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,752€ olan JUVE, maç sonrası 0,009€ değer kaybederek 0,743€ seviyesine gerilemiştir.

9.Hafta: Galibiyet serisine iki haftalık bir ara veren Juventus'un, deplasmanda Udinese'yi farklı bir skorla mağlup etmesi, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,732€ olan JUVE, maç sonrası 0,010€ değer kazanarak 0,742€ seviyesine yükselmiştir.

10.Hafta: Juventus'un SPAL'a karşı aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,742€ olan JUVE, maç sonrası 0,001€ değer kazanarak 0,743€ seviyesine yükselmiştir.

11.Hafta: Juventus'un zorlu Milano deplasmanından aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,730€ olan JUVE, maç sonrası 0,007€ değer kazanarak 0,737€ seviyesine yükselmiştir.

12.Hafta: Juventus'un Benevento karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen JUVE'nin değeri sabit kalmıştır.

13.Hafta: Juventus'un Sampdoria deplasmanında mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,720€ olan JUVE, maç sonrası 0,015€ değer kaybederek 0,705€ seviyesine gerilemiştir.

14.Hafta: Juventus'un Crotone'ye karşı aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,718€ olan JUVE, maç sonrası 0,005€ değer kazanarak 0,723€ seviyesine yükselmiştir.

15.Hafta: Juventus'un şampiyonluk yolundaki en büyük rakiplerinden biri olan Napoli karşısında deplasmanda almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,700€ olan JUVE, maç sonrası 0,020€ değer kazanarak 0,720€ seviyesine yükselmiştir.

16.Hafta: Juventus'un kendi evinde Inter'i mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,788€ olan JUVE, maç sonrası 0,005€ değer kaybederek 0,783€ seviyesine gerilemiştir.

17.Hafta: Juventus'un Bologna deplasmanından almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,746€ olan JUVE, maç sonrası 0,005€ değer kazanarak 0,751€ seviyesine yükselmiştir.

18.Hafta: Juventus'un şampiyonluk yolundaki en büyük rakiplerinden biri olan Roma karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,765€ olan JUVE, maç sonrası 0,013€ değer kazanarak 0,778€ seviyesine yükselmiştir.

19.Hafta: Juventus'un Hellas Verona'ya karşı almış olduğu galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,765€ olan JUVE, maç sonrası 0,005€ değer kazanarak 0,770€ seviyesine yükselmiştir.

20.Hafta: Juventus'un Cagliari karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,775€ olan JUVE, maç sonrası 0,001€ değer kazanarak 0,776€ seviyesine yükselmiştir.

21.Hafta: Juventus'un Genoa karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,878€ olan JUVE, maç sonrası 0,002€ değer kazanarak 0,880€ seviyesine yükselmiştir.

22.Hafta: Juventus'un Chievo deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,861€ olan JUVE, maç sonrası 0,008€ değer kazanarak 0,869€ seviyesine yükselmiştir.

23.Hafta: Juventus'un Sassuolo karşısında almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değerinin artması beklenen JUVE, maç sonrasında 0,006 euroluk değer kaybına uğramıştır.

24.Hafta: Juventus'un Fiorentina deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,772€ olan JUVE, maç sonrası 0,010€ değer kazanarak 0,782€ seviyesine yükselmiştir.

25.Hafta: Juventus'un Torino deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,726€ olan JUVE, maç sonrası 0,002€ değer kazanarak 0,728€ seviyesine yükselmiştir.

26.Hafta: Juventus'un Lazio deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,635€ olan JUVE, maç sonrası 0,018€ değer kazanarak 0,653€ seviyesine yükselmiştir.

27.Hafta: Juventus'un Udinese karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,687€ olan JUVE, maç sonrası 0,013€ değer kazanarak 0,700€ seviyesine yükselmiştir.

28.Hafta: Juventus'un Atalanta karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,697€ olan JUVE, maç sonrası 0,003€ değer kazanarak 0,700€ seviyesine yükselmiştir.

29.Hafta: Juventus'un SPAL deplasmanından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,692€ olan JUVE, maç sonrası 0,012€ değer kaybederek 0,680€ seviyesine gerilemiştir.

30.Hafta: Juventus'un Milan karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,646€ olan JUVE, maç sonrası 0,004€ değer kazanarak 0,650€ seviyesine yükselmiştir.

31.Hafta: Juventus'un Benevento deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,619€ olan JUVE, maç sonrası 0,004€ değer kazanarak 0,623€ seviyesine yükselmiştir.

32.Hafta: Juventus'un Sampdoria karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,614€ olan JUVE, maç sonrası 0,006€ değer kazanarak 0,620€ seviyesine yükselmiştir.

33.Hafta: Juventus'un Crotone deplasmanından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,646€ olan JUVE, maç sonrası 0,009€ değer kaybederek 0,637€ seviyesine gerilemiştir.

34.Hafta: Juventus'un kendi evinde en önemli rakiplerinden biri olan Napoli'ye mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,636€ olan JUVE, maç sonrası 0,022€ değer kaybederek 0,614€ seviyesine gerilemiştir.

35.Hafta: Juventus'un zorlu Inter deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,607€ olan JUVE, maç sonrası 0,025€ değer kazanarak 0,632€ seviyesine yükselmiştir.

36.Hafta: Juventus'un Bologna karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,654€ olan JUVE, maç sonrası 0,025€ değer kazanarak 0,679€ seviyesine yükselmiştir.

37.Hafta: Juventus, Roma deplasmanından elde ettiği bir puan sayesinde şampiyonluğunu ilan etmiştir. Alınan bu sonuç hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 0,641€ olan JUVE, maç sonrası 0,001€ değer kazanarak 0,642€ seviyesine yükselmiştir.

38.Hafta: Juventus'un Hellas Verona'ya karşı aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen JUVE, maç sonrasında değer kaybetmiştir.

Juventus'un 2017-2018 Serie A'da oynadığı maçların JUVE'ye olan etkisini incelediğimizde; 4.Hafta, 12.Hafta, 23.Hafta ve 38.Hafta haricinde bütün lig maçları JUVE'yi etkilemiştir. JUVE Juventus'un oynamış olduğu 38 maçın 34'ünden etkilenmiştir. Juventus'un sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %89,474 olmuştur.

3.3.6. 2017-2018 SEZONU BUNDESLIGA BORUSSIA DORTMUND ANALİZİ

2000 yılının Ekim ayında borsaya kote olan Borussia Dortmund, bu alanda Almanya'nın ilk ve tek kulübüdür. Hisseleri, Frankfurt Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmektedir. Haziran 2019 itibarıyla Borussia Dortmund GmbH & Co. KGaA'nın halka açıklık oranı %59,93'tür. Şirket'in hisselerinin %14,78'i Evonik Industries AG'ye, %9,33'ü Bernd Geske'ye, %5,53'ü Ballspielverein Borussia 09 e.V. Dortmund'a, %5,43'ü SIGNAL IDUNA'ya %5'i ise PUMA SE'ye aittir.

Tablo 10: Borussia Dortmund'un Bundesliga'daki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Bundesliga	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
19 Ağustos 2017 1. Hafta	Wolfsburg-BVB	0-3	18 Ağustos 6,72	21 Ağustos 6,75
26 Ağustos 2017 2. Hafta	BVB-Hertha BSC	2-0	25 Ağustos 7,58	28 Ağustos 7,23
9 Eylül 2017 3. Hafta	Freiburg-BVB	0-0	8 Eylül 7,83	11 Eylül 7,92
17 Eylül 2017 4. Hafta	BVB-Köln	5-0	15 Eylül 7,90	18 Eylül 7,93
20 Eylül 2017 5. Hafta	Hamburger-BVB	0-3	20 Eylül 8,06	21 Eylül 8,12
23 Eylül 2017 6. Hafta	BVB-B.Mönchen	6-1	22 Eylül 8,10	25 Eylül 8,15
30 Eylül 2017 7. Hafta	Augsburg-BVB	1-2	29 Eylül 8,19	2 Ekim 8,26
14 Ekim 2017 8. Hafta	BVB-Leipzig	2-3	13 Ekim 7,98	16 Ekim 7,94
21 Ekim 2017 9. Hafta	E.Frankfurt-BVB	2-2	20 Ekim 7,46	23 Ekim 7,45
28 Ekim 2017 10. Hafta	Hannover-BVB	4-2	27 Ekim 7,43	30 Ekim 7,08
4 Kasım 2017 11. Hafta	BVB-B.München	1-3	3 Kasım 6,84	6 Kasım 6,80
17 Kasım 2017 12. Hafta	Stuttgart-BVB	2-1	17 Kasım 6,56	20 Kasım 6,44
25 Kasım 2017 13. Hafta	BVB-Schalke	4-4	24 Kasım 6,04	27 Kasım 5,96
2 Aralık 2017 14. Hafta	B.Leverkusen-BVB	1-1	1 Aralık 6,09	4 Aralık 6,14
9 Aralık 2017 15. Hafta	BVB-W.Bremen	1-2	8 Aralık 6,20	11 Aralık 6,28
12 Aralık 2017 16. Hafta	Mainz-BVB	0-2	12 Aralık 6,15	13 Aralık 6,24
16 Aralık 2017 17. Hafta	BVB-Hoffenheim	2-1	15 Aralık 6,17	18 Aralık 6,30
14 Ocak 2018 18. Hafta	BVB-Wolfsburg	0-0	12 Ocak 6,15	15 Ocak 6,13
19 Ocak 2018 19. Hafta	Hertha BSC-BVB	1-1	19 Ocak 6,11	22 Ocak 6,12
27 Ocak 2018 20. Hafta	BVB-Freiburg	2-2	26 Ocak 6,05	29 Ocak 6,02
2 Şubat 2018 21. Hafta	Köln-BVB	2-3	2 Şubat 5,82	5 Şubat 5,86
10 Şubat 2018 22. Hafta	BVB-Hamburger	2-0	9 Şubat 5,49	12 Şubat 5,59
18 Şubat 2018 23. Hafta	B.Mönchen-BVB	0-1	16 Şubat 5,65	19 Şubat 5,69
26 Şubat 2018 24. Hafta	BVB-Augsburg	1-1	26 Şubat 5,93	27 Şubat 5,89
3 Mart 2018 25. Hafta	Leipzig-BVB	1-1	2 Mart 5,65	5 Mart 5,62
11 Mart 2018 26. Hafta	BVB-Frankfurt	3-2	9 Mart 5,72	12 Mart 5,76
18 Mart 2018 27. Hafta	BVB-Hannover	1-0	16 Mart 5,68	19 Mart 5,66
31 Mart 2018 28. Hafta	B.München-BVB	6-0	29 Mart 5,16	3 Nisan 5,06

8 Nisan 2018 29. Hafta	BVB-Stuttgart	3-0	6 Nisan 4,99	9 Nisan 5,15
15 Nisan 2018 30. Hafta	Schalke-BVB	2-0	13 Nisan 5,17	16 Nisan 5,10
21 Nisan 2018 31. Hafta	BVB-B.Leverkusen	4-0	20 Nisan 5,18	23 Nisan 5,46
29 Nisan 2018 32. Hafta	W.Bremen-BVB	1-1	27 Nisan 5,40	30 Nisan 5,40
5 Mayıs 2018 33. Hafta	BVB-Mainz	1-2	4 Mayıs 5,76	7 Mayıs 5,66
12 Mayıs 2018 34. Hafta	Hoffenheim-BVB	3-1	11 Mayıs 5,59	14 Mayıs 5,84

Kaynak: tr.tradingview.com, www.skysports.com

Tablo 10’da Borussia Dortmund’un 2017-2018 Bundesliga futbol sezonundaki maç sonuçları ve Borussia Dortmund GmbH & Co. KGaA’nın hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Borussia Dortmund’un sezona Wolfsburg’u deplasmanda farklı bir skorla mağlup ederek başlaması, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,72€ olan BVB, maç sonrası 0,03€ değer kazanarak 6,75€ seviyesine yükselmiştir.

2.Hafta: Dortmund’un Hertha Berlin karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen BVB, maç sonrası değer kaybına uğramıştır.

3.Hafta: Dortmund’un Freiburg karşısında aldığı beraberlik, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değerinin düşmesi beklenen BVB, maç sonrası değer kazanmıştır.

4.Hafta: Borussia Dortmund’un Köln karşısında aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 7,90€ olan BVB, maç sonrası 0,03€ değer kazanarak 7,93€ seviyesine yükselmiştir.

5.Hafta: Borussia Dortmund’un Hamburg deplasmanından aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 8,06€ olan BVB, maç sonrası 0,06€ değer kazanarak 8,12€ seviyesine yükselmiştir.

6.Hafta: Borussia Dortmund’un Borussia Mönchengladbach karşısında aldığı farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 8,10€ olan BVB, maç sonrası 0,05€ değer kazanarak 8,15€ seviyesine yükselmiştir.

7.Hafta: Borussia Dortmund’un Augsburg deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 8,19€ olan BVB, maç sonrası 0,07€ değer kazanarak 8,26€ seviyesine yükselmiştir.

8.Hafta: Borussia Dortmund'un kendi evinde Leipzig'e mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 7,98€ olan BVB, maç sonrası 0,04€ değer kaybederek 7,94€ seviyesine gerilemiştir.

9.Hafta: Borussia Dortmund'un Frankfurt deplasmanından galibiyetle ayrılamaması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 7,46€ olan BVB, maç sonrası 0,01€ değer kaybederek 7,45€ seviyesine gerilemiştir.

10.Hafta: Borussia Dortmund'un Hannover'e mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 7,43€ olan BVB, maç sonrası 0,35€ değer kaybederek 7,08€ seviyesine gerilemiştir.

11.Hafta: Borussia Dortmund'un kendi evinde Bayern Münih'e mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,84€ olan BVB, maç sonrası 0,04€ değer kaybederek 6,80€ seviyesine gerilemiştir.

12.Hafta: Borussia Dortmund'un Stuttgart'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,56€ olan BVB, maç sonrası 0,12€ değer kaybederek 6,44€ seviyesine gerilemiştir.

13.Hafta: Borussia Dortmund'un Ruhr derbisinde Schalke'yi mağlup edememesi hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,04€ olan BVB, maç sonrası 0,08€ değer kaybederek 5,96€ seviyesine gerilemiştir.

14.Hafta: Borussia Dortmund'un Bayer Leverkusen'i yenememesi hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen BVB, maç sonrasında değer kazanmıştır.

15.Hafta: Borussia Dortmund'un kendi evinde Werder Bremen'e mağlup olması, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen BVB, maç sonrasında değer kazanmıştır.

16.Hafta: Borussia Dortmund'un Mainz karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,15€ olan BVB, maç sonrası 0,09€ değer kazanarak 6,24€ seviyesine yükselmiştir.

17.Hafta: Borussia Dortmund'un Hoffenheim karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,17€ olan BVB, maç sonrası 0,13€ değer kazanarak 6,30€ seviyesine yükselmiştir.

18.Hafta: Borussia Dortmund'un Wolfsburg'u mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,15€ olan BVB, maç sonrası 0,02€ değer kaybederek 6,13€ seviyesine gerilemiştir.

19.Hafta: Borussia Dortmund'un Hertha Berlin'i mağlup edememesi hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen BVB, maç sonrasında değer kazanmıştır.

20.Hafta: Borussia Dortmund'un Freiburg'u mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 6,05€ olan BVB, maç sonrası 0,03€ değer kaybederek 6,02€ seviyesine gerilemiştir.

21.Hafta: Borussia Dortmund'un Köln karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,82€ olan BVB, maç sonrası 0,04€ değer kazanarak 5,86€ seviyesine yükselmiştir.

22.Hafta: Borussia Dortmund'un Hamburg karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,49€ olan BVB, maç sonrası 0,10€ değer kazanarak 5,59€ seviyesine yükselmiştir.

23.Hafta: Borussia Dortmund'un Borussia Mönchengladbach deplasmanından almış olduğu galibiyet hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,65€ olan BVB, maç sonrası 0,04€ değer kazanarak 5,69€ seviyesine yükselmiştir.

24.Hafta: Borussia Dortmund'un Augsburg'u mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,93€ olan BVB, maç sonrası 0,04€ değer kaybederek 5,89€ seviyesine gerilemiştir.

25.Hafta: Borussia Dortmund'un Leipzig'i mağlup edememesi, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,65€ olan BVB, maç sonrası 0,03€ değer kaybederek 5,62€ seviyesine gerilemiştir.

26.Hafta: Borussia Dortmund'un Frankfurt karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,72€ olan BVB, maç sonrası 0,04€ değer kazanarak 5,76€ seviyesine yükselmiştir.

27.Hafta: Borussia Dortmund'un Hannover karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen BVB, maç sonrasında değer kaybetmiştir.

28.Hafta: Borussia Dortmund'un Bayern Münih'e farklı bir skorla mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,16€ olan BVB, maç sonrası 0,10€ değer kaybederek 5,06€ seviyesine gerilemiştir.

29.Hafta: Borussia Dortmund'un Stuttgart karşısında almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 4,99€ olan BVB, maç sonrası 0,16€ değer kazanarak 5,15€ seviyesine yükselmiştir.

30.Hafta: Borussia Dortmund'un Ruhr derbisinde sahadan mağlubiyetle ayrılması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,17€ olan BVB, maç sonrası 0,07€ değer kaybederek 5,10€ seviyesine gerilemiştir.

31.Hafta: Borussia Dortmund'un Bayer Leverkusen karşısında almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,18€ olan BVB, maç sonrası 0,28€ değer kazanarak 5,46€ seviyesine yükselmiştir.

32.Hafta: Borussia Dortmund'un Werder Bremen karşısında galip gelememesi, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen BVB, maç sonrasında sabit kalmıştır.

33.Hafta: Borussia Dortmund'un kendi evinde Mainz'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 5,76€ olan BVB, maç sonrası 0,10€ değer kaybederek 5,66€ seviyesine gerilemiştir.

34.Hafta: Borussia Dortmund'un Hoffenheim'a mağlup olması, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen BVB, maç sonrasında değer kazanmıştır.

Borussia Dortmund'un 2017-2018 Bundesliga'da oynadığı maçların BVB'ye olan etkisini incelediğimizde; 2.Hafta, 3.Hafta, 14.Hafta, 15.Hafta, 19.Hafta, 27.Hafta, 32.Hafta ve 34.Hafta haricinde bütün lig maçları BVB'yi etkilemiştir. BVB, Borussia Dortmund'un oynamış olduğu 34 maçın 26'sından etkilenmiştir. Borussia Dortmund'un sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %76,471 olmuştur.

3.3.7. 2017-2018 SEZONU PREMIER LİG MANCHESTER UNITED ANALİZİ

1991 yılında ilk halka arzını Londra Menkul Kıymetler Borsası'na kote olarak gerçekleştiren Manchester United FC, halka arz sonucu elde edilen kaynağı stadyum yenileme ve geliştirme

yatırımlarına yöneltmiştir. Yüksek faaliyet karlılığı ve gelir yaratma kapasitesine sahip olan Manchester United FC'nin çoğunluk hissesi 2005 yılında Amerikalı işadamı olan Malcolm Glazer tarafından satın alınmıştır. 2005 yılında kontrol gücünü elde eden Glazer ile yeni bir yönetim sürecine giren Manchester United FC' nin 30.06.2008 tarih itibarıyla toplam borçları 700 milyon GBP'e ulaşmıştır. Yabancı kaynak finansmanı ile yüksek borçlanma maliyetine katlanmak zorunda kalan kulüp finansman açığını kapatmak amacıyla 2010 yılında 502,5 milyon GBP karşılığında 7 yıl vadeli ortalama %8,75 kupon faiz ödemeli yüksek getirili tahvil ihraç etmiştir (Güngör, 2014). 2012 yılında ikinci defa halka arz aracılığıyla finansman sağlama yoluna giden Manchester United PLC, New York Borsası'nda işlem görmeye başlayarak 233.000.000 USD kaynak elde etmiştir (Güngör, 2014).

Tablo 11: Manchester United'ın Premier Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Premier Lig	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
13 Ağustos 2017 1. Hafta	MANU-West Ham	4-0	11 Ağustos 16,75	14 Ağustos 16,90
19 Ağustos 2017 2. Hafta	Swansea-MANU	0-4	18 Ağustos 16,35	21 Ağustos 16,45
26 Ağustos 2017 3. Hafta	MANU-Leicester	2-0	25 Ağustos 16,55	28 Ağustos 16,50
9 Eylül 2017 4. Hafta	Stoke-MANU	2-2	8 Eylül 16,70	11 Eylül 16,70
17 Eylül 2017 5. Hafta	MANU-Everton	4-0	15 Eylül 16,90	18 Eylül 17,00
23 Eylül 2017 6. Hafta	South-MANU	0-1	22 Eylül 17,30	25 Eylül 17,35
30 Eylül 2017 7. Hafta	MANU-Crystal	4-0	29 Eylül 18,00	2 Ekim 18,10
14 Ekim 2017 8. Hafta	Liverpool-MANU	0-0	13 Ekim 18,25	16 Ekim 18,30
21 Ekim 2017 9. Hafta	Hudders-MANU	2-1	20 Ekim 18,25	23 Ekim 18,20
28 Ekim 2017 10. Hafta	MANU-Spurs	1-0	27 Ekim 18,30	30 Ekim 18,20
5 Kasım 2017 11. Hafta	Chelsea-MANU	1-0	3 Kasım 18,25	6 Kasım 18,45
18 Kasım 2017 12. Hafta	MANU-Newcastle	4-1	17 Kasım 19,55	20 Kasım 19,70
25 Kasım 2017 13. Hafta	MANU-Brighton	1-0	24 Kasım 21,50	27 Kasım 21,70
28 Kasım 2017 14. Hafta	Watford-MANU	2-4		
2 Aralık 2017 15. Hafta	Arsenal-MANU	1-3	1 Aralık 20,35	4 Aralık 20,45
10 Aralık 2017 16. Hafta	MANU-M.City	1-2	8 Aralık 20,05	11 Aralık 20,05
13 Aralık 2017 17. Hafta	MANU-Bourne	1-0		
17 Aralık 2017 18. Hafta	W.Brom-MANU	1-2	15 Aralık 19,55	18 Aralık 19,65
23 Aralık 2017 19. Hafta	Leicester-MANU	2-2	22 Aralık 20,30	26 Aralık 20,25
26 Aralık 2017 20. Hafta	MANU-Burnley	2-2	22 Aralık 20,30	26 Aralık 20,25
30 Aralık 2017 21. Hafta	MANU-South	0-0	29 Aralık 19,80	2 Ocak 19,95
1 Ocak 2018 22. Hafta	Everton-MANU	0-2	29 Aralık 19,80	2 Ocak 19,95
15 Ocak 2018 23. Hafta	MANU-Stoke	3-0		
20 Ocak 2018 24. Hafta	Burnley-MANU	0-1	19 Ocak 21,00	22 Ocak 20,75

31 Ocak 2018 25. Hafta	Spurs-MANU	2-0	31 Ocak 20,10	1 Şubat 20,05
3 Şubat 2018 26. Hafta	MANU-Hudders	2-0	2 Şubat 20,10	5 Şubat 19,85
11 Şubat 2018 27. Hafta	Newcastle-MANU	1-0	9 Şubat 19,05	12 Şubat 18,95
25 Şubat 2018 28. Hafta	MANU-Chelsea	2-1	23 Şubat 19,70	26 Şubat 19,70
5 Mart 2018 29. Hafta	C.Palace-MANU	2-3	5 Mart 19,50	6 Mart 19,50
10 Mart 2018 30. Hafta	MANU-Liverpool	2-1	9 Mart 19,65	12 Mart 19,60
31 Mart 2018 31. Hafta	MANU-Swansea	2-0	29 Mart 19,20	2 Nisan 19,25
7 Nisan 2018 32. Hafta	M.City-MANU	2-3	6 Nisan 19,30	9 Nisan 19,30
15 Nisan 2018 33. Hafta	MANU-W.Brom	0-1	13 Nisan 19,25	16 Nisan 19,30
18 Nisan 2018 34. Hafta	Bourne-MANU	0-2	18 Nisan 19,05	19 Nisan 19,00
29 Nisan 2018 35. Hafta	MANU-Arsenal	2-1	27 Nisan 18,70	30 Nisan 18,70
4 Mayıs 2018 36. Hafta	Brighton-MANU	1-0	4 Mayıs 19,55	7 Mayıs 19,50
10 Mayıs 2018 37. Hafta	West Ham-MANU	0-0	10 Mayıs 19,25	11 Mayıs 19,30
13 Mayıs 2018 38. Hafta	MANU-Watford	1-0	11 Mayıs 19,65	14 Mayıs 19,55

Kaynak: tr.tradingview.com, www.manutd.com

Tablo 11’de Manchester United’ın 2017-2018 Premier Lig futbol sezonundaki maç sonuçları ve Manchester United PLC’nin hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Manchester United’ın sezona West Ham United’ı farklı bir skorla mağlup ederek başlaması hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 16,75\$ olan MANU, maç sonrası 0,15\$ değer kazanarak 16,90\$ seviyesine yükselmiştir.

2.Hafta: Manchester United’ın Swansea deplasmanından farklı bir skorla galip ayrılması, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 16,35\$ olan MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kazanarak 16,45\$ seviyesine yükselmiştir.

3.Hafta: Manchester United’ın Leicester City karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kaybetmiştir.

4.Hafta: Manchester United’ın deplasmanda Stoke City ile berabere kalması hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen MANU’nun maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

5.Hafta: Manchester United’ın Everton’ı farklı bir skorla mağlup etmesi, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 16,90\$ olan MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kazanarak 17,00\$ seviyesine yükselmiştir.

6.Hafta: Manchester United'ın Southampton deplasmanından galibiyetle ayrılması, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 17,30\$ olan MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kazanarak 17,35\$ seviyesine yükselmiştir.

7.Hafta: Manchester United'ın Crystal Palace'ı farklı bir skorla mağlup etmesi, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 18,00\$ olan MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kazanarak 18,10\$ seviyesine yükselmiştir.

8.Hafta: Manchester United'ın Liverpool ile berabere kalması hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen MANU, maçın ardından 0,05\$ değer kazanmıştır.

9.Hafta: Manchester United'ın Huddersfield'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 18,25\$ olan MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kaybederek 18,20\$ seviyesine gerilemiştir.

10.Hafta: Manchester United'ın Tottenham karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kaybetmiştir.

11.Hafta: Manchester United'ın Chelsea'ye mağlup olması, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen MANU, maç sonrasında 0,20\$ değer kazanmıştır.

12.Hafta: Manchester United'ın Newcastle United'ı farklı bir skorla mağlup etmesi, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 19,55\$ olan MANU, maç sonrası 0,15\$ değer kazanarak 19,70\$ seviyesine yükselmiştir.

13.Hafta: Manchester United'ın Brighton karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 21,50\$ olan MANU, maç sonrası 0,20\$ değer kazanarak 21,70\$ seviyesine yükselmiştir.

14.Hafta: Maç öncesi ve maç sonrasındaki net hisse senedi değerlerine ulaşamadığından dolayı bu hafta değerlendirme dışında tutulmuştur.

15.Hafta: Manchester United'ın zorlu Arsenal deplasmanından galibiyetle ayrılması, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 20,35\$ olan MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kazanarak 20,45\$ seviyesine yükselmiştir.

16.Hafta: Kırmızı Şeytanların Manchester derbisinden mağlup ayrılması, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen MANU'nun maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

17.Hafta: Maç öncesi ve maç sonrasındaki net hisse senedi değerlerine ulaşamadığından dolayı bu hafta değerlendirme dışında tutulmuştur.

18.Hafta: Manchester United'ın West Bromwich deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 19,55\$ olan MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kazanarak 19,65\$ seviyesine yükselmiştir.

19.Hafta ve 20.Hafta: Manchester United'ın Leicester ve Burnley maçlarından galibiyetle ayrılamaması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 20,30\$ olan MANU, maç sonrası değer kaybederek 20,25\$ seviyesine gerilemiştir.⁷

21. ve 22.Hafta: 21. ve 22.Hafta, 29 Aralık ve 2 Ocak tarihleri arasında oynanmıştır. MANU'nun 30-31 Aralık ve 1 Ocak tarihlerinde işlem görmediğinden dolayı Manchester United'ın Southampton ile berabere kalmasının hisse senetlerini nasıl etkilediğini bilmemiz mümkün değildir.

23.Hafta: Maç öncesi ve maç sonrasındaki net hisse senedi değerlerine ulaşamadığından dolayı bu hafta değerlendirme dışında tutulmuştur.

24.Hafta: Manchester United'ın Burnley karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,25\$ değer kaybetmiştir.

25.Hafta: Manchester United'ın Tottenham'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 20,10\$ olan MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kaybederek 20,05\$ seviyesine gerilemiştir.

26.Hafta: Manchester United'ın Huddersfield karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,25\$ değer kaybetmiştir.

27.Hafta: Manchester United'ın Newcastle United'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 19,05\$ olan MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kaybederek 18,95\$ seviyesine gerilemiştir.

28.Hafta: Manchester United'ın Chelsea karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU'nun maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

⁷ Burnley maçı İngiltere saatine göre 15:00'da oynanmıştır. New York ile İngiltere arasında 5 saatlik fark bulunmaktadır. Buna göre maç, New York saatine göre 10:00'da oynanmıştır. NYSE'nin açılış saati 14:00'dır. Maçın ara ve uzatmalarla birlikte toplamda 110 dakikada bittiği düşünülürse, henüz borsa açılmadan maç sona ermiştir. Manchester United'ın Leicester ve Burnley maçlarından aldığı skorların aynı olmasından dolayı, Burnley maçı için alınmış MANU'nun maç öncesindeki hisse senedi değeri de 22 Aralık'taki değeridir.

29.Hafta: Manchester United'ın Crystal Palace karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU'nun maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

30.Hafta: Manchester United'ın Liverpool karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kaybetmiştir.

31.Hafta: Manchester United'ın Swansea karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 19,20\$ olan MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kazanarak 19,25\$ seviyesine yükselmiştir.

32.Hafta: Manchester United'ın Manchester City karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU'nun maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

33.Hafta: Manchester United'ın West Bromwich'e mağlup olması hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen MANU, maçın ardından 0,05\$ değer kazanmıştır.

34.Hafta: Manchester United'ın Bournemouth karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kaybetmiştir.

35.Hafta: Manchester United'ın Arsenal karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU'nun maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

36.Hafta: Manchester United'ın Brighton'a mağlup olması, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesinde 19,55\$ olan MANU, maç sonrası 0,05\$ değer kaybederek 19,50\$ seviyesine gerilemiştir.

37.Hafta: Manchester United'ın West Ham maçından beraberlikle ayrılması hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen MANU, maçın ardından 0,05\$ değer kazanmıştır.

38.Hafta: Manchester United'ın Watford karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle artış göstermesi beklenen MANU, maç sonrası 0,10\$ değer kaybetmiştir.

Manchester United'ın 2017-2018 Premier Lig'de oynadığı maçların MANU'ya olan etkisini incelediğimizde; 3.Hafta, 4.Hafta, 8.Hafta, 10.Hafta, 11.Hafta, 16.Hafta, 24.Hafta ve 26.Hafta 28.Hafta, 29.Hafta, 30.Hafta, 32.Hafta, 33.Hafta, 34.Hafta, 35.Hafta, 37.Hafta ve 38.Hafta haricinde bütün lig maçları MANU'yu etkilemiştir. Ligin 14,17,21,22 ve 23.Haftaları maç öncesi ve maç sonrasındaki net hisse senedi değerlerine ulaşamadığından dolayı değerlendirme dışında tutulmuştur. MANU, Manchester United'ın oynamış olduğu değerlendirme kapsamında olan 33 maçın 16'sından etkilenmiştir. Manchester United'ın sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %48,485 olmuştur.

3.3.8. 2017-2018 SEZONU EREDIVISIE AJAX ANALİZİ

Ajax, 17 Mayıs 1998 tarihinde Euronext Amsterdam Borsası'na kote olmuştur. Ajax, halka açılan tek Hollanda kulübüdür. Hisselerin %73'ü Vereniging AFC Ajax'a aittir.

Tablo 12: Ajax'ın Eredivise'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı

Tarih	Maç 2017-2018 Eredivise	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
12 Ağustos 2017 1. Hafta	Heracles-AJAX	2-1	11 Ağustos 10,70	14 Ağustos 10,60
20 Ağustos 2017 2. Hafta	AJAX-Groningen	3-1	18 Ağustos 11,00	21 Ağustos 11,00
27 Ağustos 2017 3. Hafta	Venlo-AJAX	0-2	25 Ağustos 11,50	28 Ağustos 11,50
9 Eylül 2017 4. Hafta	AJAX-Zwolle	3-0	8 Eylül 10,95	11 Eylül 11,00
17 Eylül 2017 5. Hafta	Den Haag-AJAX	1-1	15 Eylül 10,90	18 Eylül 10,90
24 Eylül 2017 6. Hafta	AJAX-Vitesse	1-2	22 Eylül 10,65	25 Eylül 10,60
1 Ekim 2017 7. Hafta	Heerenveen-AJAX	0-4	29 Eylül 10,30	2 Ekim 10,20
14 Ekim 2017 8. Hafta	AJAX-Rotterdam	4-0	13 Ekim 10,20	16 Ekim 10,25
22 Ekim 2017 9. Hafta	Feyenoord-AJAX	1-4	20 Ekim 10,25	23 Ekim 10,25
28 Ekim 2017 10. Hafta	Willem II-AJAX	1-3	27 Ekim 10,25	30 Ekim 10,25
5 Kasım 2017 11. Hafta	AJAX-Utrecht	1-2	3 Kasım 10,35	6 Kasım 10,20
18 Kasım 2017 12. Hafta	NAC Breda-AJAX	0-8	17 Kasım 10,05	20 Kasım 10,00
26 Kasım 2017 13. Hafta	AJAX-Roda JC	5-1	24 Kasım 10,00	27 Kasım 9,90
2 Aralık 2017 14. Hafta	Twente-AJAX	3-3	1 Aralık 9,95	4 Aralık 9,95
10 Aralık 2017 15. Hafta	AJAX-PSV	3-0	8 Aralık 9,90	11 Aralık 9,90
14 Aralık 2017 16. Hafta	AJAX-Excelsior	3-1	14 Aralık 10,15	15 Aralık 9,95
17 Aralık 2017 17. Hafta	AZ Alkmaar-AJAX	1-2	15 Aralık 10,00	18 Aralık 10,15
24 Aralık 2017 18. Hafta	AJAX-Willem II	3-1	22 Aralık 10,05	27 Aralık 10,00
21 Ocak 2018 19. Hafta	AJAX-Feyenoord	2-0	19 Ocak 10,20	22 Ocak 10,20
28 Ocak 2018 20. Hafta	Utrecht-AJAX	0-0	26 Ocak 10,70	29 Ocak 10,50

4 Şubat 2018 21. Hafta	AJAX-NAC Breda	3-1	2 Şubat 10,25	5 Şubat 10,20
7 Şubat 2018 22. Hafta	Roda JC-AJAX	2-4	7 Şubat 10,35	8 Şubat 10,35
11 Şubat 2018 23. Hafta	AJAX-Twente	2-1	9 Şubat 10,25	12 Şubat 10,30
18 Şubat 2018 24. Hafta	Zwolle-AJAX	0-1	16 Şubat 10,40	19 Şubat 10,50
25 Şubat 2018 25. Hafta	AJAX-Den Haag	0-0	23 Şubat 10,60	26 Şubat 10,50
4 Mart 2018 26. Hafta	Vitesse-AJAX	3-2	2 Mart 10,45	5 Mart 10,40
11 Mart 2018 27. Hafta	AJAX-Heerenveen	4-1	9 Mart 10,40	12 Mart 10,40
18 Mart 2018 28. Hafta	Rotterdam-AJAX	2-5	16 Mart 10,30	19 Mart 10,25
1 Nisan 2018 29. Hafta	Groningen-AJAX	1-2	29 Mart 10,50	3 Nisan 10,55
8 Nisan 2018 30. Hafta	AJAX-Heracles	1-0	6 Nisan 10,70	9 Nisan 10,70
15 Nisan 2018 31. Hafta	PSV-AJAX	3-0	13 Nisan 10,80	16 Nisan 10,80
19 Nisan 2018 32. Hafta	AJAX-Venlo	4-1	19 Nisan 10,90	20 Nisan 10,75
29 Nisan 2018 33. Hafta	AJAX-AZ Alkmaar	3-0	27 Nisan 10,75	30 Nisan 10,80
6 Mayıs 2018 34. Hafta	Excelsior-AJAX	1-2	4 Mayıs 11,05	7 Mayıs 11,10

Kaynak: tr.tradingview.com, www.skysports.com

Tablo 12’de Ajax’ın 2017-2018 Eredivisie futbol sezonundaki maç sonuçları ve AFC AJAX NV’nin hisse senetlerinin maç oynanmadan önceki borsa kapanış fiyatı ile maç sonrası açılış fiyatları bulunmaktadır.

1.Hafta: Sezona şampiyonluk hedefiyle başlayan Ajax, sezonun ilk maçında Heracles’e mağlup olarak hayal kırıklığı yaşadı. Yaşanan bu mağlubiyet AJAX’ın hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,70€ olan AJAX, maç sonu değer kaybederek 10,60€ seviyesine gerilemiştir.

2.Hafta: Ajax’ın Groningen karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX’ın, maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

3.Hafta: Ajax’ın Venlo deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX’ın, maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

4.Hafta: Ajax’ın Zwolle karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,95€ olan AJAX, maç sonrasında değer kazanarak 11,00€ seviyesine ulaşmıştır.

5.Hafta: Ajax’ın ADO Den Haag karşısında aldığı beraberlik hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen AJAX’ın, maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

6.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Vitesse'ye mağlup olması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,65€ olan AJAX, maç sonu değer kaybederek 10,60€ seviyesine gerilemiştir.

7.Hafta: Ajax'ın Heerenveen deplasmanından almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,10€ değer kaybetmiştir.

8.Hafta: Ajax'ın Rotterdam karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,20€ olan AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kazanarak 10,25€ seviyesine ulaşmıştır.

9.Hafta: Ajax'ın ligin en güçlü ekiplerinden biri olan Feyenoord karşısında deplasmanda almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın, maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

10.Hafta: Ajax'ın Willem II deplasmanından almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın, maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

11.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Utrecht'e mağlup olması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,35€ olan AJAX, maç sonu 0,15€ değer kaybederek 10,20€ seviyesine gerilemiştir.

12.Hafta: Ajax'ın NAC Breda deplasmanından almış olduğu tarihe geçecek farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kaybetmiştir.

13.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Roda JC karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,10€ değer kaybetmiştir.

14.Hafta: Ajax'ın lig sonunda küme düşen Twente karşısında almış olduğu beraberlik, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen AJAX'ın maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

15.Hafta: Ajax'ın, şampiyonluk yolundaki en büyük rakibi olan PSV Eindhoven karşısında almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın, maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

16.Hafta: Ajax'ın Excelsior karşısında almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,20€ değer kaybetmiştir.

17.Hafta: Ajax'ın AZ Alkmaar deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,00€ olan AJAX, maç sonrasında 0,15€ değer kazanarak 10,15€ seviyesine ulaşmıştır.

18.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Willem II karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kaybetmiştir.

19.Hafta: Ajax'ın, ligin güçlü ekiplerinden Feyenoord karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

20.Hafta: Ajax'ın Utrecht karşısında almış olduğu beraberlik, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,70€ olan AJAX, maç sonu 0,20€ değer kaybederek 10,50€ seviyesine gerilemiştir.

21.Hafta: Ajax'ın kendi evinde NAC Breda karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kaybetmiştir.

22.Hafta: Ajax'ın Roda JC deplasmanından almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

23.Hafta: Ajax'ın Twente karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,25€ olan AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kazanarak 10,30€ seviyesine ulaşmıştır.

24.Hafta: Ajax'ın Zwolle deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,40€ olan AJAX, maç sonrasında 0,10€ değer kazanarak 10,50€ seviyesine ulaşmıştır.

25.Hafta: Ajax'ın ADO Den Haag karşısında almış olduğu beraberlik, hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,60€ olan AJAX, maç sonu 0,10€ değer kaybederek 10,50€ seviyesine gerilemiştir.

26.Hafta: Ajax'ın Vitesse'ye mağlup olması hisse senetlerini negatif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,45€ olan AJAX, maçın ardından 0,05€ değer kaybederek 10,40€ seviyesine gerilemiştir.

27.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Heerenveen karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

28.Hafta: Ajax'ın Rotterdam deplasmanından almış olduğu farklı galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kaybetmiştir.

29.Hafta: Ajax'ın Groningen deplasmanından aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,50€ olan AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kazanarak 10,55€ seviyesine ulaşmıştır.

30.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Heracles karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX'ın maç sonrasındaki değeri sabit kalmıştır.

31.Hafta: Ajax'ın, şampiyonluk yolundaki en büyük rakibi olan PSV Eindhoven'a farklı bir şekilde mağlup olması hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kaybetmesi beklenen AJAX'ın değeri maç sonrasında sabit kalmıştır.

32.Hafta: Ajax'ın kendi evinde Venlo karşısında almış olduğu galibiyet, hisse senetlerini etkilememiştir. Maçın etkisiyle değer kazanması beklenen AJAX, maç sonrasında 0,15€ değer kaybetmiştir.

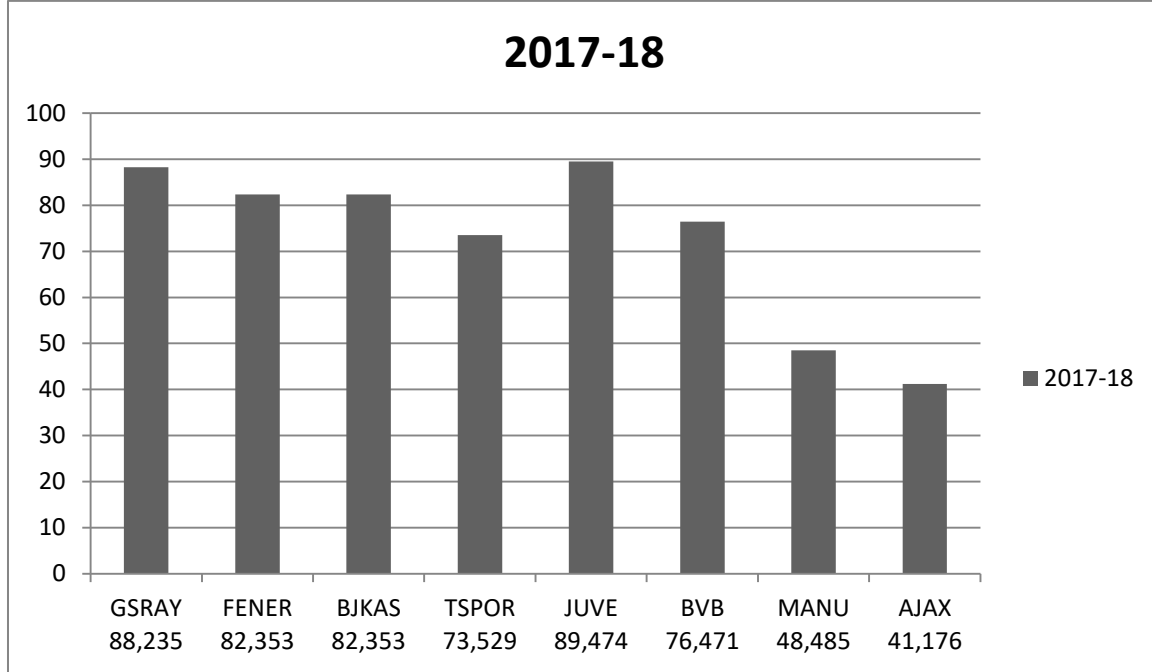
33.Hafta: Ajax'ın AZ Alkmaar karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 10,75€ olan AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kazanarak 10,80€ seviyesine ulaşmıştır.

34.Hafta: Ajax'ın Excelsior karşısında aldığı galibiyet, hisse senetlerini pozitif yönde etkilemiştir. Maç öncesi 11,05€ olan AJAX, maç sonrasında 0,05€ değer kazanarak 11,10€ seviyesine ulaşmıştır.

Ajax'ın 2017-2018 Eredivisie'de oynadığı maçların AJAX'a olan etkisini incelediğimizde; sadece 1.Hafta, 4.Hafta, 6.Hafta, 8.Hafta, 11.Hafta, 17.Hafta, 20.Hafta, 23.Hafta, 24.Hafta 25.Hafta, 26.Hafta 29.Hafta 33.Hafta ve 34.Haftada oynanan maçlar AJAX'ı etkilemiştir.

Ajax'ın hisse senedi, Ajax'ın oynamış olduğu 34 maçın 14'ünden etkilenmiştir. Ajax'ın sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %41,176 olmuştur.

Tablo 13: Sportif Müsabakaların Hisse Senedini Etkileme Oranı (%Yüzde)

Analiz edilen kulüplerin sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranlarını incelediğimizde, en çok etkilenen kulübün %89,474 ile 2017/18 sezonunu Serie A şampiyonu olarak tamamlayan Juventus olduğunu görmekteyiz. İkinci sırada ise %88,235 ile 2017/18 Süper Lig şampiyonu Galatasaray yer almaktadır.

Üçüncü ve dördüncü sırayı Süper Ligi 2. sırada bitiren Fenerbahçe ile 4.sırada bitiren Beşiktaş %82,353 etkilenme oranı ile paylaşmaktadır.

Beşinci sırada Bundesliga'yı 4.sırada tamamlayan Borussia Dortmund %76,471 etkilenme oranıyla yer almaktadır. Altıncı sırada ise Süper Lig'i 5.sırada tamamlayan Trabzonspor %73,529 etkilenme oranı ile yer almaktadır.

Premier Lig'i 2.sırada tamamlayan Manchester United'ın maç sonuçlarının hisse senedini etkileme oranının %48,485 ile diğer kulüplere kıyasla daha düşük bir seviyede olduğunu görmekteyiz. Bu durumun, Manchester United'ın Para Ligi'ndeki yıllardır süregelen başarısından dolayı gerçekleşmiş olma ihtimali bulunabileceği gibi Manchester United'ın hisse senetlerinin İngiltere dışında (New York Borsası'nda) işlem görüyor olması da MANU yatırımcılarının maç skorlarına verdiği önemin diğer kulüp yatırımcılarına nazaran daha az olmasını sağlama ihtimali de bulunmaktadır.

Sportif müsabakaların hisse senedini etkileme oranı açısından kıyaslama yapıldığında son sırada %41,176 oran ile Manchester United'ın da arkasında kalan Ajax bulunmaktadır. Ajax Hollanda Ligi'ni 2.sırada tamamlamıştır.

İlk altı sırada yer alan takımlar %70 barajının üstüne çıkarken son iki sırada yer alan takımlar %50 barajının altında kalmıştır.

Tablo 14, analizi yapılan kulüplerin oynadığı maçların hisse senetlerine olan etkilerini haftalık olarak göstermektedir.

Tablo 14: Analiz Edilen Kulüplerin Sportif Başarılarının Hisse Senetlerine Etkisi

Hafta	GS	FB	BJK	TS	JUVE	BVB	MANU	AJAX
1.Hafta	P	N	P	P	P	P	P	N
2.Hafta	P	-	N	P	P	-	P	-
3.Hafta	P	P	-	N	P	-	-	-
4.Hafta	-	N	P	P	-	P	-	P
5.Hafta	P	P	-	P	P	P	P	-
6.Hafta	P	P	N	N	P	P	P	N
7.Hafta	P	N	N	P	N	P	P	-
8.Hafta	P	P	N	N	N	N	-	P
9.Hafta	N	N	N	N	P	N	N	-
10.Hafta	N	N	P	P	P	N	-	-
11.Hafta	P	N	P	-	P	N	-	N
12.Hafta	N	P	N	P	-	N	P	-
13.Hafta	P	P	N	P	N	N	P	-
14.Hafta	N	P	P	P	P	-	OUT	-
15.Hafta	P	P	N	P	P	-	P	-
16.Hafta	N	P	P	P	N	P	-	-
17.Hafta	P	N	N	N	P	P	OUT	P
18.Hafta	P	-	-	-	P	N	P	-
19.Hafta	P	-	P	N	P	-	N	-
20.Hafta	N	N	S	N	P	N	N	N

21.Hafta	-	P	P	-	P	P	OUT	-
22.Hafta	N	P	N	N	P	P	OUT	-
23.Hafta	P	N	P	-	-	P	OUT	P
24.Hafta	P	N	P	N	P	N	-	P
25.Hafta	P	P	P	P	P	N	N	N
26.Hafta	P	N	N	P	P	P	-	N
27.Hafta	P	P	-	-	P	-	N	-
28.Hafta	N	-	P	P	P	N	-	-
29.Hafta	P	P	P	-	N	P	-	P
30.Hafta	-	P	-	-	P	N	-	-
31.Hafta	P	-	N	P	P	P	P	-
32.Hafta	P	P	P	N	P	-	-	-
33.Hafta	-	-	-	-	N	N	-	P
34.Hafta	P	N	P	-	N	-	-	P
35.Hafta					P		-	
36.Hafta					P		N	
37.Hafta					P		-	
38.Hafta					-		-	

P: Pozitif yönde etkilemiştir. N: Negatif yönde etkilemiştir. -: Etkilememiştir. S: Maçın etkisiyle sabit kalmıştır. OUT: Değerlendirme dışında tutulmuştur.

Galatasaray'ın 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların GSRAY'a olan etkisini incelediğimizde; 4.Hafta, 21.Hafta,30.Hafta ve 33.Hafta haricinde bütün lig maçları GSRAY'ı etkilemiştir. GSRAY, Galatasaray'ın ligde oynamış olduğu 34 maçın 22'sinden pozitif yönde 8'inden negatif yönde etkilenmiştir.

Fenerbahçe'nin 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların FENER'e olan etkisini incelediğimizde; 2.Hafta, 18.Hafta, 19.Hafta, 28.Hafta, 31.Hafta ve 33.Hafta haricinde bütün lig maçları FENER'i etkilemiştir. FENER, Fenerbahçe'nin oynamış olduğu 34 maçın 16'sından pozitif yönde, 12'sinden negatif yönde etkilenmiştir.

Beşiktaş'ın 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların BJKAS'ye olan etkisini incelediğimizde; 3.Hafta, 5.Hafta, 18.Hafta, 27.Hafta, 30.Hafta ve 33.Hafta haricinde bütün lig maçları BJKAS'yi etkilemiştir. BJKAS, Beşiktaş'ın oynamış olduğu 34 maçın 15'inden pozitif yönde, 12'sinden negatif yönde etkilenirken 20.Haftada maçın etkisiyle sabit kalmıştır.

Trabzonspor'un 2017-2018 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların TSPOR'a olan etkisini incelediğimizde; 11.Hafta, 18.Hafta, 21.Hafta, 23.Hafta, 27.Hafta, 29.Hafta, 30.Hafta 33.Hafta ve 34.Hafta haricinde bütün lig maçları TSPOR'u etkilemiştir. TSPOR Trabzonspor'un oynamış olduğu 34 maçın 15'inden pozitif yönde, 10'undan negatif yönde etkilenmiştir.

Juventus'un 2017-2018 Serie A'da oynadığı maçların JUVE'ye olan etkisini incelediğimizde; 4.Hafta, 12.Hafta, 23.Hafta ve 38.Hafta haricinde bütün lig maçları JUVE'yi etkilemiştir. JUVE Juventus'un oynamış olduğu 38 maçın 27'sinden pozitif yönde, 7'sinden negatif yönde etkilenmiştir.

Borussia Dortmund'un 2017-2018 Bundesliga'da oynadığı maçların BVB'ye olan etkisini incelediğimizde; 2.Hafta, 3.Hafta, 14.Hafta, 15.Hafta, 19.Hafta, 27.Hafta, 32.Hafta ve 34.Hafta haricinde bütün lig maçları BVB'yi etkilemiştir. BVB, Borussia Dortmund'un oynamış olduğu 34 maçın 13'ünden pozitif yönde, 13'ünden negatif yönde etkilenmiştir.

Manchester United'in 2017-2018 Premier Lig'de oynadığı maçların MANU'ya olan etkisini incelediğimizde; 3.Hafta, 4.Hafta, 8.Hafta, 10.Hafta, 11.Hafta, 16.Hafta, 24.Hafta ve 26.Hafta 28.Hafta, 29.Hafta, 30.Hafta, 32.Hafta, 33.Hafta, 34.Hafta, 35.Hafta, 37.Hafta ve 38.Hafta haricinde bütün lig maçları MANU'yu etkilemiştir. Ligin 14,17,21,22 ve 23.Haftaları maç öncesi ve maç sonrasındaki net hisse senedi değerlerine ulaşamadığından dolayı değerlendirme dışında tutulmuştur. MANU, Manchester United'in oynamış olduğu değerlendirme kapsamında olan 33 maçın 10'undan pozitif yönde, 6'sından negatif yönde etkilenmiştir.

Ajax'ın 2017-2018 Eredivisie'de oynadığı maçların AJAX'a olan etkisini incelediğimizde; sadece 1.Hafta, 4.Hafta, 6.Hafta, 8.Hafta, 11.Hafta, 17.Hafta, 20.Hafta, 23.Hafta, 24.Hafta 25.Hafta, 26.Hafta 29.Hafta 33.Hafta ve 34.Haftada oynanan maçlar AJAX'ı etkilemiştir.

Ajax'ın hisse senedi, Ajax'ın oynamış olduğu 34 maçın 8'inden pozitif yönde, 6'sından negatif yönde etkilenmiştir.

Tablo 15: Galatasaray Spor Kulübü'nün Süper Lig'deki Sportif Başarı ve Piyasa Performansı (2018/2019)

Tarih	Maç 2017-2018 Süper Lig	Sonuç skor	Maç Öncesi Değer (TL)	Maç Sonrası Değer (TL)
10 Ağustos 2018 1. Hafta	Ankaragücü-GS	1-3	10 Ağustos 1,55	13 Ağustos 1,51
19 Ağustos 2018 2. Hafta	GS-Göztepe	1-0	17 Ağustos 1,50	20 Ağustos 1,51
27 Ağustos 2018 3. Hafta	GS-Alanyaspor	6-0	27 Ağustos 1,64	28 Ağustos 1,66
1 Eylül 2018 4. Hafta	TS-GS	4-0	31 Ağustos 1,65	3 Eylül 1,60
14 Eylül 2018 5. Hafta	GS-Kasımpaşa	4-1	14 Eylül 1,61	17 Eylül 1,63
23 Eylül 2018 6. Hafta	Akhisarspor-GS	3-0	21 Eylül 1,63	24 Eylül 1,60
28 Eylül 2018 7. Hafta	GS-Erzurumspor	1-0	28 Eylül 1,59	1 Ekim 1,57
6 Ekim 2018 8. Hafta	Antalyaspor-GS	0-1	5 Ekim 1,43	8 Ekim 1,44
19 Ekim 2018 9. Hafta	GS-Bursaspor	1-1	19 Ekim 1,40	22 Ekim 1,40
28 Ekim 2018 10. Hafta	Y.Malatyaspor-GS	2-0	26 Ekim 1,27	30 Ekim 1,25
2 Kasım 2018 11. Hafta	GS-FB	2-2	2 Kasım 1,29	5 Kasım 1,27
10 Kasım 2018 12. Hafta	Kayserispor-GS	0-3	9 Kasım 1,22	12 Kasım 1,24
23 Kasım 2018 13. Hafta	GS-Konyaspor	1-1	23 Kasım 1,21	26 Kasım 1,20
2 Aralık 2018 14. Hafta	BJK-GS	1-0	30 Kasım 1,22	3 Aralık 1,21
8 Aralık 2018 15. Hafta	GS-Ç.Rizespor	2-2	7 Aralık 1,21	10 Aralık 1,20
15 Aralık 2018 16. Hafta	Başakşehir-GS	1-1	14 Aralık 1,17	17 Aralık 1,19
23 Aralık 2018 17. Hafta	GS-Sivasspor	4-2	21 Aralık 1,22	24 Aralık 1,23
19 Ocak 2019 18. Hafta	GS-Ankaragücü	6-0	18 Ocak 1,29	21 Ocak 1,30
26 Ocak 2019 19. Hafta	Göztepe-GS	0-1	25 Ocak 1,35	28 Ocak 1,37
2 Şubat 2019 20. Hafta	Alanyaspor-GS	1-1	1 Şubat 1,51	4 Şubat 1,47
10 Şubat 2019 21. Hafta	GS-TS	3-1	8 Şubat 1,44	11 Şubat 1,49
17 Şubat 2019 22. Hafta	Kasımpaşa-GS	1-4	15 Şubat 1,49	18 Şubat 1,53
24 Şubat 2019 23. Hafta	GS-Akhisarspor	1-0	22 Şubat 1,54	25 Şubat 1,53
3 Mart 2019 24. Hafta	Erzurumspor-GS	1-1	1 Mart 1,48	4 Mart 1,40
11 Mart 2019 25. Hafta	GS-Antalyaspor	5-0	11 Mart 1,36	12 Mart 1,38
17 Mart 2019 26. Hafta	Bursaspor-GS	2-3	15 Mart 1,34	18 Mart 1,39
6 Nisan 2019 27. Hafta	GS-Y.Malatyaspor	3-0	5 Nisan 1,30	8 Nisan 1,30
14 Nisan 2019 28. Hafta	FB-GS	1-1	12 Nisan 1,29	15 Nisan 1,25
20 Nisan 2019 29. Hafta	GS-Kayserispor	3-1	19 Nisan 1,28	22 Nisan 1,37
29 Nisan 2019 30. Hafta	Konyaspor-GS	0-0	29 Nisan 2,06	30 Nisan 1,98
5 Mayıs 2019 31. Hafta	GS-BJK	2-0	3 Mayıs 2,03	6 Mayıs 2,35
11 Mayıs 2019 32. Hafta	Ç.Rizespor-GS	2-3	10 Mayıs 2,04	13 Mayıs 2,08
19 Mayıs 2019 33. Hafta	GS-Başakşehir	2-1	17 Mayıs 1,76	20 Mayıs 1,79
24 Mayıs 2019 34. Hafta	Sivasspor-GS	4-3	24 Mayıs 1,35	27 Mayıs 1,38

Kaynak: isyatirim.com.tr, www.tff.org

Galatasaray'ın 2018-2019 Spor Toto Süper Lig'de oynadığı maçların GSRAY'a olan etkisini incelediğimizde; 1.Hafta, 7.Hafta, 9.Hafta, 16.Hafta, 23.Hafta, 27.Hafta ve 34.Hafta haricinde bütün lig maçları GSRAY'ı etkilemiştir. GSRAY, Galatasaray'ın ligde oynamış olduğu 34 maçın 27'sinden etkilenmiştir. Galatasaray'ın sportif müsabakalarının hisse senedini etkileme oranı %79,41 olmuştur.

Veri temininindeki güçlük nedeniyle, tezimizi desteklemek üzere tek bir takım için 2018/19 sezonu analiz edilmiştir.

SONUÇ

İnsanoğlunun topa dokunma, topla bütünleşme ve oynama içgüdüğü sayesinde ortaya çıkan futbol, günümüzde milyarlarca insanın peşinden koştuğu küresel bir endüstriye dönüşmüştür. Futbol kulüpleri artık sadece saha içinde topu rakip kalenin çizgisinden içeriye atmak için değil, saha dışında da finansal dinamikleriyle yarışmaktadır. Rakipleriyle rekabet edebilmek için finansmana ihtiyaç duyan spor kulüpleri, gün geçtikçe gelir kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Günümüzde birçok spor kulübü, sermaye piyasalarından fon temin edebilme amacıyla profesyonelleşip kurumsallaşarak şirketleşmeye gitme yolunu tercih etmektedir. Spor kulüplerinin halka arz edilmesi sonrasında, sportif müsabakaların hisse senetlerini etkileyip etkilemediği birçok araştırmacının, yatırımcının ve taraftarın ilgisini çeken bir konu haline gelmiştir.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu olan “Spor Kulüplerinin Sportif Başarıları, Hisse Senetlerini Etkiler mi?” sorusuna “Etkiler.” cevabını verebiliriz.

Bu çalışmada, Borsa İstanbul'a (BIST) kote olmuş Süper Lig kulüplerinin (Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Trabzonspor), hisseleri İtalya Borsası'nda işlem gören Juventus'un, hisseleri Frankfurt Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören Borussia Dortmund'un, New York Borsası'na kote olmuş Manchester United'ın ve hisseleri Euronext Amsterdam Borsası'nda işlem gören Ajax'ın kendi yerel liglerinde oynamış olduğu maçların sonuçlarının hisse senetlerine etki edip etmediği araştırılmıştır. Çalışmada 2017/18 sezonu ele alınırken hisse senetlerinin maç öncesi ve maç sonrası değerleri arasındaki değişim ile müsabaka sonuçları karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın sonucunda; spor kulüplerinin maç sonuçlarının, hisse senetlerinin değerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. 2017/18 sezonunda incelenen Süper Lig takımlarının oynadığı maçların hisse senetlerine etkisi %81,618 olarak hesaplanmıştır. Avrupa'dan incelenen kulüplerin sonuçlarını kendi liglerine genellediğimizde; Serie A'nın etkilenme oranı %89,474 Bundesliga'nın %76,471, Premier Lig'in %48,485 ve Eredivisie'nin %41,176'dır. İncelenen Avrupa kulüplerinin ortalama etkilenme oranı ise %63,9'dur. Bu durum, Türkiye'deki yatırımcıların, Avrupa'daki yatırımcılara kıyasla maç sonuçlarından daha fazla etkilenecek yatırım yaptıklarını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Akşar, T. (2005). *Endüstriyel Futbol*, Literatür Yayınları, İstanbul.

Akşar, T. (2011). *Spor Kulüplerinin Mali Yönetişim Sorunları ve Bunlara İlişkin Çözüm Önerilerine İlişkin Oturumun Meclis Tutanakları*

<http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/hukuk/168/1328-spor-kulueplerinin-mali-ve-yoenetiim-sorunlar-ve-bunlara-likin-coezuem-oenerilerine-likin-oturumun-meclis-tutanaklar.html> (Erişim Tarihi: 11.10.2018)

Alver F. (2008). “Kapitalist üretim sürecinde ırkçılık, futbol ve medya” *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 223-248

Arık B. (2004). “*Top Ekranda*” (*Futbol ve Televizyon Arasındaki Vazgeçilmez İlişki*) Salyangoz Yayınları, İstanbul

Arık B. (2008). “Futbol ve televizyon bağı: Simbiyoz beslenme” *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 197-222

Arıpınar E. (Ed.), Artun T., Atabeyoğlu C., Aydın N., Hiçyılmaz E., San H., Sevinçli O. ve Somalı V. (1992). *TÜRK FUTBOL TARİHİ (1904-1991)*. Gül Basım&Yayın A.Ş. ve Grafik Sanatlar Matbaacılık A.Ş.

Ashton, J.K., Gerrard, B., & Hudson, R. (2003). Economic impact of national sporting success: Evidence from the london stock exchange. *Applied Economics Letters*, 10, 783-785.

Aydın, A.D., Turgut M. ve Bayırlı R. (2007). *Spor Kulüplerinin Halka Açılmasının Türkiye’de Uygulanan Modeller Açısından İncelenmesi*. Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Tez, Kars ve Ankara

Aygören H., Uyar S. ve Sarıtaş H. (2008). Yatırımcılar Futbol Maçlarının Sonuçlarından Etkilenir mi? İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Bir Uygulama. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26: 121-137

Barajas A., Jardon C. ve Crolley L. (2005). “Does sports performance influence revenues and economic results in Spanish football?” Vigo Üniversitesi, MPRA

Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (2002). “Halka Arz İzahnamesi”

Bişirici E. (2013). *Spor Kulüplerinin Hisse Senedi Getirileri; Olay Etüdü Yöntemi İle Bir İnceleme*. Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Boniface, P. (2007) *Futbol ve Küreselleşme*, İstanbul: NTV Yayınları.

Buhler, W. A. (2006). “Premier Lig ve Bundesliga’daki Profesyonel Futbol Sponsorluğu” Doktora Tezi, Phymounth Business School, Faculty of Social Sciences and Business.

Can, Y. ve Soyer, F. (2000). “Spor Hizmetlerinde Verimliliği Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi”, 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Cilt:2,s.182-200, Ankara

Chadwick S. (2016). *Xi Jinping’s Vision For Chinese Football*
<https://theasiadialogue.com/2016/11/07/xi-jinpings-vision-for-chinese-football/> adresinden elde edildi.

Çoban B. (2008). “Futbol ve Toplumsal Muhalefet” *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 59-88

Demir M. (2019). “Endüstriyel Futbol ve Futbolda Teknoloji Kullanımı”. *TRT Akademi*, Cilt:4 Sayı:7

Deniz Portföy (8 Mart 2005). “Fenerbahçe Sportif A.Ş. Şirket Raporu”

Devecioğlu, S. (Şubat 2004). “Halka Arz Edilen Spor Kulüplerinin Sportif Başarıları İle Piyasa Değerleri Arasındaki İlişki” *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* II(1) : 11-18

Dorukkaya, Ş., Kıratlı, A. ve Ebiçlioğlu, K., (1998). *Türkiye’de Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi, Halka Açılması, Finansmanı ve Vergileme*, Dünya Yayıncılık İstanbul.

Ekmekçi Y., Ekmekçi R. Ve İrmış A. (2013) “Küreselleşme ve Spor Endüstrisi” *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4: 91-117

Erdoğan İ. (2008). “Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine” *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 1-58

Ersungur Ş. ve Akıncı M. (2013). “2011 Universiade Kış Oyunlarının Erzurum Ekonomisi Üzerindeki Etkileri” *Journal of Yasar University* 30: 5064-5085

Fenerbahçe Sportif Hizmetler Sanayi ve Ticaret A.Ş. (2004). “Halka Arz İzahnamesi”

FIFA (2007). *Big Count 2006*

Fındıkçı M. (2015). “Averaj Puanının Hisselere Etkisi: Dört Büyükler Üzerine Bir Uygulama” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 28: 97-112

Floros C. (2014). “Football and Stock Returns: New Evidence” *Procedia Economics and Finance* 14 (2014) 201 – 209

Galatasaray Sportif Sınai Ve Ticari Yatırımlar A.Ş. (2004). “Faaliyet Raporu”

Güngör A. (2014). “Avrupa Futbol Pazarının Ekonomik Boyutu ve Avrupa Futbol Kulüplerinde Finansal Performans Analizi”. *İGÜSBD*, 1

İkiz M. (2010). *Bir Endüstri Olarak Futbol*

<http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/yonetim/121-mete-ikiz/363-bir-enduestri-olarak-futbol.html> (Erişim Tarihi: 13.01.2019)

Jones D. (Ed.), Barnard M., Bridge T., Green M., Dwyer M., Wilson J. ve Winn C., (2018). “Annual Review of Football Finance 2018: Roar Power”

Jones D. (Ed.), Barnard M., Green M., Boor S., Winn C., Wood C. ve Wray I. (2019). “Annual Review of Football Finance 2019: World in Motion”

Jones D. (Ed.), Green M., Hanson C., Bosshardt A., Shaffer A. ve Savage J. (2015). “Deloitte Football Money League 2015: Commercial Breaks” *Football Money League Report*

Jones D. (Ed.), Boor S., Bosshardt A., Green M., Hanson C., Winn C., Shaffer A. ve Savage J. (2016). “Deloitte Football Money League 2016: Top of the Table” *Football Money League Report*

Jones D. (Ed.), Boor S., Green M., Hanson C. ve Winn C. (2017). “Deloitte Football Money League 2017: Planet Football” *Football Money League Report*

Jones D. (Ed.), Boor S., Hanson C. ve Ross C. (2018). “Deloitte Football Money League 2018: Rising Stars” *Football Money League Report*

Jones D. (Ed.), Ross C., Wood C., Hammond T. ve Winn C. (2019). “Deloitte Football Money League 2019: Bullseye” *Football Money League Report*

Karadeniz E., Koşan L. Ve Kahiloğulları S. (2014). “Borsa İstanbul’da İşlem Gören Spor Şirketlerinin Finansal Performansının Oran Yöntemiyle Analizi”. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23: 129-144

Katırcı, H. (2007). *Spor Kulüplerinde İletişim Yönetimi: Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Yer Alan Spor Kulüplerinin İletişim Uygulamalarına İlişkin Araştırma*. Anadolu Üniversitesi Reklamcılık ve Halkla İlişkiler ABD, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

Kaya A. ve Gülhan Ü. (2013). “Spor Kulüpleri Performanslarının Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi: BIST’de Bir Uygulama”. *Yönetim ve Ekonomi*, 20

Kesenne S. (2007) “Avrupa’daki Profesyonel Futbolun Kendine Özgü Uluslararası Ekonomisi”, *Scottish Journal of Political Economy*, Cilt: 54, Sayı: 3, s. 398

Kılınç B. (2008). “Kapitalist bir etkinlik olarak futbolun büyüğü ve kahramanları” *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 273-288

Koning, R. (2000). “Hollanda Futbolunda Rekabet Dengesi”, *The Statistician*, Bölüm 3, 2000, s. 419.

Koray, S. (2018). *Çürüyen Kapitalizmin Eşiğinde Ticarileşen Futbol*.

<http://marksist.net/suphi-koray/curuyen-kapitalizmin-esliginde-ticarilesen-futbol> (Erişim Tarihi: 05.11.2018)

Korukoğlu, A. ve Korukoğlu S. (2005). *Üç Büyüklerin -BJK, FB ve GS- Finans Piyasalarındaki Durum Değerlendirmesi*. Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü ve Ege Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Tez, İzmir

Lovett G., ve Wragg M. (2018). *World Football Report 2018*, Nielsen Sports

Merih, K. (2005) *Futbolun Ticarileşmesi: İngiltere Örneği*.

<http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/123-kutlu-merih/838-futbolun-ticarilemes-ingiltere-oernei.html> (Erişim Tarihi: 11.10.2018)

McGill, C. (2006). *Futbolun Kârhanesi*, s.113, İthaki Yayınları

Sancak, İ.E. (1999). *Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşunun Halka Açılma Olanakları*, SPK Araştırma Raporu, Rapor Sayısı: XIV-8/7-5, Ankara.

SPK, 3794 Sayılı Kanunla Değişik 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 30.07.1981 Tarih ve 17416 Sayılı Resmi Gazete.

Stemmler, T. (2000). *Futbolun Kısa Tarihi*, s.100, Dost Yayıncılık

Sönmez, M. (2005). *Küresel-Endüstriyel Futbol ve Dört Büyükler*.

<http://bianet.org/kurdi/ekonomi/69810-kuresel-endustriyel-futbol-ve-dort-buyukler> (Erişim Tarihi: 11.10.2018)

Sümer S. (2017). “Ekolig: 2014-15 ve 2015-16 Sezonu” *Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu*

Sümer S., ve Kazancı C. (2017). “Ekolig: 2015-16 ve 2016-17 Sezonu” *Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu*, 2

Sümer S., ve Kazancı C. (2018). “Ekolig: 2016-17 ve 2017-18 Sezonu” *Aktif Bank Futbol Ekonomisi Raporu*, 3

Şeker M. ve Gölcü A. (2008). “Futbolun televizyonda yeniden üretimi” *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 115-134

Talimciler, A. (2003). *Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Talimciler A. (2008). “Futbol Değil İş: Endüstriyel Futbol”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 89-114.

Topyıldız, Ö. (2003). *Anadolu Yıldızı Eskişehirspor*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Trabzonspor Sportif Yatırım ve Ticaret A.Ş. (2005) “Halka Arz İzahnamesi”

Türkiye Futbol Federasyonu (2015). *Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü*.

<http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF-KANUN-STATU/TFF-Statusu.pdf>
adresinden elde edildi.

Uyar A. ve Uzuner M. (Şubat 2016). “Borsa İstanbul’da İşlem Gören Futbol Kulüplerinin Konsolide Bilançolarına Benford Yasasının Uygulanması”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9

Zeren F. ve Gümüş F. (2013). “Türk ve Yabancı Futbol Takımlarının Borsa Performansları Üzerine Bir Uygulama”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3: 34-54

İnternet Kaynakları

aktie.bvb.de/eng/BVB-Share/Shareholder-Structure

[https://fourfourtwo.com.tr/spordan-ote-kavgadan-beri-](https://fourfourtwo.com.tr/spordan-ote-kavgadan-beri-calcio/amp/?fbclid=IwAR2Hfrxv1jxFn2qaqtaCR6bgJk9JGklFjGoA1LhLWHmToyAVwbj0VQQ8Y8)

[calcio/amp/?fbclid=IwAR2Hfrxv1jxFn2qaqtaCR6bgJk9JGklFjGoA1LhLWHmToyAVwbj0VQQ8Y8](https://fourfourtwo.com.tr/spordan-ote-kavgadan-beri-calcio/amp/?fbclid=IwAR2Hfrxv1jxFn2qaqtaCR6bgJk9JGklFjGoA1LhLWHmToyAVwbj0VQQ8Y8)

isyatirim.com.tr

news.bbc.co.uk/sport2/hi/funny_old_game/2260280.stm

<https://news.nationalgeographic.com/2018/06/soccer-world-cup-origins-mesoamerica-ball-games-archaeology-science/>

tr.tradingview.com

www.ajax.nl

www.borsaitaliana.it/borsa/azioni/profilo-societa-dettaglio.html?isin=IT0000336518&lang=en

www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/index.html

www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/videos/the-three-pillars-of-fifa-s-mission-2863856

www.fifa.com/news/invention-for-all-eternity-1078787

www.juventus.com

www.kap.org.tr

www.turkfutbolu.net/tarihce.htm Erişim Tarihi: 10.11.2018

www.manutd.com

www.marketscreener.com/AFC-AJAX-6296/company/

www.skysports.com

www.tff.org

www.transfermarkt.com

www.turkfutbolu.net/tarihce.htm